

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

קידושין. האשה נקנית - פרק ראשון דף כב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) תוספות

תמותות - אמוסטי"ש. והשקת - בחשקו תלה הכתוב, ואפילו אינה נאה. ולא בה ובחברתה - שלא יקח שתים. ליקוחין ש ילך בה - קידושין תופסין, ואף על פי שהיתה נכריה, שדרי אינה מתגירת מדרתה. לך ולא לאחרים - שלא יקחה לצורך אחרים, כגון אביו, ולא ילחצנה במלחמה - לבא עליה. הכי רסנין להאי ברייתא בספרי, בפרשת

הבי גרסינן: שלא יקחה לאביו ולא לבנו - ולא גרסינן: שתים, אחת לו ואחת לאביו, או אחת לו ואחת לבנו. דמאי איריא שתים: אפילו אחת לאביו נמי היי אסור, דהא "לך" דרשנין

שלא ילחצנה במלחמה - פירש בקונטרס: לבוא עליה. משמע מתוך פירושו דבמלחמה אסור לבוא עליה כל עיקר, ואפילו ביאה ראשונה

אינו מותר עד לאחר כל המעשים. והימנה: אם כן מאי קאמר: לא דברא תורה אלא כנגד יצר הרע? כיון דבמלחמה אסור עד שיבא לביתו, ולאחר כל המעשים - הדין נפתיס יצרו כפרך אבתי איבא יצר הרע במלחמה ובביתו עד ירח ימים. ועד קשה: אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגידה ועד קשה מהא דאמר בפרק שני דסנהדרין (כא.א.) אמר רב תמי תורא דיתא וליפוך היתה מותרת לאמנן, בדכתיב: "דבר עלי אל המלך כי לא ימנעני מך". ואם לא בא דוד על מנכה אם חמור עד לאחר כל המעשים - הדין היתה מותרת לאמנן דברי אחרונה ומאביו פירתה, שדרי אם תמר לאחר כל המעשים חשובה גיורת, וליקוחין יש לו בה: דבשלמא אם נפרש דיתא תורא מותרת מיד - שפיר (דמי) מאי קאמריה דתמר? כ"כ לא ימנעני מך" - לפי שהיתה דוקאמה לוי, דאיבא למימר שנתעברה אמה במלחמה, שיערין היתה אמה נכריה, וזו אינה חשובה כבתו של דוד, דאין כן הבא מן הנכריה קרוי כונן אלא בנה. ודליל נכריה מותרת. אבל לפיכך הוה דבשלמא שלא בא עליה עד לאחר כל המעשים - קשה, כדפירשתי. ונראה לרבינו הם: וביאה ראשונה מותרת במלחמה, אבל ביאה שניה אסורה עד שתהא בריה גיורת, ונראה דאיבא למימר דבשלמא כ"כ - היינו להתחיל למנות ירח ימים. דאין יכול לדרחוק לעשות סדר הפרשה עד שתהיה בביתו. ויש מיישבים פירוש הקונטרס. ואל קשה מידי מה שהקשה איך נתפסים יצרו" - דאיבא למימר דבשלמא הימנו יצר הרע כיון שיש לו פת בסלו, שסופה להיות מותרת לו לאחר כל המעשים. ומה שהקשה אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגידה - דאנ נלא קשה. דאיבא למימר לפי שבגידה בעל כרחא אינה גיורת גמורה. קרי לה בשר תמותות. ומה שהקשה מתמר - לא קשה, דאיבא למימר דתמר לא היתה בת דוד אלא מקודם לכן היתה אמה מעשרת. והא דכתיב (שמואל ב' ג') "כן תלכשנה בנות המלך מעיליך" לא משום שהיתה בתו, אלא על פי שגידה בביתו עד ירח ימים. דאין פת המלך. קרי לה בשר תמותות לפי שהייתה גיורת ונתחוק בין אבתי ראשונה ויצחק. דבירושלמי מציעו מחלוקת אמוראים דברר זה. והכי יאתא התם, בר: אמר: לא התייר אלא ביה ראשונה, ואמר: לא אמר: לא ביאה שניה ולא ראשונה ותורה לא לאחר כל המעשים. כדכתיב "ואחר כן תבא אליה ובעלתה". כמין

1 וישנה. אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש
2 אינו נרצע, שנאמר "לא אצא חפשי" - עד
3 שיאמר בשעת יציאה. אמר בסוף שש ולא אמר
4 בתחילת שש אינו נרצע, שנאמר "אם אמר
5 יאמר הנעבד" - עד שיאמר כשהוא עבד - והכי
6 פירושה: אמר ושנה שתי איגרות בתחילת
7 שש ולא אמר בסוף שש - אינו נרצע, שנאמר
8 "לא אצא" ממוצע סמוך ליציאה. אמר שתי
9 פעמים בסוף שש כ"י עד שיאמר כשהוא עבד.
10 הכי גרסינן: אמר ברו: אמר בתחילת שש כ"י אפי
11 איריא מ"לא אצא חפשי" תיפוק ליה דבעינו שש
12 ותו אמר בסוף ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע
13 שנאמר "הנעבד" אמו סוף שש לאו עבד הוא -
14 והכי פירושה: אמר בתחילת שש כ"י - קא
15 סלקא דתתך תחילת שש ממש, תיפוק ליה
16 דבעינו "אתבתי את אשתו ואר בני", ועדין
17 בתחילת שש אין לו אשה ובנים, שלא מסרו לו
18 עדיין שפחה כנענית. אמו סוף שש לאו עבד הוא
19 - יום אחרון נקרא סוף שש, וכל היום אחרון
20 הכי נרצע, אמר רבא בתחילת שש פרטתה אחרונה
21 בסוף פרטתה אחרונה - ולא גרסינן "לא קשיא"
22 ולא גרסינן "כאן". והכי פירושה: כל תחילת שש
23 דקנינו - כשנגיעו להתחיל לסוף פרטתה
24 אחרונה לפי חשבונא גרונתה. שערין עליו שוה
25 פרטתה דהוי דמי עבד. וכל סוף שש (פרטתה
26 אחרונה) מאחר שתתחיל בה - נקרא סוף, ולא
27 אמר וישנה. דכתיב "לא אצא חפשי" - סמוך
28 ליציאה, וכך נש' עליו פרטתה שלימה -
29 לאו סמוך ליציאה שש - אלא אמר ושנה בסוף
30 פרטתה אחרונה ולא אמר בתחילת פרטתה
31 אחרונה - אינו נרצע. שנאמר "אם יאמר
32 העבד" - עד שיאמר כשהוא עבד. ובשלמ
33 אחרת גרסא זו בפי כל, ואינו יכול להעמידה,
34 שהריבה תשובות בה, וזה הלשון: "אמר יאמר"
35 - עד שיאמר וישנה. "העבד" - עד שיאמר
36 כשהוא עבד. אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף
37 שש - אינו נרצע, שנאמר "אם אמר יאמר".
38 אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש - אינו
39 נרצע, שנאמר "לא אצא חפשי". והכי פירושה:
40 אמר בתחילת שש פעם אחת, ולא חזר ואמר
41 בסוף שש - אינו נרצע. דבעינו "אמר יאמר"
42 שתי איגרות. אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת
43 שש - אינו נרצע, שנאמר "לא אצא חפשי" וזה
44 כבר יצא. והשוא קשיא לי טובא: דאנ נמי תיפוק
45 לי מ"אמר יאמר", דהא לא אמר ושנה! ואם ביק
46 לפרש "אמר בסוף שש" - שתי פעמים - אם
47 כן לא דמאי לרשא. דאי אמר בתחילת שש
48 שתי פעמים - מנא ליה דמאי נרצע? ועוד: מה
49 לי דשכחתי לדרשא קמייתא דרדשי "העבד" -
50 עד שיאמר כשהוא עבד, ונקט ליה קרא
51 אחרניא מ"לא אצא" דברי יצא. תיפוק ליה
52 מ"העבד"? לו אשה ובנים - שפחה כנענית שנמסרה לו וילדה לו. כי טוב לו - פרט לחולתה. הוא ובניו עמו - על כרחין בבני ישראלית. דאי בבני כנענית - "האשה וילדיה" כתיב
53 (שמואל א.) דלאו בני מעבד ומיכל יבניו - שקטנים הם. לאחריו - לחזר על הפתחים. לפי שהיא בושה.

אומר "אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו". אמר רבי שמעון: אם הוא נמכר אשתו כי נמכרה? מכאן שרבו חייב במזונות אשתו. וצריך; דאי אשמעינן בניו - משום דלא בגי מיעבד ומיכל יניהו, אבל אשתו דבת מיכל ומיעבד היא - אימא תעבד ותיכול. ואי אשמעינן אשתו - דלאו דירבה להודרי, אבל בניו דדירפיהו להודרי - אימא לא, צריךא. תנו רבנן: אילו

כמין חומר - פירש הקונטרס: צרור מרגוליות או בשמים שתלוי בצואר נשים לתכשיט. ורבינו תם פירש: חומר - מעשה. וכן פירש הערוך: בלשון ערבי, כשאומר לחבירו: "מה מעשיך?" אומר לו: מה חומרך.

מה נשתנה און - יש במדרש דמרי"ע בגימטריא ארבע מאות (שנה). ולפי שהיו ישראל עבדים ארבע מאות שנה ואולם הקדוש

ברוך הוא. והלך זה וקנה אדון לעצמו - לפיכך ירצע במירצע העולה חן.

[תלמוד] לומר לעולם כו' - ואין לומר: לעולמו של יובל. דאם כן - לשתוק קרא מיניה, ונלף משדה אחוזה. תוספות ישנים.

איכא דאמרי גדול היה - העבד, ונודר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקד, לפיכך קדם לפני המיתה חכה בו. זה פירש למיתה - תירוה הינדוואה. וזה פירש לחיים - מר וטורא תחתיו במקומו, שלא יהיה העבד רגע אחד בלא אדון.

ואיכא

על הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו - וירצע. ורבי שמעון בר רבי היה דורש את התורה מה היה הקדוש ברוך הוא: קדש ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסקתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעברות לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו -

ירצע בפניהם. **משנה** עבד פגעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, וקנה את עצמו בכסף על ידי אחרים, ובשטר על ידי עצמו, דבר רבי מאיר. ותקמים אומרים: בכסף על ידי עצמו ובשטר על ידי אחרים, ובכרד שיהא הכסף משל אחרים. **גמרא** מגלן? דכתיב

"והתחלתם אתם לבניכם אחרים לרשת אהנה" - תקישן תפנוב לשרה אהנה; מה שרה אהנה נקנה בכסף בשטר ובחזקה - אף עבד פגעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה.

אי מה שרה אהנה חוזרת לפעלים ביובל - אף עבד פגעני חוזר לפעלים ביובל? -

תלמוד לומר "לעלם בהם תעבדו". תנא: אף בחליפין - ותנא דידן? - מילתא דליתא במטלטלין - קתני, מילתא דאיתא במטלטלין - לא קתני. אמר שמואל: עבד פגעני נקנה במשיכה. פינד? תקפו וכא אצלו - קנאו, קראו וכא אצלו - לא קנאו. - בשלמא לתנא

דידן - מילתא דאיתא במטלטלי לא קתני, דליתא במטלטלי - קתני. אלא לתנא ברא, ותינו משיכה! - פי קתני - מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי, משיכה דבמטלטלי

איתא במקרקעי ליתא - לא קתני. "פינד? תקפו וכא אצלו - קנאו, קראו וכא אצלו - לא קנאו". וקראו לא? ותתנאי: פינד במסירה? אהנה בטלפה, בשערה, באופק שעליה,

בשליף שעליה, בפרומבאן שבפיה, ובזוג שבצנארה - קנאה. פינד במשיכה? קורא לה והיא באה, או שהכישא במקל ורצתה לפניו, פיון שעקרה ד ורגל - קנאה. רבי אסי ואמרי

לה רבי אהא אומר: עד שתתהלך לפניו מלא קומתה. - אמרי: בהמה - אדעתא דמרה אזלה, עבד - אדעמיה דנפשיה קאזיל. אמר רב אשי: עבד קטן פבהמה דמי. תנו רבנן:

פינד בחזקה? תתיר לו מנעלו, או הוליד פליו אחריו לבית תמרזין, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גררו, הלבישו, הנעילו, הגבירו - קנאו. אמר רבי שמעון: לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום. מאי קאמר? אמר רב אשי: הגבירה הוא לרבו - קנאו, הגבירה רבו לו - קנאו. אמר רבי שמעון: לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל

מקום. השתא דאמרת הגבירה הוא לרבו קנאו, אלא מעתה שפחה פגענית תקנה בביאה! -

פי קאמרין - זה נהנה וזה מנעטר, תכא - זה נהנה וזה נהנה הוא. - שלא פדרפה מאי איכא למימר? - אמר רב אחי [בר אדא] דמן אהא: מאן לימא לן דלא תנאה אית להו

לתריוויהו ועוד: "משככי אשה" כתיב, הקישה הפתנו פדרפה לשלא פדרפה? רבי יהודה הנידואה בר שאין לו יורשין היה, חלש. על מר וטורא לשייול ביה, חזויה דתקיף ליה עלמא

טובא. אמר ליה לעבדיה: שלוף לי מסנאי, ואמטינהו לביתא. איכא דאמרי: גדול היה,

אילו נאמר ונתת אנו בדלת חייתי אומר ויקר כנגד אנו בדלת - אבל און לא ירענה. לאון מאברא - כלומר רחוק מן הדלת, כדכתיב "את אנו". והדר יתן אנו בדלת, ויקח את המרצע ויקר בדלת מעבר השני כנגד אנו לקיים: "ולקחת המרצע ונתת באנו בדלת". דוקר ויודר - אנו כשנתנה על הדלת, עד שמגיע לדלת. עקודה - מן המזוזה ומטולת לארץ. מה מזוזה מענוב - דבלאו הכי

לא מקרי מזוזה. חומר - צרור המרגוליות וצרור הבושם. תלוי בצואר לתכשיט. **משנה** וקנה את עצמו - מיד רבו. בכסף על ידי אחרים - שנתנה לרבו על רנת שיהא זה בן חורין. אבל הוא עצמו לא יקבל מהם, ואפילו על מנת שאין

לרבו רשות בו. קדסמר: אין קנין לעבד בלא רבו. ובשטר על ידי עצמו - שיקבלו הוא. ובגמרא מפרש כולוה רבנא שיהא רבו מאיר ויבלי שיהא הכסף משל אחרים - דעבד אין לו כלום, דאם

מצא מציאה או קבל מתנה - הדל לרבו. ואם בא לפדות על ידי עצמו - צריך להיות משל אחרים. והנדרו לו על מנת שאין רשות בו.

גמרא שדה נקנית בכל הני - ולקמן יליף פפירקין (מא). וכל נכרים ככענים משמכר לעבד, אבל שכל עבדים קרקעין על שם כנען, משום דכתיב ליה (בראשית ט) "עבד עבדתי"

מילתא - דאיתיה בעבד וליחא בשאר מטלטלין קתני. אבל חליפין, דאיתנהו נמי בשאר מטלטלין, שהמטלטלין גם הם נקנין בחליפין -

לא איצטרך ליה למיתני. תפן - בחזקה. לא קנאו - דמדעתיה אזל, ואין זו משיכה. בשלמא לתנא דידן - לא תיקשי לשמואל, אמאי לא תני משיכה במתניתין. דאיכא לתרוצי דאמרי: דמילתא דאיתא במטלטלין לא

קתני. אלא תנא ברא. דתנא חליפין בהדיהו - תיקשי לשמואל. אי איתיה דנקנה במשיכה - ליגיהיה נמי במתניתין! מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי - כגון חליפין, צריך ושנה עם השאר דאיתנהו במקרקעי. אבל משיכה ליתא במקרקעי - לא תנא בהדיהו.

פינד במסירה? - גבי בהמה קנאו, דקתני מתניתין (קדושין כה). בהמה גסה נקנית במסירה. בשערה - כגון שערה בראש הסוס. שלוף - משאו. איתתא דפרח אולא - על דעת הקורא

אותה, לפי שאין לה דעת. אדעתיה דנפשיה - מדעת עצמו. קמן - דלית ליה דעת, כבהמה דמי. ואם קראו לשם קניה, אלא אצלו - קנאו. תתיר לו מנעלו - העבד לוקח. נדחו -

"אראט"ר בלוע. הגביו - העבד לא לוקח. מאי קאמר - מה ענה הגבהה דעלמא להגבהה דבאי? דהבאי דעלמא לוקח מנביה החפץ והבא אמרין שהעבד מנביהו משום עבודה, שהלוקח משעבד בו לקנותו בחוקה. אלא מעתה

- דהגביוו הוא לרבו קנאו. שפחה פגענית תקנה בביאה - דאיתא ליה מתכונן. אלא עבדונו כשימית אדונו. איכא דאמרי גדול היה - העבד, ונודר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקד, לפיכך קדם לפני המיתה חכה בו. והגר פירש למיתה ומר וטורא פירש לחיים תחתיו, שלא ידא העבד

בלא אדון רגע אחד.

ואיכא

על הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו - וירצע. ורבי שמעון בר רבי היה דורש את התורה מה היה הקדוש ברוך הוא: קדש ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסקתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעברות לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו -

ירצע בפניהם. **משנה** עבד פגעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, וקנה את עצמו בכסף על ידי אחרים, ובשטר על ידי עצמו, דבר רבי מאיר. ותקמים אומרים: בכסף על ידי עצמו ובשטר על ידי אחרים, ובכרד שיהא הכסף משל אחרים. **גמרא** מגלן? דכתיב

"והתחלתם אתם לבניכם אחרים לרשת אהנה" - תקישן תפנוב לשרה אהנה; מה שרה אהנה נקנה בכסף בשטר ובחזקה - אף עבד פגעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה.

אי מה שרה אהנה חוזרת לפעלים ביובל - אף עבד פגעני חוזר לפעלים ביובל? -

תלמוד לומר "לעלם בהם תעבדו". תנא: אף בחליפין - ותנא דידן? - מילתא דליתא במטלטלין - קתני, מילתא דאיתא במטלטלין - לא קתני. אמר שמואל: עבד פגעני נקנה במשיכה. פינד? תקפו וכא אצלו - קנאו, קראו וכא אצלו - לא קנאו. - בשלמא לתנא

דידן - מילתא דאיתא במטלטלי לא קתני, דליתא במטלטלי - קתני. אלא לתנא ברא, ותינו משיכה! - פי קתני - מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי, משיכה דבמטלטלי

איתא במקרקעי ליתא - לא קתני. "פינד? תקפו וכא אצלו - קנאו, קראו וכא אצלו - לא קנאו". וקראו לא? ותתנאי: פינד במסירה? אהנה בטלפה, בשערה, באופק שעליה,

בשליף שעליה, בפרומבאן שבפיה, ובזוג שבצנארה - קנאה. פינד במשיכה? קורא לה והיא באה, או שהכישא במקל ורצתה לפניו, פיון שעקרה ד ורגל - קנאה. רבי אסי ואמרי

לה רבי אהא אומר: עד שתתהלך לפניו מלא קומתה. - אמרי: בהמה - אדעתא דמרה אזלה, עבד - אדעמיה דנפשיה קאזיל. אמר רב אשי: עבד קטן פבהמה דמי. תנו רבנן:

פינד בחזקה? תתיר לו מנעלו, או הוליד פליו אחריו לבית תמרזין, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גררו, הלבישו, הנעילו, הגבירו - קנאו. אמר רבי שמעון: לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום. מאי קאמר? אמר רב אשי: הגבירה הוא לרבו - קנאו, הגבירה רבו לו - קנאו. אמר רבי שמעון: לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל

מקום. השתא דאמרת הגבירה הוא לרבו קנאו, אלא מעתה שפחה פגענית תקנה בביאה! -

פי קאמרין - זה נהנה וזה מנעטר, תכא - זה נהנה וזה נהנה הוא. - שלא פדרפה מאי איכא למימר? - אמר רב אחי [בר אדא] דמן אהא: מאן לימא לן דלא תנאה אית להו

לתריוויהו ועוד: "משככי אשה" כתיב, הקישה הפתנו פדרפה לשלא פדרפה? רבי יהודה הנידואה בר שאין לו יורשין היה, חלש. על מר וטורא לשייול ביה, חזויה דתקיף ליה עלמא

טובא. אמר ליה לעבדיה: שלוף לי מסנאי, ואמטינהו לביתא. איכא דאמרי: גדול היה,

ואיכא

ואיכא דאמרין קטן חוה - ר' אחא על פי כן הוצרך לכתוב זאת. ודלא כבאב שאול - דאמרו: כל דאמרין חוה זכתה, אפילו לאחת זמן זכה בהן. על ידי עצמו לא - שאם נתן לו כסף לפדות את עצמו - אין פדיו, דמה שקנה עבד קנה רבו. כמאי עסקינן - האי קנה עצמו על ידי חורו. אילימא שלא מדעתו - על עבד. שפעמינן ליה לרבי מאיר - בפרק קמא

דגיטין: חוה היא לעבד שיוצא בו - שאם היה עבד כהן - סופלוה לו התרומה. וכו' עבד ישראל - אסורו בשפחה, דשכיחא ליה. פריצא ליה. ותניא אין הבין לאדם בו - אין אדם יכול ליעשות פלוני שלא מתניתין דלרבי שהוא חובה או פסול. והכיני בתו מדינתה בדפניה על ידי אחרים שלא מדעתו? אלא מדעתו - ואם תאמר: מפיטאן אי איתא איתאמרין לאשמועינן. דעל ידי עצמו לא. דאין קני לעבד בלא רבו בשום צד. ואי מדעתו - שאמר לו קבל נטי. באין כבוד. ולא אמרינן: לא הוציא רבו את הגט משרותו ואין זו קבלה. והא לא גטי - ברייתא דהכי. האי שמרא לחדו בו? זה הלשון קניה, וזה הלשון שחרור. ואלא כמאן לחוד והאי כספא לחוד - זה ניתן לקניה, וזה ניתן לשחרור. סיבטא מיטא רבו הוא - ואין ניכר הפרש ביניהם. כסף קבלת רבו - שנמקבל רבו כסף, הרמז לו להשחרר ממלו, ואין אחרים הלכו בלא קבלת הרב. וחרב אין נעשה שלוחו, אלא לצורך עצמו, ומקנהו ממלו. אבל היותו השטר - קבלת אחרים גרמה לו, וכיין דעובת הוא לו - אין חבין לאדם שלא מדעתו. ששבו להו לו? במסכת גיטין (יא.ב). תניא - כמו "החנני". דיש קנין - כי יחבי ליה על מנת שאין לרבו שרות בו. והא קיימא לן - כלומר, והא מעשים בכל יום שהתבע מקבל את גיטו. ואי קנין פליגי עיה דמלתא - מי שבקנין רבנו ועבדנין כרבי מאיר? אף על ידי אחרים - ואפילו שלא מדעתה דוכותו לעבד בו. ורבי שמעון בן אלעזר היא - חן כי ספא דשטר. דלית ליה גיטו וידו באין כאחד. ושלש מחלוקות ברב - רבי מאיר אית ליה: בכסף על ידי אחרים ואפילו שלא מדעתה ולא על ידי עצמו - דאין קנין לעבד בלא רבו. ובשטר על ידי עצמו ולא על ידי אחרים שלא מדעתו - דחוב הוא לו. וכסף אף על גב דחוב הוא לו - קבלת רבו גרמה לו. ורבי שמעון בן אלעזר אית ליה: בין בכסף בין בשטר על ידי אחרים, דקסבר דכות הוא לו. ולא על ידי עצמו - דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו, ובגיטו שטר ליה ליה גיטו וידו באין כאחד, כדתניא: אף בשטר בו, וכל שכן בכסף, אלמא בתרתייהו אית ליה על ידי עצמו ולא רובנא דמתניתין אית להו: בכסף - בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו, ודיש קנין, אחרים, דכות הוא לו. וכן בשטר, על ידי אחרים בין על ידי עצמו. ודקיימא לן גיטו וידו באין כאחד - רובנא עבידין ליה. והאי דלא עריבינהו ותנינהו - משום דסיפא רבי שמעון בן אלעזר היא. אבל רישא, הכי קאמר ליה רבנן לרבי מאיר: אי קנין בכסף על ידי עצמו, ודיש קנין, וכל שכן על ידי אחרים, דכות לו. וכל שכן שטר דכותו. ואם באנו לפרש שלש מחלוקות, ולומר: רובנא אית ליה בכסף בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים, ובשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. ורבי שמעון בן אלעזר סבר כרבי מאיר בכסף. דעל ידי עצמו לא, ואין קנין. ורובנא בשטר דאין גיטו וידו באין כאחד - אם כן הא דקיימא לן גיטו וידו באין כאחד, היחלך ליכא לפרושי אלא בדפרישיה; דרישא דמלתא אמרה רבנן, וסיפא אתאן לרבי שמעון בן אלעזר. ויחיה לא אקניה לבעל גופה. שאינה שלו - של רבו. ורבנן גמרי לה: מהי מאה מקבלת גיטה - אף עבד מקבל גט.

ואיכא דאמרין קטן חוה - ר' אחא על פי כן הוצרך לכתוב זאת. ודלא כבאב שאול - דאמרו: כל דאמרין חוה זכתה, אפילו לאחת זמן זכה בהן. על ידי עצמו לא - שאם נתן לו כסף לפדות את עצמו - אין פדיו, דמה שקנה עבד קנה רבו. כמאי עסקינן - האי קנה עצמו על ידי חורו. אילימא שלא מדעתו - על עבד. שפעמינן ליה לרבי מאיר - בפרק קמא

זה פירש למיתה וזה פירש לחיים. ואיכא דאמרין: קמן הוה, ודלא כבאב שאול. רתניא: גי שמת ובקבוש ישראל נכסיו, והיו בהן עבדים, בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בגי חורין. אבא שאול אומר: גדולים - קנו עצמן בגי חורין, קטנים - כל המזויק בהן זכה בהן. וקונה עצמו בכסף בו. בכסף על ידי אחרים אין, אבל לא על ידי עצמו. כמאי עסקינן? אילימא שלא מדעתו - מפידי שמענא ליה לרבי מאיר דאמר: חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות, ותניא: וכן לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו! אלא פשיטא - מדעתו, והא קמשמע לן: על ידי אחרים - אי, על ידי עצמו - לא. אלמא: אין קנין לעבד בלא רבו. אי הכי אימא סיפא: בשטר על ידי עצמו, על ידי עצמו - אין, על ידי אחרים - לא. ואי מדעתו, על ידי אחרים אמאי לא? וכי תימא: מאי על ידי עצמו אף על ידי עצמו, והא קא משמע לן: דגיטו וידו באים כאחד. והא לא חני הכי, דרתניא: בשטר על ידי עצמו, ולא על ידי אחרים, דרבי רבי מאיר! אמר אביי: לעולם שלא מדעתו. ושאני בפרשה, הואיל וקני ליה בעל בורחיה - מקני ליה בעל בורחיה. אי הכי שטר גמיו - האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד. הכא גמי, האי כסףא לחוד והאי כסףא לחוד! - מיבעיא מיהא חד הוא. רבא אמר: כסף - קבלת רבו אומרים בכסף על ידי עצמו. בכסף על ידי עצמו אין, על ידי אחרים - לא. אמאי? גמי דשלא מדעתו, מפידי שמענא ליה לרבנן דאמרין: זכות הוא שיצא מתחת יד רבו לחירות, ותניא: וכן לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו! וכי תימא: מאי על ידי עצמו - אף על ידי עצמו, וקא משמע לן דיש קנין לעבד בלא רבו. אי הכי אימא סיפא: בשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. והא קיימא לן דגיטו וידו באין כאחד! וכי תימא: מאי על ידי אחרים - אף על ידי אחרים, והא קא משמע לן דכות הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות. אי הכי, שעריבניהו ויתניניהו: בכסף ובשטר - בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו! אלא בכסף - בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו, בשטר - על ידי אחרים ולא על ידי עצמו, ורבי שמעון בן אלעזר הוא. רתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו, ושלש מחלוקות בדרב. אמר רבה: מאי מעמא דרבי שמעון בן אלעזר - גמר ליה "לח" מאשה. מה אשה - עד שיוציא גמ לרשות שאינה שלו, אף עבד גמי - עד שיוציא גמ לרשות שאינה שלו. בעי רבה: לרבי

ואיכא דאמרין קטן חוה - ר' אחא על פי כן הוצרך לכתוב זאת. ודלא כבאב שאול - דאמרו: כל דאמרין חוה זכתה, אפילו לאחת זמן זכה בהן. על ידי עצמו לא - שאם נתן לו כסף לפדות את עצמו - אין פדיו, דמה שקנה עבד קנה רבו. כמאי עסקינן - האי קנה עצמו על ידי חורו. אילימא שלא מדעתו - על עבד. שפעמינן ליה לרבי מאיר - בפרק קמא דגיטין: חוה היא לעבד שיוצא בו - שאם היה עבד כהן - סופלוה לו התרומה. וכו' עבד ישראל - אסורו בשפחה, דשכיחא ליה. פריצא ליה. ותניא אין הבין לאדם בו - אין אדם יכול ליעשות פלוני שלא מתניתין דלרבי שהוא חובה או פסול. והכיני בתו מדינתה בדפניה על ידי אחרים שלא מדעתו? אלא מדעתו - ואם תאמר: מפיטאן אי איתא איתאמרין לאשמועינן. דעל ידי עצמו לא. דאין קני לעבד בלא רבו בשום צד. ואי מדעתו - שאמר לו קבל נטי. באין כבוד. ולא אמרינן: לא הוציא רבו את הגט משרותו ואין זו קבלה. והא לא גטי - ברייתא דהכי. האי שמרא לחדו בו? זה הלשון קניה, וזה הלשון שחרור. ואלא כמאן לחוד והאי כספא לחוד - זה ניתן לקניה, וזה ניתן לשחרור. סיבטא מיטא רבו הוא - ואין ניכר הפרש ביניהם. כסף קבלת רבו - שנמקבל רבו כסף, הרמז לו להשחרר ממלו, ואין אחרים הלכו בלא קבלת הרב. וחרב אין נעשה שלוחו, אלא לצורך עצמו, ומקנהו ממלו. אבל היותו השטר - קבלת אחרים גרמה לו, וכיין דעובת הוא לו - אין חבין לאדם שלא מדעתו. ששבו להו לו? במסכת גיטין (יא.ב). תניא - כמו "החנני". דיש קנין - כי יחבי ליה על מנת שאין לרבו שרות בו. והא קיימא לן - כלומר, והא מעשים בכל יום שהתבע מקבל את גיטו. ואי קנין פליגי עיה דמלתא - מי שבקנין רבנו ועבדנין כרבי מאיר? אף על ידי אחרים - ואפילו שלא מדעתה דוכותו לעבד בו. ורבי שמעון בן אלעזר היא - חן כי ספא דשטר. דלית ליה גיטו וידו באין כאחד. ושלש מחלוקות ברב - רבי מאיר אית ליה: בכסף על ידי אחרים ואפילו שלא מדעתה ולא על ידי עצמו - דאין קנין לעבד בלא רבו. ובשטר על ידי עצמו ולא על ידי אחרים שלא מדעתו - דחוב הוא לו. וכסף אף על גב דחוב הוא לו - קבלת רבו גרמה לו. ורבי שמעון בן אלעזר אית ליה: בין בכסף בין בשטר על ידי אחרים, דקסבר דכות הוא לו. ולא על ידי עצמו - דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו, ובגיטו שטר ליה ליה גיטו וידו באין כאחד, כדתניא: אף בשטר בו, וכל שכן בכסף, אלמא בתרתייהו אית ליה על ידי עצמו ולא רובנא דמתניתין אית להו: בכסף - בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו, ודיש קנין, אחרים, דכות הוא לו. וכן בשטר, על ידי אחרים בין על ידי עצמו. ודקיימא לן גיטו וידו באין כאחד - רובנא עבידין ליה. והאי דלא עריבינהו ותנינהו - משום דסיפא רבי שמעון בן אלעזר היא. אבל רישא, הכי קאמר ליה רבנן לרבי מאיר: אי קנין בכסף על ידי עצמו, ודיש קנין, וכל שכן על ידי אחרים, דכות לו. וכל שכן שטר דכותו. ואם באנו לפרש שלש מחלוקות, ולומר: רובנא אית ליה בכסף בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים, ובשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. ורבי שמעון בן אלעזר סבר כרבי מאיר בכסף. דעל ידי עצמו לא, ואין קנין. ורובנא בשטר דאין גיטו וידו באין כאחד - אם כן הא דקיימא לן גיטו וידו באין כאחד, היחלך ליכא לפרושי אלא בדפרישיה; דרישא דמלתא אמרה רבנן, וסיפא אתאן לרבי שמעון בן אלעזר. ויחיה לא אקניה לבעל גופה. שאינה שלו - של רבו. ורבנן גמרי לה: מהי מאה מקבלת גיטה - אף עבד מקבל גט.

אין אשה פודה מעשר שני - קא סלקא דעתך במעשר שני שהוא משרה בעלה, שהיא כבעלה, וקרינן ליה "ממעשרה", וכדמפרש לה ואולי. אשה פודה בלא חומש - דלא ידדה הוא, ואין מוסיפין חומש על פדיון מעשרות והקדשות אלא בעלים. שליוחתייה עבדא - ומאי טעמא דבאן אמת פדיון בלא חומש? אלא בזוי ידדה - דהא פדיון מלוג. ומעשר ידדה - משדותיה. איש אמר רחמנא לא אשה

אליבא דרב ששת. דאילו רבי אלעזר אליבא דרבי מאיר אפילו "מה שאת נותנת לפקר" - קנה יתחון בעל, כמו שאין מועיל "על מנת" שתצא לחירות. אלא על כרחך כרב ששת ולא כרבי אלעזר סבירא להו לרב ששמואל. שמע מינה דלרב ששת "על מנת שתצא בו לחירות" מועיל לכלולי עלמא כימה שאת נותנת לפקר", דמועיל אפילו לרבי מאיר. ואומר רבינו תם:

דמשמע מהתם הדלכה כרב ששת ולא כרבי אלעזר. ועוד מייחזי ראייה הדלכה כרב ששת, מפרק "בן סורר ומורה" (סנהדרין ע"א). דאמרין תהו: "כל סורר ומורה אינו חיוב עד שאלה ממש אביו ומשל אמו. ופרקי בגמרא: אמו מנא לה? מה שקנתה אשה קנה בעלהו ומשני: כשנתנה לה אחרים על מנת שאין לבעלה רשות בהן. והשתא בעלמא לרב ששת - מכל שמע אחי רבינו עד שהתאחדה אמה כרבני. אלא לרבי אלעזר - לא אחי הדמה אל כרבי מאיר ולא כרבני עד שמיחזי ראייה מדהיא דפסחית. פרק "האשה" (פ"ב, גבי, האומר לעבדו "חטטנו על פסח" וישכח מה שאלה רבינו עד שפרקי בגמרא: מה שקנה קנה עבד רבו ומשני: כן דאנקי ליה על מנת שאין לרבו רשות בו. והיינו כרב ששת, אבל לרבי אלעזר היה צריך לאוקומי שאמרו לו "על מנת שאין לרבו רשות בו" רבינו יצחק אומר: דאין ראייה לומר דהלכה כרב ששת מדהיא דגדריים ומפרק "בן סורר". הדתם מיתוקמא שפיר אפילו לרבי אלעזר. דיש לחלק בין אשה לעבד, ומצינו למימר אפילו לרבי אלעזר דאמר לרבי מאיר אפילו אמר לו "על מנת שתצא בו לחירות" קנה רבו - יכול להיות דבאשתי לא קנה בעל שדרי אינם שוים, אבל דאשתי כיד בעל ממש כד שדרי שוים הם, ודחיי. דאילו אם נתן הבעל מתנה לאשתו - קנתה לגמרי, ואין הבעל אונס פירות. כדאיתא פרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא ג"ב). ואילו אם נתן מתנה לעבדו - לא קנה העבד כלל. ועוד תרע שאינן שרם: שדרי אם נתנו אחרים מתנה לעבד - נתמנו וזה רב, בין בנות בין פירות. דאין קנין לעבד בלא רבו - היינו שאין קנין לעבד כלל, ויש לרב קנין פירות. ואם נתנו אחרים מתנה לאשתו - לא קבעלה באי פירות, אבל הגוף שלה. דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה - היינו שדבעל אונס פירות, אבל הגוף - דאשתי, וילקח ברוך קרקע והוא אונס פירות. דאשתי, וילקח ברוך קרקע והוא אונס פירות. דאמר אונס פירות. דאמר לקמן בפרק שני מעשר ממון גבוה הוא, ואכילהו משלוחן גבוה הוא, הילכך אינו שאמר נכסים למקניה בעל תקנתא דתקון רבנן פירות לבעל. הילכך לא זכי ביה. וכי פרקה ליה בזוי דבעל - אמו "מעשרה" דהוה דחד ומעשר דחד. ורבנן למעשהו דאמרין מווי חיות הוא - דחייילא עליה תקנתא דרבנן, ופירות לבעל כשאר נכסי מלוג. ובין דבזוי דבעל פרקה - בעי חומש. תניא יוצא בשן ועין - אמתניתין קאי, ראשי מבינים - עשרים וארבעה הם, ושניים אצל נגעים (פרק ו' משנה ז'), ומייתי להו לקמן בשמעתין (פ"הא). שאין חזרוין - אם נטלו, כשן ועין, וגמר במה מצינו. אין מלפירין - מדלא כתב אחד וגמרו כולוה מניה. צריכי

אין אשה פודה מעשר שני בלא חומש. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: אשה פודה מעשר שני בלא חומש. היכי דמי? אילימא בזוי דבעל ומעשר דבעל - שליוחתייה דבעל קא עבדה? ואילא, בזוי דידה ומעשר דידה - "איש" אמר רחמנא ולא אשה? אלא לאו כי האי גוונא, דאנקי לה אחר מנה ואמר לה: על מנת שתפדי בו את המעשר, ואיפכא שמענא להו? - אמר אביי: איפדי. רבא אמר: לוילום לא תיפדי. והכא במעשר דאתא מבי נשא ספקין. ורבי מאיר למעמיה, דאמר: מעשר קמון הקדש הוא, ולא קני ליה בעל. ורבנן למעמיהו, דאמרין: קמון הקדש הוא וקני ליה בעל, הילכך שליוחמא דבעל חזירים. בשלמא שן ועין - פתיבי, אלא ראשי אברים מילין? - דוקמא דשן ועין; מה שן ועין - מומין שפגולין ואינן חזרוין, אף כל - מומין שפגולין ואינן חזרוין. - ואימא ניהו שן ועין פשני כתובים הפאים פאה, וכל שני כתובים הפאים אין מלפירין! - צריכא, דאי פתב רחמנא שן - הוה אמינא אפילו שן

שן - דלא גמר חד מתכריה. הילכך לא באן כאחד ניהו.

שדבעל אונס פירות, אבל הגוף - לאשה, וילקח ברוך קרקע והוא אונס פירות. דאף על גב דמציאת האשה בלא לגמרי - אין דלמות מציאה למתנה. וכן עממה בירושלמי דכתובות פרק "מציאת האשה" דקאמר התם: מפני מה מציאת האשה לבעלה - שזמא תגובו הזובים, ותאמר "מציאה מבעלה". ופרקי: הגיע עצמן מתנה כמות, במתנה עממה נידוש להם, שזמא תגוב ותאמר "נתנו לי מתנה"; ומשני: מתנה שי לה קול. ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל - אמר היתה מרווחת לומר "ניתנו לי מתנה"; ופרקי: "מציאה מבעלה" - אלא קנין לעבד אלא פירות, אבל הגוף לאשה. ואילו בעבד, אם נתן לו אחד מתנה - קנה האדון הפירות והגוף. ואם תאמר: לפירוש רבינו תם דלרב ששת מועיל "על מנת שתצא בו לחירות" אפילו לרבי מאיר, אם גם אמאי קאמר רבי מאיר במבתיך; בספק על ידי עצמו לא. הא על ידי עצמו נמי משכחת לה, באומר "על מנת שתצא בו לחירות!" ויש לומר: דכתיב: גונא על ידי אחרים מקרי, ולא על ידי עצמו. ורבי קנה אותה העבד לגמרי ולא נתנו לו אלא על מנת שיצא בו לחירות. ואף על גב דלרבי אלעזר דמוקי פלוגתייהו ב"על מנת שתצא בו לחירות" מיקרי על ידי עצמו - היינו שמועיל לרבי אלעזר קנין ליה דקניה עבד וקנה רביה. אבל לרב ששת, דאית ליה לא קניה רביה - מיקרי על ידי אחרים. דמתחמא שאין עובד קונהו אלא לצאת בו, לא קניה ליה רביה, ועל ידי אחרים מיקרי. ומיהו, קשה אליבא דרבי אלעזר דמוקי פלוגתייהו באומר "על מנת שתצא בו לחירות" - אם גם היאך מצינו לרבנן דרבי מאיר בספק על ידי עצמו; הואיל ולא קנינו לו אלא על מנת שיצא בהם לחירות - על ידי אחרים הוא. כדבעינן למימר לרבי מאיר אליבא דרב ששתו ויש לומר: דרבנן על ידי עצמו דרבי מאיר קימי, דאמר: בספק על ידי אחרים - על ידי עצמו - לא לרבי אלעזר אליבא דרבי מאיר אפילו קנו לו על מנת שיצא בהם לחירות - ואין עבד קנה רבו, ואין יוצא בו לחירות, ומקרי שפיר על ידי עצמו. ואיהו קימי רבנן, ואכיבי קאמר: דבכנים ובעמם בספק. במה שאמר קורא "על עצמי", דקאמרת איהו אפילו אם נתנו לו מנת שיצא בו לחירות, - גאו ומעריס שפיר על ידי עצמו. דכתיב: ונתנו אשכנז ב"יהונק" (ישע' ג"א), ובשבעות (מכ"א), ובפרק שני דכתובות (יה"א), דאמר רבי אלעזר: כי יעקב: פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו - דהיינו מה שאתם קורין טענת עצמו. חכ"י גרס רש"י אלא בזוי ידדה ומעשר דידה - פירושו: בזוי ידדה - ובכסי מלוג, ומעשר דידה - משדותיה; "איש" אמר רחמנא מעעשרה, ולא אשה מעעשרה בעלה. דאשה כי אחר דמיא. וקשה לרבינו תם: דלא היה לו לחזיקי איש ואשה כלל, אלא היה ליה למימר "ממעשרה" אמר רחמנא, אמר מעעשר חבירו; ונראה לרבינו תם: דאשתי אלא ביהו ידדה ומעשר דידה. דהכי פירושו: "איש" אמר רחמנא - דמוסיפין חומש על מעשרה, ולא אשה - אפילו בזוי ידדה ומעשר דידה. ואפילו איהו אלמנא גרושה אינה מסתפת פירות, הא דרבי תורת כתובים בפרשת "בחר": "אם גאל יגאל איש ממעשר" לרבות את האשה - לענין פריה דוקא מרבינא את האשה, ולא לענין חומש. ודסקא דתוך הואיל וכתבי ביה ממעשר "למען תלמדו ליראה" ודרשינן מניה בספרי גדול מעשר שגוביא ליד תלמודו כששעה בירושלם לאכילת מעשרה, והוא אמר: אשה כיון דלאו בת לימוד היא - ליתיה בריני מעשר, להכי איצטרך לרבויה. הא דמעשר בתורת כתובים כתיב "מי איש" הכי נמי היה מצי למעטי אשה מוחמש, כדאמר הכא. אלא משום דרבי בהדיא קרא גופיה אשה מי'אם גאול יגאל, ניהא ליה למנטק "איש" לא סקן למעטי לגמרי. ומיהו, בתם חזכי רבינו תם "למען תלמדו", הוה מצי למימר דאיצטרך לרבות אשה לענין פריה. דלא תיסק אפדתיה למעטי מי'אש' חכ"י, כי דהכי דרשמענין קטן. ומה שפירש בקונטרס בזוי ידדה היינו נכסי מלוג - לא נהירא. דכיון שדון ברשותה, ומה שקנתה אשה קנה בעלה - כוזי דידה חשיבי, כדאמר גבי מעשר דאתי מבי נשא, דקני לה בעל למאן דאמר מעשר ממון הייטש הוא, ושליוחתייה דבעל קא עבדא. לכן נראה לי: דהוה ידדה מיירי כשקנתה לה אחר מנה על מנת שאין לבעלה רשות בו, דהא פרשין לעיל שאין הבעל אונס פירות.

שן - דלא גמר חד מתכריה. הילכך לא באן כאחד ניהו.

הואיל

תנא יוצא בשן ועין - ותנא דידן דלא תנא להו - משום דסבר דצריך גט שחרור.

הואיל

ומדש חכמים הוא - פירשו: משה הכי אמר בדשאר דברים וג ט שחרור. ואם תאמר: ומכ ובה קדושת חכמים הוא: הלא כמה גופי תורה תלוין. שאינם באין אלא מנח דרשהו: כלן נראה לרבינו תמו: דגט הוא אינו אלא מדרבנן. ודידישין שמת אימצנו בשוק ויאמר לו "עבדי אתה", לפי שאין המדרש ידוע לעולם, לכך חתנו וג שחרור. ורבינו יצחק בן אברהם פירש: ודאי שן

ועין דכתיב במדינת בקרא, ועליהו תובי "לחפשי" 1
שילחנו" ומדעי פשי מעיקרא. ובהא פשיטא 2
ליה דלא גמר "שילחו" שילוחו" מאשה ולכן אין 3
צריך שן שחרור. הוא שאר אברים דלא נפקי 4
אלא מיתורא "שילחנו" ודאי אביה גמרי 5
"שילחו" שילוחו" מאשה, ולכך צריך להו וג 6
שחרור: **תרינגול** - שהשטיט ראשו וכו' - 7
בתרגול גרסינן שן שלם, ובסוס צענף - חצי נוק. 8
וכן נכתוב בפרק "כיצד הרגיל" (בבא מצא ת"ב). 9
מיבעי - ליה לכדתניא הרי שהשטיט בו - 10
השתא משמע דכולי לטמא דכשלא 11
נתבין לעין פטור. ותימה: דברפר "כיצד הרגיל" 12
(בבא מצא ת"ב) אמר רבי: היתה מוחת לו באן 13
בחינו ולא הווי הכי בה מעולם, ועמד ונפלה לעין 14
עבר - פלוגתא דרבנן שבעת בן גמליאל ורבנן 15
יש לתמו: דשאני הכא דאיכא תרתי לסיבותא: 16
שהוא מותר לסיובה, ליה נתבין לעין כלל. אבל 17
הדיא דחתם, הוי דומיא לכחול לו עין וסמאה. 18
דאיכא חריא לטיבותא - שנתבין פלגא, ודאי 19
לחריא דעין. שנתבין לעין.

סמויה - חטטה יוצא בתן לחירות - ואף על 20
דלעיל אמרו: כהיה וסמאה, אם אינו 21
יכול להשתמש בה כבר - אין יוצא בתן לחירות. 22
דכא, כיון דסמויה - משמע שלא היה יכול 23
להשתמש בה כבר. מכל מקום חבא שאני, 24
דחטטה - עשאו מחוסר אבר. 25
[**ותנא** - תנא בו - תימה: דלא דמי לעוף, 26
דמתחילה לא היה לו דבר שרואי 27
לפסול בו, דאפילו עינו סמויה בו לא היה פסול. 28
לצאת בו חרש ויהיה - תמחילה דבר דרואי 29
לצאת בו חרש ותוספת יהיה. **תלמוד** לומר כן 30
הניח ולא כל התעף - תימה: למה לי קרא? כיון 31
דמחוסר אבר פסול לבני נח, כדרדשינן בפרק קמא 32
דברכותא וזה (ת"ג) ובפרק תירא דבוחים (קט"א) 33
"מכל יחוד מכל בשר" - הכא בהמש שחין קרא 34
אברין שלחו שן לומר: דאי לא בתם קרא בני 35
ישראל - הוה מוקמינן קרא דבני נח בישראל, 36
ולא לבני נח. כד מצאנן בפרק "ארבע מיתות" 37
(שבתריין ת"א). כן במשע שאנמיה לבני נח ולי 38
בשנות סיני - לישראל גאמרה. דלא לבני נח לא 39
נמי הוה אמנא: כיון דאישתרי בעל מום בעופות 40
טפי מבדמיה - אישתרי אפילו מחוסר אבר, וקרא 41
דכתיב - איירי בבדמיה. 42
דמנונא

36 **מיבעי** נפשית. **כרתניא**: המבקיע את הכירו - 37
37 **תקע באונו וחרשו** - פטור, אחריו ותקע באונו וחרשו - חייב. תנו רבנן: הקהו על עינו וכתתה, 38
38 על שינו ונדדה, אם כול להשתמש בהן עכשיו - אין עבד יוצא בהן לחירות, ואם לאו - עבד 39
39 יוצא בהן לחירות. תניא אידך: הרי שתתה עינו כהניה וסמאה, שינו נדדה והפילה, אם יכול 40
40 להשתמש בהן כבר - עבד יוצא בהן לחירות, ואם לאו - אין עבד יוצא בהן לחירות. וצריכא, דאי אשמועינן הך קמיויא - משום 41
41 דמעיקרא נהורא בריא ותשתא נהורא בחישא, אבל הכא דמעיקרא נמי נהורא בחישא - אימא לא. ואי אשמועינן הא - משום דסמא 42
42 לגמרי, אבל התם דלא סמא לגמרי - אימא לא, צריכא. תנו רבנן: הרי שתיה רבו רופא ואמר לו לחול לו עינו ומפאה, לתתור לו שינו 43
43 והפילה - שיתק באונו, ויצא לחירות. רבן שמעון בן גמליאל אמר: "ושחתה" - עד שיתפיו לשחתה. - ורבנן, האי "ושחתה" מאי עבד 44
44 ליה? - מיבעי להו לכרתניא: רבי אלעזר אמר: הרי שהשטיט ודו למעי שפתתו וסיפא עובד שבמעינה - פטור, מאי מעמא - דאמר קרא 45
45 "ושחתה" - עד שיכיון לשחתה. - ואידך: מ"ושחת" "שחתה" נפקא. - ואידך: "שחתה" לא דריש. אמר רב ששת: הרי שתתה 46
46 עינו סמויה והפכה - עבד יוצא בהן לחירות. מאי מעמא - מחוסר אבר הוא, ותנא תניא: תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות 47
47 בעופות. יכול יבשה גפה, בהמטה גולה, בהמטה עניה - תלמוד לומר "מן העוף" - ולא כל העוף. אמר רב חייא בר אשי אמר רב: ויהיה לו 48
48 ירתת

שן דחלב - שן שתיק בה, דעדיד להחליפה, כגון עבד קטן. לחפשי שילחנו - ריבה לו 1
1 שלוחים, מדלא כתיב "חפשי הוא", או "חפשי חפשי", כמל מלאתכו - העין נסמת מלאתכו, 2
2 והשן מלעט. ויכול בו עצם - השמיטו מוקמו, ומחבר בביש. יצא בו לחירות - 3
3 אם עצם שאינו חור הוא, וסופו ליבש וליפול. ואף על גב דליכא ביטול מלאכה, דהא 4
4 עצם דוק לאו מידו חור עביד, כיון דרבלי הוא 5
5 ואינו חור - הרי הוא כפשיים וארבעה הוא 6
6 אברים. ריביא הוא - אינו לשן כלל לדות 7
7 נידון בכלל ופרט, אלא ריביא מיעט וריבה - 8
8 ריבה הכל. וצמחה - יבשה. אם כן - דלא 9
9 ממעט מידו, וצמחה דשן עמו למאני מיעט? בבבלי 10
10 - אראשי אברים קאי. וצריך נש שחרור - 11
11 להתירו בבת חורין. שהתורה ובתה לו - דכתיב: 12
12 בהדיא. ואי כתב חפשי בלשון דקאמרת - 13
13 דלא חפשוש אלא בשילוח. השתא דכתיב 14
14 לחפשי שילחנו הוה ליה חפשי מעיקרא. וכי 15
15 אתא "שילחנו" - לשאר ראשי אברים, אתא. 16
16 כגוד ענינו - שהכה בכותח והבעיתו בקול, ואינו 17
17 רואה, או נעדרו - ונבחר - בקול. משלם נש 18
18 שלם - כסומכום מוקמינן לו בבבא קמא. 19
19 דאמר: בהמש שהחוקק בצורות - משלם נש 20
20 שלם. וצרות את הכלים - בקולם. חצי נש - 21
21 כיון שצרות לעבדן, לפעמי עליה דסומכום 22
22 בבבא קמא, ואמרי אינו משלם אלא חצי נש 23
23 צרות. שאני אדם דבר דעת הוא - האי נש. 24
24 וכי מוכר את - מדעתיה קא בביעתה, שנתון לכו 25
25 אל פחד קול בעת פתאום. וכתתה - דלא סומכום 26
26 לגמרי, שהואה במקצת. אם יכול להשתמש - 27
27 במראה זה. ויצי - ונח תרתי יצא לחירות. 28
28 לאשמועינן דהדיכא דאין יכול להשתמש, אף על 29
29 גב דלא סמאה לגמרי - הוה שחתה. ויכתיב 30
30 דסמאה לגמרי, אף על גב דכתיבה הוה 31
31 מעיקרא, והואיל היה יכול להשתמש למראיתא 32
32 בדוחך - הוה שחתה. והשתא נהורא בחישא 33
33 - שאין יכול להשתמש. דמעיקרא נמי נהורא 34
34 בחישא - ואף על גב דיכול להשתמש בו, אימא 35
35 לאו על גב חושה. לחתור לו שינו - לנקמה ולגדר 36
36 כביב מושא. לבריתא הושיט ידו לשפת 37
37 - להוציא עוברא - פטור, דלא נתבין לעין 38
38 כלל. אבל "בחול לו עינו", דנתבין לעין, אף על 39
39 גב שלא נתבין לשחתה - חייב. מושחת - 40
40 נפקא לן הא דרבי אלעזר, פרט לזה שלא נתבין 41
41 לשחת כלל. "ושחתה" - משמע בעסוק בה 42
42 העונב מדבר, ואפילו הכי מתבין לשחתה 43
43 בעינו. וחטפה - הוציאה לחור. ותנא תנא - 44
44 לומר, ענינו אגב שלטו בשיעורנו באות. ואין 45
45 תמות וזכרות בעופות - האי קרא דריש, האמר 46
46 שכל (לכל) הקרבנות (וקרא כב): איש איש גבית 47
47 בבית אשר קריב קרבנו לכל נדריהם וכו' 48
48 לרצונם תמים וזכר רבנן כביסביים ועוד"ס. 49
49 מדלא כתיב לרצונם וזכר תמים' ולישתוק - 50
50 לימרח שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על 51
51 אלו. וחטפה עינה - אלמא אף על גב דסמיה 52
52 מעיקרא, כ"י חטטה - משול ליה ממוא.

100 **ירתת**

יתרת — אצבע יתירה. שנפטר על גב תוד — שהיתה בשרת שאר אצבעות. כפי דנוניא — שם מקום. ויל צענינהו — אמור אליהם להסגר ולישב בבית. וזה לשון נדח לתלמיד חכם, כדאמר במעור קטן (ט,א) לאמר לו דרך כבוד: הסגר ושב בביתך. כמובין שבגלוי דמי — שהיה תלויין בכיס וניכרים מבחוץ. או אלא, הואיל וטמונין בתוך הכיס. קרינונא —

המנונא קרינונא — פירש בקונטרס: יושב קרנות אתה, ולא בעל תורה. ורבינו תנאל פירש: אתה אומר המנונא היינו חם נונא. דג חם. אין כן, אלא קר נונא, דג שהוא קר. רבי מרמזה ליה לטומונא — ואם תאמר: מאי פריך לעיל מהיה על לשונג דילמא הואה שאני, דהיה תרומה לטומונא. אבל לענין ראשי אברים — מדמינן לטבילתו ויש לומר: דעל כרחך ליבא לדמויי לטבילה. שהרי שן ועין דהוו גלויי לעבר, שהיו יוצא בון לחירות ולגבי טבילה הוו טמונין, כדמסיק בסמוך, דלא בעינן ביאת מים.

בל הראוי לבלעה בו — עיקר מילתא דרבי זירא בפיר' "ומנחות והנסכים" (מנחות ק,א) דהנך אם אמר "הרי עלי מנחה של ששים ואחד עשרון" — מביא ששים בכלי אחד, והאחד כפינו עצמו. ומפרש בגמרא: משום דששים נבללין, וששים ואחד אין נבללין. ופריך: כי אין נבללין מאי הוי? והתנן: אם לא בלל כשרו אמר רבי זירא: כל הראוי לבלעה — אין בילה מעכבת, ואפילו לא בלל בו. שאן ראוי ארוא לבלעה בילה מעכבת בו. דראוי לבלעה בעיניו. ואם תאמר: מאי פריך? ואם לא בלל כשרו נהי לבדילה לא מעכבת — היינו דוקא ברבעה, אבל לבתהילה

ב יתרת וחתכה — עבד יוצא ביה לחירות. אמר רב הונא: והוא שנמסרת על גב היד. דנוניא לא אתו לפירוקיה דרב חסדא, אמר ליה לרב המנונא: ויל צענינהו. אול אמר להו: מאי מעמא לא אתו רבנן לפירוקא? — אמרו ליה: אמאי ניתי? דבעינן מיניה מילתא ולא פשט לן. אמר להו: מי בעיתו מינאי מידי ולא פשיטנא לכוי? בעו מיניה: עבד שפירו רבו בבאים מהו? כמום שפגלוי דמי או לא? לא הנה בידיה. אמרו לו: מה שמך? — אמר להו: המנונא. אמרו ליה: לאו המנונא, אלא קרינונא. אהא לקמיה דרב חסדא, אמר ליה: מתניתא בעו מינך. דתנן: עשרים וארבעה ראשי אברים שבאדם פולס אין מפקאין משום מותר, ואלו הם: ראשי אצבעות ידים ורגלים, ראשי אוזנים, וראש התחום, וראש הנגיף, וראשי דידים שבאשה. רבי יהודה אומר: אף שפאיש. ותני עלה: ככולם עבד יוצא פהם לחירות. רבי אומר: רבי אומר: אף הפסידים, כן עזאי אומר: אף הלשון, אמר רב: רבי אומר: אף הפסידים. — סירוס דמאי? אילמין סירוס דגיד? היינו גיזיה. אלא — סירוס דביצים. "רבי אומר אף הפסידים" — רבי לשון לא? — ורמינהו: הרי מי שהיה מזה ונתנה תזוהה על פיו, רבי אומר: היתה, ותקמים אוקמרים: לא היתה. מאי לאו על לשונג? — לא, על שפתיו. — על שפתיו פשיטא? — מהו דתימא: זימנא דתלים שפתיה, קא משמע לן. והתניא: על לשונג ועוד תניא: ושגיטל רוב הלשון, רבי אומר: רוב הקדבר שבלשונג. אלא, רבי אומר: סירוס, ולא מיבעיא לשון, כן עזאי אמר: לשון, אבל סירוס — לא. ומאי "אף" — אפקמייתא. — אי הכי נקדמה דגן עזאי ברשא! — תנא שמעיה לרבי יקבנה, ושמעיה לרבן עזאי ותני, ומשנה לא זזה מפקומה. אמר עולא: הכל מודים בלשון לענין טומאה, דגלוי הוא אצל השרץ. מאי טעמא, "אשר יגע בו" אמר רחמנא — והאי נמי פר נגיעה הוא. לענין טבילה — פקטמו דמי. מאי טעמא, "ורחץ בשרו במים" אמר רחמנא, מה בשרו מאבראי — אף כל מאבראי. לא נחלקו אלא לענין תזוהה רבי מדמי לה לטומאה, ורבנן מדמו לה לטבילה. ותרתייהו בהאי קרא קמיפילגי, "והזה הפהור על הטמא" וגו'. רבי סבר: "והזה הפהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי והטמא". רבנן סברי "והטמא ביום השביעי וכבס בגדיי ורחץ במים". — ורבנן נמי, נדמיה לטומאה! — מרהר מטהרה הוה ליה למילת. — ורבי, נדמיה לטבילה! "וכבס בגדיי" הפסק הענין. — וסבר רבי לענין טבילה פקטמו דמי? והאמר רבין אמר רב אדא אמר רבי יצחק: מעשה בשפחה של בית רבי שמטביל ועלתה, ונקמא עצם בין שיניה, והצריקה רבי טבילה אהרת! — נהי דביאת מום לא בעינו, מקום הראוי לבוא בו מום בעינו, כדכרי וירא. דאמר רבי וירא: פל הראוי לבילה — אין בילה מעכבת בו, ושאינו ראוי לבילה — בילה מעכבת בו. בתנאי:

מיך — גרסינן. דמברייתא דתני עלה דמתניתין: רבי אומר אף הסירוס, ליף לה. אין פשטאין משום מהו — שם אחד מן הנגעים. כדכתיב (ויקרא ו') "ומנחת בשר זו בשאת" וכתיב בע (שם) "לכל מראה עיני הבחן" — שתוה כולה נראית כאחת. פרט למחיה שהיא במקום המושפע ויורד על צד, שאי יוכל לראות ראו. הגנו ורלוי באחת. וראשי אוזים — שפת האוזן ראש גייה — גיד. וראשי דידים שבאשה — אבל שבאיש אינן בולטין כל כך, ואין זה שיפוע לחיות — ודולג, אם קצצו לו רבו — מום שנוכלי הוא. ואין חוה. רבי אומר אף הפסידים — מוסקי על אלו עליו עבד. וכן ועין לא איצטרך ליה לרבי למנות בתוספתא, ובהדיא כתיב, ואל קרי בו רב אדא. ותנא קמא לא פליג בהא. אף הלשון — שהוכחו לראות כשזוהא מבר, ומום שבגלוי הוא. אמר רב כ"ו רב, חסדא מסיק ואילי למילתיה, למפשט בעיא דסבי. היינו גייה — דאימני לענין נגעים, ובלולחו אמר תנא קמא: עבד יוצא לחירות. ואלא רביצים — שמע מינה בעריא דסבי פלוגתא דרבנן ורבי היא. הכי גרסינן: ולרבי לשון לא — ולרבי לשון לא הוי מום גלוי? בתמיה. על פי — של טמא. רבי אומר חיה — דאף על גב דהואה על הגלוי בעיקר, ודחלים — סוג פיו בחוקה עד ששפתיו נדבקות מאד. ולא נשיגרה כגלוי, והאילי ופעמים הם טמונות על ידי חלומי. קא משמע לן, חלים — דבר שהוא מדריכ יפה *שולדרי* בלעז, דאברמינן גבי הפירות ועד ביהער הדרוטב" (חולין קנ"ג). שאני עור דחלים, שגיטל רוב הלשון — לענין מומי כבוד שנו, בבכורות. רוב המדבר — במקום פרישת דיבורו למעלה קרי מבר. אף על גב דידיבר בבמה לא שייכא — קרי ליה מבר, הואיל והוא המדבר בלשון האדם. אלא רבי אומר סירוס — אף על פי שהן טמונין בכיס לעולם. ולא מיבעיא לשון — שהוא גולה לפרקים. ואלא — דקאמר רב עזאי אפקמייתא — קאי, אעשרים וארבעה המנויין אצל נגעים. דקאמר תנא קמא: עבד יוצא בון לחירות — מוסקי בו עזאי לענין עבד, אף הלשון. "אילא לא סירוסו" וחכי נדמיה תנא שמעיה לרבי יקבנה כו' — קבעה אצל הראשונות, והדר שמעה לרבן עזאי שהיה מוסקי לשון לברו על הראשונות. ותמצא חלוק על רבי בסירוס וקבעה בלשון "אף" כמ שאמרה בן עזאי. והיה לו לתנא לקובעה בן תנא קמא לרבי, והדר למיתני תוספת סירוס עלה. אלא שאמאר שנקבעה של רבי אצל תנא קמא, והיתה שגורה בפי התלמידים כך — לא זזה של רבי ממקומו, וסידור של בן עזאי אחריה. לפי שהגיסא השגורה בפה קשה לשנותה ולחזור ולגורסה בלשון אחר. לענין טומאה — דקיימא לן, מוגע בית הסתרים אינו טמא. ותפק לן במסכת נדה (מגא) מ"זכב אשר יגע בו חוב וגו' — הא שטף — טהור? בתמיה, הא טבילה בעי! אלא: "כא אשר יגע בו חוב" — דבר שהוא גלוי כידיו, וחוב לא שטף עדיך כל גופו במים, שלא טבל מוהו — "וכבס בגדיי". אשר יגע בו אמר רחמנא — האי קרא דרזיוו לא שטף במים" הוא. רבי ניעק — כידיו הוא, בגולה, שהרי מוציא לשונג ונוגעין בו בגלוי, הילכך נגע שרץ בלשונג — טמאה. כממון דמי — ואין צריך ביאת מים בתוך הפה. אף כל מאבראי — ולא שיכניס מים לתוך הפה. ואף לחוציא כל הלשון אינו יכול. וטבילה למקצת אלא אשכחינן. אבל נגיעה בכל שטוה — דהיא נגיעה. רבי — דהיי ש'טמאה' — חטוי על מקום טומאה היו חטוי. ורבנן כברי ותמא וכבס בגדיי ורחץ — בעינן חטוי שיפול על מקום הראוי להרציה, דהיינו טבילה. שהיה מטהרה — האזה מטבילה. והצריכה רבי טבילה אהרת — משום חציצה. אבל בעי ביאת מים לתוך הפה. כתיב זירא דמי? (מנחות ג,א) אין מוציאין נדחיה של ששים ואחד עשרון בכלי אחד, דקים להו לרבנן שאין פשור בכלי אחד, ובין אין נבללן מאי הוי? והא נתן אמר לא בלל — כשרו (אמר רבי זירא עלה: כל הראוי לבלעה — אין בילה מעכבת בו, וראוי לבלעה בעינן.

לכתחילה מצוה לבלולו ויש לומר: דכין הדאי גברא למנחה גדולה קמוקין. אם איתא לבעלמא גברא בדיעבד, אמאי גברא אהתנבך קרבן גדול — מרין לחתחילה. עוד יש לומר: דאיכא בפקותא איליבא, דבמאי דהתם: אפילו התנבך שנייה גדולה אינו מביא אלא לזו אחר. אם כן שפחתנבך ששים ואחד עשרונים — נתנך לחביא בשני כלים, לפי שאין בבללים

- 1 יפה. ויצטרך להביא שני לזוגים שמן, הוא לא
- 2 התנבך אלא לזו אחד. ודחי כמו ייתור שמונ;
- 3 דקימאן לו (במנחה א.א.). דייחורו שמונ פסלו. ואי
- 4 הוה שרי בעיבד בבלי אחד — זה הוה לזו להביא
- 5 לכתחילה. שאם יבא לידי יתור שמן. ומיהו, קשה:
- 6 מאי טעמא דראיין אי שנה החבוב בלילה לעבב
- 7 — ליבעי בלילה ממש, ואי לא שנה — אפילו ראי
- 8 לא לחיבובי ויש לומר: ודאי שנה החבוב בלול
- 9 כמה פעמים, אבל לא כתב בלשון צווי. ובלילה
- 10 משמע דאתא: אפילו עינין אלא ראו.
- 11 ואם איתא: בטלילה מנא ליה דבעינן ראי? ויש
- 12 לומר: משום דרביי "פרוץ את כל בשר" —
- 13 דמשמע אפילו בית הסתרים, וכתבי "דידי"
- 14 ודרשינן: מה ידיו מאבראי — אף כל מאבראי,
- 15 וממעטיס בית הסתרים. מכל מקום, כיון דאיכא
- 16 "כל דמריבין אפילו בית הסתרים" — איכא למימר
- 17 לכל הפחות להכי מרבי, דבעינן ראי לביאת מים.
- 18 **בהמה**: גסה נקנית במסירה — פירש קונטרס:
- 19 בעליה מסורים אוחה ללוקח במסירה.
- 20 כדנתיא לעיל: כיצד במסירה — אוחה בטלפה
- 21 כו', משמע מתוך לשונו דמסירה בעינן מיד ליד.
- 22 וכן פירש רבינו יצחק בן מאיר, ומייתי' ראיא מהא
- 23 דאמר בפרק קמא דבבא מביעטא (א.ב.): מאי ליה
- 24 מסירה — כגדס המוסר דבר לחבירו. וכן הוהיא

כתנאי — סירוס דבליס, אי הוי מום גלוי. **בבבציס לא בניד** — בתמינה: גיד דחאי גלוי הוא **אף בבבציס** — ודאי תימא מום טמון הוא, ודראי מינכר. **בניד ולא בבבציס** — ודראי מום טמון הוא, ולא מום גלוי הוא. **מעוך וכתות אף מינכר** — ומדכרס ספי. **ברות** — ברויך לנמרי, ושביצויס תלויין בון בבסיס, ומעוררס במפקות. ואינן נתוקין לנמרי. **נתוק** — ביד

לנמרי, ועדיין תלויין בבסיס. נתוק הוי ספי מכרות, כדארמינן במנחות (ו.ו.ג.) לחביא נתוק אחר כרת שחייה: אלמא: נתוק הוי ספי מכרות. **משנה נקנית** במסירה — בעליה מסורים אוחה ללוקח באפסר או בשערה, כדתניא לעיל (בבב. כ"ג) במסירה כו'. אבל משיכה — לא מקניא. דאין דרכה בכך להחליבה לפניו. בהנבחה — ולא מבישיתה. **גמרא** — וואא תנן במסירה ורב נמי במסירה אפר — היה רגיל לומר. הדי כרת כו' — בתמינה. ועד הכא שמואל קאמר לה. זו וזו

- 1 זו וזו חזקה והגסה, וכי האי תנא סבירא ליה לרב.
- 2 זו וזו בהנבחה — ולא במסירה ולא במשיכה.
- 3 כמה יקנה — שאי אפשר להגביהו. **מביא ארבעה**
- 4 כלים — דקני' ליה כליו כו'. **שפע מינה כו'** — ופלוגתא היא בבבא תרמא (פ.א.). **בסימטא** — וזית שהיא אצל רשות הרבים, ואינה לא רשות הרבים ולא רשות החדיר.

- א
- ב **פתנאי: "ומעוך וכתות ונתוק וקריות" — פולין בבבציס, דברי רבי יהודה. — בבבציס ולא בגיד? אלא! פולין אף בבבציס, דברי רבי יהודה. רבי אלעזר בן עקיב אומר: פולין בגיד. רבי יוסי אומר: "מעוך וכתות" — אף בבבציס. "נתוק וקריות", בגיד — אין, בבבציס — לא. **משנה בהמה נקנית במסירה, והדקה בהנבחה, דברי רבי מאיר ורבי אלעזר. והקמים ואמרים: בהמה דקה נקנית במשיכה. גמרא דרש רב בקימחוינאי: בהמה נקנה בשיכה. אשפחוינהו שמואל לתלמידי דרב, אמר להו: מי אמר רב בהמה נקנית במשיכה? והאנן במסירה תנן! ורב נמי במסירה אמר, הדין ביה מההיא? — הוא דאמר כי האי תנא, דתניא, והקמים ואמרים: זו וזו נקנית במשיכה, רבי שמעון אומר: זו וזו בהנבחה. מתקור לה רב יוסף: אלא מעתה, פיל לרבי שמעון כמה יקנה? — אי נמי: בשאכר את מקומו. רבי זורא אומר: מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגליו. — שמעתי מוזה פלוי של לוקח ברשות מוכר — קנה לוקח? — הלא מביא עסקינן — בסמטא.****

דאמר במציאה ובבבסי הגר "מאן מסר ליה דליקני", דמשמע דמסירה הוי מיד ליד. וקשה לרבינו יצחק: דהא אמרינן לעיל: כיצד במסירה — אחוה בטלפה כו'. דלשון אחוה בטלפה משמע שומעצמו אוחוה, ולא מסרה לו אדרום לכן נראה לרבי דלא בעינן מיד ליד, אלא כיון דאמר "לך חוק וקני" — קנה. והא דקאמר התם במציאה ובבבסי הגר "מאן מקטר ליה דליקני" — היינו: מי אמר לו "לך חוק וקני". ורבינו שמואל בן מאיר פירש: אחו בטלפה — אחו במצוה המוכר. דמשמע מיד מתוך לשונו דלא בעינן מסירה מיד ליד. ועוד ראיא מפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע"ב) דפליגי דתם תנאי: חד אמר: ספינה נקנית במסירה. וחד אמר: דע שמשוין. ומסיק דכל היכא דאמר ליה "לך חוק וקני" — כולו עלמא לא פליגי דקני. מי פליגי — בנזן דאמר ליה "לך משוך וקני": מר סבר קפיד, ומר סבר: מראה מקום הוא לו. דמאמר "קפיד" — אלמא אינו מוסרה מיד ליד. דאי מסר ליה — אמאי לא קני? הא בטלה הקפידה! אלא שמע מינה דמסירה לא הוי מיד ליד. ועוד: איא מסירה מיד ליד בעינן — לא הוה ליה למימר "לך חוק וקני" אלא "תא חוק וקני".

בהמה גסה נקנית במסירה — פירש בקונטרס: ודאיכא, אבל במשיכה — לא מקניא, דאין דרכה בכך להחליבה לפניו. משמע לפירושו דמסירה עדיפא מבישחה. והא דקאמר בגמרא דרש רב בקימחוינאי: בהמה גסה נקנית במסירה, וכל שכן במסירה. ופרך שמואל לתלמידי דרב: והאנן במסירה דרב: הוהאנן במסירה דוקא אף במשיכה. וקשה לרבינו יצחק: מאי פריך שמואל: והאנן במסירה תנן ולא במשיכה? הא תנן בפרק קמא דבבא מביעטא (א.ב.): הוי שנים רוכבים על גבי בהמה, או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג וכו' — שהשנים יחלוקו, משום דכל אחד קנה מחצה. ומנהיג היינו משיכה ועוד, דאמר התם (א.ב.): שמעת מיניה דמר שמואל רתתי רוכב ומנהיג — הדין הוה לא קני, ולא ידענא די מנייהו. היכי דמי? אלימא רוכב לחד ומנהיג לחד — מנהיג מי איכא למאן דלא קני? משמע דמר שמואל גופיה דאמר הכא במסירה דוקא תנן, קאמר התם דמנהיג קני, והיינו משיכה! ועוד קשה: דבגמרא בעה: פיל ליה משען בן יקנה? ובעה ליה נמי: בהמה גסה נקנית במסירה ולא במשיכה! ודאמר רבי אלעזר: במסירה לא אפשר — דמאן מסר ליה דליקני. ומשיכה לא קניא בהנבחה גסה לדידהו! ומיהו: דך פירכא איכא לשנויי, ולחלק בין מקח וממכר למציאה ונכסי הגר: דמקח וממכר דאפשר במסירה — לא מיקני במשיכה, אבל במציאה ונכסי הגר דלא אפשר במסירה לא מקניא במשיכה, אבל אבוה קני מריב אלעזר, דאית ליה הכא במסירה דוקא, כדקניו במנתינן: ודרי רבי מאיר ורבי אלעזר. התם קתני, רבי אלעזר אומר: ורוכב בשדה ונהיג בעיר — קני, ותוקי לך במקח וממכר. אלמא, משיכה קני אף לרבי אלעזר! לכן פירש יצחק: בהמה גסה נקנית במסירה — היינו אף במסירה, וכל שכן במשיכה עדיפא. והשתא נהיג ודרי פריך שמואל: האנן במסירה תנן, כלומר, אין במסירה. ועוד יש לדיקוד דמשיכה עדיפא מבישחה דקתני ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע"א). ספינה נקנית במסירה. דברי רבי. וחכמים אומרים: לא קנה עד שימשכנה. משמע דלא קני במסירה לרבנן אלא במשיכה. אלמא דרבי דאמר במסירה — לא למעוטי משיכה אתא. אבל למאן דאמר במשיכה — לא למעוטי מסירה אתא. והלשון נמי משמע, דקאמר התם: ספינה נמי תקני במסירה: משמע — עם המשיכה. וכן סובר רבינו שמואל בן מאיר דמשיכה חשיבה מן המסירה. דפירש בפרק "המוכר את הספינה" (שם ע"ג.) עלה הדא דאביי ורבא דאמרי תריהו: מסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינו של שניהם. משיכה קונה בסימטא ובהוצר שהיה של שניהן. ופירש רבינו שמואל בן מאיר התם: מסירה קונה ברשות הרבים — משום לול אפשר למיקיימה התם במשיכה. דאין משיכה אלא כשמשוך ברשותו, והאי לא רשותיה היא. משיכה קונה בסימטא — דשפיה הוי רשותו לרבי שם מה שהוא עירך, מה שאין בן ברשות הרבים. וכיון דאפשר במשיכה שהוא קנין חשוב — לא אורא דארעא למיקיימה במסירה, שהוא קנין גרוע. ורבינו תם הקשה על פירוש רבינו שמואל בן מאיר: וכי מנהו? מן משיכה ומסירה, כמבטולי' זו את זו, שאין לישות אלא מן המוכר! ופירש רבינו תם: משיכה קונה בסימטא — לא שכן מסירה, ועדיפא מבישחה. וכן פירש רש"י. ומיהו, סיטה דשמעתא קשה לפירושו, כדמבטולי' חכם. רבינו רבינו חיים בון מיישב פירושו שמואל בן מאיר, ומפרש: משיכה קונה בסימטא לא כשעמא דרבינו שמואל בן מאיר, דלא נראה לו העמם בסימטא רשות של יחידה וכו', והוקדו בו כו', וטמאן משיכה המוכר קניו והביא בחמתו לשם קודם שבא הלוקח, ואם כן הוי מקום בהנבחה דרבינו ואין מסירה ולא שום קני מהני ברשות מוכר. אף על גב דמשיכה קניא שם — היינו שדע עסקך הדבר ממקומו הראשון. ורבינו יצחק הקשה על מה שפירש רבינו תם דמסירה קונה אף בסימטא. מחדאי דפרק "הספינה" (שם ע"ג.) דקאמר התם: ספינה נקנית במסירה דברי רבי, וחכמים אומרים במשיכה. ופרך: היכי דמי? אלימא ברשות הרבים וכו'. עד דקאמר: לימא אביי ורבא דאמרי מסירה קונה ברשות הרבים אמרי כרבי כו'. משמע דאי הוה מוקי לה בסימטא — לא הוי קשה מידי. ואי מסירה קונה בסימטא. אפילו אם מיירי פלוגתא דרבי וחכמים בסימטא — הוה ליה למיפרך הכי: לימא אביי ורבא דאמרי כרבי לכן נראה אביי יצחק, ואי דאמרי אביי ורבא מסירה קונה ברשות הרבים — היינו דוקא ברשות הרבים, אבל לא בסימטא. כמו שפירש רבינו שמואל בן מאיר.

שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח — ואם תאמר: דלימא לא מיירי ברשות מוכר? ויש לומר: בתמא דמילתא ברשות מוכר מיירי ששם הבחובה עומדה. והוי מצי למידיחי, דאמר ליה מוכר "יקנה לך כלך", דבאח לבולי' עלמא נתן לוקח, כדראיתא בפרק "הספינה" (בבא בתרא פ"א.).

אי נמי - משכחת לה הגבהה אצל פיל. בחבילי זמורות - הגבחים מן הארץ שלשה טפחים, ומוליכין ומעלהו עליהם. דהגבהת שלשה טפחים הגבהה היא, דנפקא ליה מתורת לבד. **משנה** שיש להם אחריות - היינו קרקעות. שאחריות כל אדם, הלוח והגושה בחבירי, עליהן, לפי שקיימין ועומדין. לפיכך נסמכין עליהן. דרפא ביה פורתא. או דיש אמציעי, או נעיל, או פנדי כל

1 שהוא. נקנין עם נכסים בו - אם מכר מטלטלין
 2 עם קרקע, כיון שקנה קרקע את הקרקע באחד
 3 ממשלה קנינים - נקנים מטלטלין עמה. וזוקקים
 4 בנכסים הללו שאין להם אחריות, אלא בקמריי בהו
 5 תנא, את הנכסים שיש להן בו, אף על גב דאין
 6 נשבעין על הקרקעות לבדן, כדנפקא לן
 7 בשבועת (מ.ב.ב.) דיכא טענו כלים וקרקעות,
 8 ונתיביה (מ.ב.ב.) על המטלטלין - וזוקקי
 9 המטלטלין את הקרקעות ליבעי עליהן. האי
 10 זוקקין - אנכסיים קאי שאין להם אחריות, ולא
 11 אבית דין. **גמרא** ואימא עד דאיכא שטר -
 12 בדידי כסא, דכתבי קרא (דומיה לב) דרובי בספר
 13 ותחום. לא שנו - דקני בכספא לחודיה אלא
 14 במקום שאין גזילין לכתוב שטר מבידיה. לא קנה
 15 דכיון דרגילין בהכי לא סמכא דעתיה דלוקא
 16 עד דנקיש השטר, ועיקר דעתו קלונת - על
 17 השטר הוא. ואם פריש - אם רצוני - יקנה לי
 18 כסף, או קנה שטרי. אי בעינא מי - לחבי אמר
 19 תרומיהו, דיכא הוה יכיל לומר בה. אבל המוכר
 20 לא יחזור, וכדאמרין גאון. שאלו בא האמור
 21 לחזור - יאמר לו: אני רוצה שיקנה לי כספי,
 22 ואם הוא בא לחזור - יאמר לו: איני רוצה שיחא
 23 כספי קונה עד שיבא השטר, וכל זמן שלא
 24 קבלתי השטר - אחריותי עליה. אי תפיקה
 25 אלמא: יש קנין אף בספר לבדו. עד שיתן דמים
 26 על - דלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמים. ואף
 27 על גב דקביל דמים - בעי שטרא, אלא היכא
 28 דפריש, וכדאמרין לעיל. הוי זו מכורה ונתנה
 29 - קא סלקא דעתך: או א קתני. מפני העתה -
 30 דניחא ליה דלקנייה ליה שטרא ללקוח, כי היכי
 31 דלא מצי למיחדיה ליה. רב אשי אמר - דך
 32 ממתניתין בנותן מתנה מניה. וכולהו קראי היא,
 33 ולא או א קתני. אלא כך וכך כתב לו: שדי
 34 מכורה ונתנה לך. לייפות לך. שאם יבנה
 35 בעל חוב של נותן ממנה - ישוב עליו לחתוב
 36 מנהו השטר המפורש. ושנו בעריבם - גזילה
 37 בן אחיקם קאמר ליה. בישיבה - ד"תפשתם"
 38 אישבו? קאי. מיד ליד - דהיינו משיכה. ולרבי
 39 יוחנן דאמר - בפרק "הדובי". דבי תורה מיעות
 40 קונת - כדאשכחן בני הקיש' וכולהו הספד וקם
 41 לר. אמר לך - ממתניתין לא תקשיל לי, דתקנתא
 42 דרבנן קתני גנא ממתניתין. שיקרו רבכמים קנין
 43 המעות, ואימרו לא תקנה את משיכה, גזירה
 44 שמת יאמר לו ישרפו חטיבין בעליה. ויתן להם
 45 אביהם - בבני הדשפט חייב וספיה ויתן. ויתן עם
 46 ערי מוצרות ביהודה. צבורין בו - שיהו אותן
 47 מטלטלין מנוחין באותו קרקע. "וביודי" - לא
 48 גרסינן, דאף מן שאין לו קרקע מתוודע על
 49 המעשרות, ויכול למכר "וביר" את עמך את
 50 ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו". ולא דמי
 51 לבכורים, ובעי למימר "אשר נתת לי".
 52 ולכתוב

אי נמי בחבילי זמורות - פריש בקונטרס: משכחת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבחים מן הארץ שלשה, ומעלהו עליהן. דהגבהת שלשה הגבהה היא, דנפיק לה מתורת לבדו. ולפירושו, בכלים לא מצי למימר דלוקי מדין הגבהה. שניח כלים תחת גזילי - דסתמייהו אין עובדין שלשה טפחים. וליפרוש רבינו עד דפרש הגבהה בטפח קני - צריך לומר סתם כלים שיש בהם אחריות. וקשה:

אמאי נקט חבילי זמורות? לנקוט אבנים או עצים ומפרש רשב"ש בשלום: ולחבי נקט חבילי זמורות - לפי שדן מאכל פיל, כדאמרין פרק "מפניך" (שבת קכא.א). מטלטלין חבילי זמורות, אלא בשבת מפני בהו מאכל לפליק, ומגביהין לפיל חבילי זמורות ומעלהו. הוא קופץ ומגביה את עצמו מן החבילי ואוכל, ואין לחמוהו אי חשיבא הגבהה הבחי דתכאי גונאן אשכחן בפרק "שילוח הדין" (חולין קמב.א). כי היכי דלגבינהו ולקנינהו.

אמר קרא שדות בכסף עקר - הא ולא אייתי מקרא דתבי גבי בעין פרוחן (בראשית כג) - משום דדילמא יתני אילין מנכרי, שכל קנינו בכסף על הנייך או על החרס - פירשתי לעיל (ט.א). ולמה כתב בלשון מכר כדי לייפות כחו - ואם תאמר, ולמה כתב לו בלשון מתנה? בשלמא מכר - הא דתבין ליה בלשון מתנה - בלא מה פירי בה יש במתנה? אי משום דבמתנה לית ביה משום דינא דבר מצרא - הא אמר בפרק "המקביל" (בבא מציעא קנ"ג) דמתנה דביה תבא אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא או כחו לומר: דשני שטרות כותב לו, אם עריך לאחריות - מראה של מנר, ואם עריך לדינא דבר מצרא - מראת של מתנה ומציע של מכר. (ועוד נראה: דמיירי שפיר בטרי אחר, הא דתבין ליה בלשון מתנה - דאי שהאמת הוא כך וכי. תוספות ישינים. ובירושלמי פבירקין מפרש ריפוי כח של מתנה היינו לגבי בור דרות, ומתנה שדה בסתם לא מכר בור דרות. אבל דתבין - בעין יפה נותן חבלי.

קרקע כל שהיא חייבת בפלה - דנסתת פאה פרץ על הרך משנה: עד שלא קצרה אינה חייבת בפאה ומשקצרה לא כאן שרוא ומשני: תפטר שרואה שם קנה אחד וכו' חמשה שיבולות. מדרחיק לומר כן משמע דבכל שהיא חייבת בפאה. וכן משמע בסמוך. דרחיק לאוקמא במחש ותלה בה מרגוליות. ובפרק "לא חפור" (בבא בתרא כ"ב.) מוקף לה בחטה, דאי באלין - לא מחייבין בכבורים אלא אם כן היה לו דהא חטה היה יונקת שלשה טפחים, כדמוכח בשמעתא דגזירה. ובפרק "שם קניא" (שבת פח.א.) ויש לומר: אף על גב דניקח עד שלשה טפחים - מכל מקום אין עיקר יניקתא אלא כנגדו. וכדאי גונאן אשכחן גבי אילן גופיה, אף על גב דהשטרשמים מתפשטים חרץ שלשה טפחים אמה. כדמוכח ביל חפור" (בבא בתרא שם.) "ובירך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו". ולא דמי לבכורים, ובעי למימר "אשר נתת לי". וכן פירש רבינו יצחק דלא גרסינן "וביודי". ולא מטעם דרש"י, אלא משום בירושלמי (דפאה פרק א.)

פרץ אהא מילתא גופא. אמאי לא תני "וביודי"? אלמא משמע דלא גרסינן ליה. וגם משמע מן שאין לו קרקע מתוודה. כגון פירות לקוחין.

ולכתוב

עליה פרוסבול - דאמר במסכת גיטין (לזא): אין כתובין פרוסבול אלא על הקרקע, אבל אמטלטלין - לא. מפני שיכול לכתובן, אבל אם יש לו קרקע כל שהוא ללה - כתובין עליו פרוסבול אף מחוב גדול, ושוב לא תשמטנו שביעית. וכן אין לו קרקע - אין כתובין פרוסבול, משום מלתא דלא שכיח שמלוין לאדם שאין לו קרקע, ומלתא דלא שכיח לא עבדו רבנן תקנתא.

עליה פרוסבול - דאמרין במסכת גיטין (לזא): אין כתובין פרוסבול אלא על הקרקע, ואם יש קרקע כל שהוא ללה - כתובין עליו פרוסבול אף מחוב גדול, ושוב לא תשמטנו שביעית. דמי דחי הלה פרוסבול - אשעיבדו קרקעות אף מחוב גדול, ושוב לא דיא. לזא חי - כמה מטלטלין יצבור בה, שנעין בה ממש - ואותה מוטת היא מוצר לו עם הקרקע, קבסתא = ציערתני. איכפל תנא - הוצרך גמא לטרחה ולהשמיע קיימינו מחסין? מדוני - מאתרו מקום, כדכתיב (תהי' יום) "מלך מרון אחד", ואין לו קרקע פריי ולקיינהו במשיכה או בחליפין, שיקנם על גבי קרקע - ולא היה לו קרקע, ולפיכך לו בית סלע אחד - גרסינו, וקא סלקא דעתך קרקע מלא רוחב גלעו שחרוהו מטבע, ולפיכך אחר: חלפינו ממש, שזאת גבוה היתה, ואין להשמיע עליו צאן ודביות, דקשי כי סלע - דאענה בת זריעה (היא) ולקחה בול, שחלה בירושלים - ומאן דחני חלה - סבר לא רבוי אילוער, דאמר בבבא בתרא: אחד בריא אחד מילוכו - אין דבריו יקיימו בדיבור אלא בקנין, דלית ליה דרביי שכיב מרע ככתובין ובמסורין דמי'. לפיכך אמרו אין לו תקנה להקנותו אלא על גבי קרקע, ולקמה פריך: ונקיינהו במשיכה או בחליפין? ואמר: ה' שהיה כריא - אבל חלה לא אצטרך להבי, דרביי שכיב מרע ככתובין ובמסורין, כרבנן דפליגי אדרבי אילוער, בית רובע - בית זריעת רובע הקפ, לפי חשבון סאתים חותם ומשכב, לרבי - מעות היו בידו ליתן מתנה, וצבר דמי מאה צאן ומאה חביות עליו, הכי בני מסתבירא - דמעות היו, ולפיכך לא יכול לקנותו בחליפין, דקיימא לן בפרק ה"ח"ב (בבא מציעא ז"א): אין מטבע נקנה בחליפין, במשיכה - יבא המקבל ומשוק, הבא נמי ליתנה למקבל - שיתן כליו למקנה, ואחר אליה דמי שחלפי בהנתנו של קונה ליתן כליו בשבילו, וניזכרנהו ניהליה - במשיכה על ידי אחר: "וכה באלו לפלוני", אל ספכה דעתי - דאמר נתון, ולא היה מאנין באנשי המקום להחריט המטלטלין מפני שהמטלטלין בידו דמי מקיימם בביתו, מאי ארין לו תקנה - האי יכול לזכות על ידי אחרים אם ירצה, שהיו בני כספיה - ושכח, ולא נתן רשות לתרום.

ולכתוב עליה פרוסבול, ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, ואי אקנת עינין צבורים - כל שהוא לזאי חזי? - תרומא רב שמואל בר יבסנא קמיה דרב יוסף: קגון שנעין בה ממש. - אמר ליה רב יוסף: קבסתא! איכפל תנא לאשמעינן מהמא? - אמר רב אשי: מאן לזאי לן דלא תלה בה מרנגיתא דישוויא אלפא חזי? תא שמע, אמר רבי אלעזר: מעשה במדוני אחר שהיה בירושלים, שהיו לו מטלטלין הרבה, וביקש ליתנם במתנה, אמרו לו: אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע. מה עשה? הלך ולקח בית סלע סמוך לירושלים, ואמר: צפוני זה לפלוני, ועמו מאה צאן ומאה חביות, ומת, וקיימו את דבריו, ואי אקנת עינין צבורים בה - בית סלע למאי חזי? - מי סברת בית סלע סלע ממש? מאי סלע - דנפיש טובא, ואפאי קרו ליה סלע - דקשי פסלע. תא שמע, דאמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שהלה בירושלים - פרבי אלעזר, ואמרו לה: בריא היה - פרבנו, שהיו לו מטלטלין הרבה, וביקש ליתנם במתנה, אמרו לו: אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע, מה עשה? הלך ולקח בית רובע סמוך לירושלים, ואמר: טפח על טפח לפלוני, ועמו מאה צאן ומאה חביות, ומת, וקיימו חכמים את דבריו, ואי אקנת עינין צבורים - טפח על טפח למאי חזי? - תא שמע, דאמר רב יוסף: הכי נמי מסתבירא, דאי סלקא דעתך מאה צאן ומאה חביות ממש - ניקיינהו ניהליה בחליפין! - ואלא מאי - לדמי, ניקיינהו ניהליה במשיכה! אלא - דליתיה למקבל מתנה, הכי נמי - דליתיה למקבל מתנה. - וניקיינהו ניהליה אגב אחר? - לא סמכה דעתיה, סבר: שמיט ואכיל להו. - ואלא מאי "אין לו תקנה"? - הכי קאמר: למאי דלא סמכה דעתיה - אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע. תא שמע: מעשה ברבן גמליאל וקנים שאני עתיד למוד נתן

ורבינו חם פירש: הדיני טעמא שכתוב פרוסבול על הקרקע - משום דראוי לגבות חובו, ואף על גב דליכא אלא קרקע כל שהוא - חיז לגבות כל חובו, כי הדיא קרטינא דאביי דכתובות בפרק "מי שהיה נשוי" (א.ב.א.), דגבי הדר גבי הכי גרסינו: אלא מאי לדמי נקיינהו ניהליה במשיכה, דליתיה למקבל מתנה, ונקיינהו ניהליה אגב אחר, לא סמכה דעתיה מר, כיון דהי' רש"י בפירושו כתבית דיד, ולפי גיטא זו בא לקיים "הכי נמי מסתבירא", לדלועל מירי' לדמי, ובעינא צבורים, אלא בחביות - ונקיינהו בחליפין אגב אחר, דליכא למימר שמט אכיל - כיון שאי יבואו לידו, אבל דמעות, שצריך שיבואו לידו למשך - יכול לומר "אשמיר", ושמיט ואכיל, אבל ברוב פסדים תבוי גיטא אחרת: אלא מאי לדמי - דליכא למקבל ניהליה במשיכה אלא מאי את לך למימר, דליתיה למקבל מתנה דליקניה, הבא נמי - דליתיה למקבל מתנה דליקיינהו בחליפין, ונקיינהו ניהליה אגב אחרו לא סמכה דעתיה, ולפי גיטא זו אינה עומדת "הכי נמי מסתבירא", ומכאן מודקדק דרב רבינו שמעיה דאין מועיל קנין סדר אלא בפני הקונה, שלפך לא הקנה לו בחליפין על ידי אחר - שלא היה מועיל כלום כיון דליתיה למקבל מתנה בפניו, ופלי, גדול כלם היא בעיני רבינו יהודה בן נתן: שדרי מעשים בכל יום שקנין בסדר שלא בפני הקונה המקבל מתנה: עוד: תדע, שבכל הגמרא ששמעו שמועיל קנין סדר שלא בפני הקונה על ידי אחר - שהעדים קונין מן המקנה עבורו, כדאמר "וקיינא מיניה מנאן דכשר למיקריא ביה" (בבא מציעא ז"א), ובבבא דכתבין אמרין "קנין מירד" - וזאת דקני מירד - משמע בכל מקום שדעיהם אירא לקנות מן המקנה לצורך הקונה, ואם אין מועיל קנין העדים אלא בפניו - למה עשאוהו עיקר, הניחו קנין הקונה דמועיל לעולם, אבל על עדים אין לקנות לתרום, והיה ממנה לתרום בעירו כספיה - שהיה ירא שמוא יאכלו בני אדם ממנו, ויפסכו עליו, ויסבורים שחרם, דחוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו רבר שאינו מתוקן, וקשה דאם בן מה היה מועיל תיקונו? אדרבה, גרע טפי - שמוא יאכלו בני ביתו הכל ואף העיטור עצמו! מידה, יש לתרץ בן שלא היה לו חששא בכך, שהיה הרבה תבואה בביר והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו הכל קודם שיבא, ומן המותר פירשו מעשר, ומידה, קשה: איך יצא מביטו עד שלא תיקנו ושלל הדודים שאינו מתוקן הוא אמרין: חוקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו רבר שאינו מתוקן? ועוד קשה: למה היה צריך ליתן להם ולהשיב להם מקום? בקריאת שם סגו! ועוד קשה: והלא לא עשה כלום, כי שם שלא אמר: שיהא מעשרתו ועוד: היה לו לפרש שכל מעשה, כי הדיא רהוקין ין מנבן הובחתי (רמאי פרק 1 משנה 1) דאמר: עשרה מעשר ראשון, חשעה מעשר שני ועוד קשה: (דביספא) תני אמר רבי יוחנן: תרומת מעשר שאני עתיד למוד נתון לרבי אלעזר בן עזריה שהיה כחן, למה הוצרך לזה? והלא לא היה לו ליריא שמוא יאכלו בני ביתו ממנו, שדרי התבואה היתה בבית רבן גמליאל ולא היו יודעים שנתנו לו ועוד קשה: כיון שלא קבע מקום לצפוני א לארדמו - מה הועיל בהפרשתו? הוא נתיא בתוספתא: מעשר שני שחפצו על החמלה על איסר זה ולא קבע לו מקום; חכמים אמרין: אם קרא לו שם עדי שיקבעו לו ארדמו, ומיית עליה הדיא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל רבי יהודה רבי שני שנתארוו אצל הבית, אמרו: ראה הדיא מעשר על הבית הוא פירותיו, היה אמר: פירות שבכלי זה יהיו מחוללין על מנת שיתחלקו, אמרו לו: צא ואכלו ממתוך, הרבית מעות ואיכדת נפשות! ואמר רבינו: שם הדין הביעור היה, שהיה צריך לבער מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לבדליה, וכן משמע בתוספתא דמסכת מעשר שני, דקתני: כיצד מצות ביעור - נתחנן תרומה ותרומת מעשר לבחן, מעשר ראשון ללוי, מעשר שני ומעשר עני לעני, ומתבערין בכל מקום, ורבי שמעון אמר: הבוררים נותנים לבחן כתרומה, וקתני בתר הכי: מי שהיו פירותיו צבורים הרווקים מנמו

נתן

נתן

קונה ליתן סודרו עבורו, משום דאי בני מקנה פסיק ליה, אבל אמת הוא - אי הוה משכח, הוה מהני. מעשה ברבן גמליאל חקנים - פירש בקובטוס: רבן גמליאל לא תרם, ושכח ולא נתן ליתן לתרום, והיה ממנה לתרום בעירו כספיה - שהיה ירא שמוא יאכלו בני אדם ממנו, ויפסכו עליו, ויסבורים שחרם, דחוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו רבר שאינו מתוקן, וקשה דאם בן מה היה מועיל תיקונו? אדרבה, גרע טפי - שמוא יאכלו בני ביתו הכל ואף העיטור עצמו! מידה, יש לתרץ בן שלא היה לו חששא בכך, שהיה הרבה תבואה בביר והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו הכל קודם שיבא, ומן המותר פירשו מעשר, ומידה, קשה: איך יצא מביטו עד שלא תיקנו ושלל הדודים שאינו מתוקן הוא אמרין: חוקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו רבר שאינו מתוקן? ועוד קשה: למה היה צריך ליתן להם ולהשיב להם מקום? בקריאת שם סגו! ועוד קשה: והלא לא עשה כלום, כי שם שלא אמר: שיהא מעשרתו ועוד: היה לו לפרש שכל מעשה, כי הדיא רהוקין ין מנבן הובחתי (רמאי פרק 1 משנה 1) דאמר: עשרה מעשר ראשון, חשעה מעשר שני ועוד קשה: (דביספא) תני אמר רבי יוחנן: תרומת מעשר שאני עתיד למוד נתון לרבי אלעזר בן עזריה שהיה כחן, למה הוצרך לזה? והלא לא היה לו ליריא שמוא יאכלו בני ביתו ממנו, שדרי התבואה היתה בבית רבן גמליאל ולא היו יודעים שנתנו לו ועוד קשה: כיון שלא קבע מקום לצפוני א לארדמו - מה הועיל בהפרשתו? הוא נתיא בתוספתא: מעשר שני שחפצו על החמלה על איסר זה ולא קבע לו מקום; חכמים אמרין: אם קרא לו שם עדי שיקבעו לו ארדמו, ומיית עליה הדיא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל רבי יהודה רבי שני שנתארוו אצל הבית, אמרו: ראה הדיא מעשר על הבית הוא פירותיו, היה אמר: פירות שבכלי זה יהיו מחוללין על מנת שיתחלקו, אמרו לו: צא ואכלו ממתוך, הרבית מעות ואיכדת נפשות! ואמר רבינו: שם הדין הביעור היה, שהיה צריך לבער מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לבדליה, וכן משמע בתוספתא דמסכת מעשר שני, דקתני: כיצד מצות ביעור - נתחנן תרומה ותרומת מעשר לבחן, מעשר ראשון ללוי, מעשר שני ומעשר עני לעני, ומתבערין בכל מקום, ורבי שמעון אמר: הבוררים נותנים לבחן כתרומה, וקתני בתר הכי: מי שהיו פירותיו צבורים הרווקים מנמו

נתן

נתון ליהושע - רבי יהושע בן חנניא, כדאמר במסכת ערכין (יא.ב.) מעשה ברבי יהושע ברבי חנניא שחלק לסייע את רבי יוחנן בן גודגדא בהגפת לולות. אמר לו חזור בך, שאתה מן המשוחררים ואני מן השוערים. אלמא לוי הוה. ספרי (פרשת קרח): וכבר בקש רבי יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גודגדא. אמר ליה: חזור לאחורייך, אתה מחייב בפנשך, שאתה מן המשוחררין ואני מן השוערין.

ממנו צריך לקרות להם שם. ומעשה ברבן גמליאל חקנים שהיו באים בספינה וכו'. וקריאת שם הדהם - היינו שם בעלים, שיבררו הבעלים למי יתנום, הדיינו ביעור. אבל לא היה חשש לא לקבוע מקום ולא להוכיח סכום, שהיה יודע בודאי שלא יאכלו ממנו בני ביתו - שכבר הודיעם בן חנניא שלא יאכלו, כי לא היה מתוקן. ולא איתא: למה אינו מזכיר תרומה גדולה

בחהו מעשה דרבן גמליאל? ויש מפרשים: משום דהוה אדם שפורטת את הכרז מן התורה ושנאו הפרישה קודם שיצא מביתו, כדי לצאת ויביא איסורא דארייתא. ונתנה לבחון. ולא היה אבי לא היה לו לרבן גמליאל לחוש לאיסורא דרבנן ויש מפרשים: דלכחי לא הויית תרומה גדולה - לפי שאינה חיבת בביעור, כדחנן במסכת בכורים (פ'ק ב משנה ב) ומייתא לה בפרק "הערל" (בבמות ג.א.) ויש במעשר שני ובבכורים מה שאין בן בתרומה וכו', וחשיבי ביעור. משמע התרומה מחייבא בביעור. אבל קשה: דעל כרחיך תרומה גדולה חיבת היא בביעור, כדחנן במגילתו דמעשר שני שהבאתו לעיל: כיצד מצות ביעור תרומה נתנה לבחן. אלמא: חיבת היא בביעור, ולכל הפחות מרבנן. וגם במשניות (דמעשר שני פ'ק ב משנה י) מפיח לא מקרא "והם נתתו ללוי" - לרבות תרומה ותרומת מעשר. ואין להקשות מהדיא דיש במעשר שני ובבכורים מה שאין בן בתרומה, דמעשר תרומה אינה חיבת בביעור. דיש לומר: דמייתי החם לבערם מן העולם כשהגיע זמן הביעור, כיון מעשר שני ובכורים, שאי אפשר לאוכלם חוץ ליהושע, לכך צריך לבערם מן העולם כשהגיע זמן הביעור אם לא יביאם בירושלים. אבל תרומה, שנאכלת בכל מקום - אין צריך לבערה מן העולם, אלא צריך ליתנה לבחן - והיינו ביעור שלה. מכל מקום הירא קושיא לדוכות: אמאי לא ביער התרומה ויש לומר: דהיא תרומה הפריש בעודה בשדה, ודרגילת הוא להפריש בגורן, ואית לן להאחר שהפריש בעוד היתה התבואה בגורן, מיד אחר המירות, כדאמר הנהם (ירושלמי דמעשרות פ'ק ג.) חזק לגורן שלא תעקר עד שהפרישו ממנה תרומה גדולה. ודחי נמי איתא בירושלמי דעמסת מעשרות: מצא פירות צבורים - אסורין משום גזל, וחיובין משום תרומה. מפורשים - מותרים משום גזל, ופטורים מן התרומה גדולה, שאי אפשר לגורן שתעקר אלא כן בתרומה תרומה גדולה.

נתון ליהושע - מה היה לוי, דהפריש בקונטרס. וקשה: אי נתן לו? והא קשיא עורא עורא (בבמות פ"א.) ויש לומר דסבך: אי קנס לעניים, ורבי יהושע עני היה, כדאמר בברכות (כ"א.א.) מבטולי ביתך ניכר שפחמי אתה. ואם תאמר: למה לא נתן לו גם מעשר עני? ויש לומר: לפי שהיה רוצה לתן לדריבה בעלים. כדאמרין ביעירובין (ס"א.א.) הותן מתנותיו לבחן אחד - מביא רעב לעולם. אי נמי היה לו לרבי יהושע מאתים זה, לפיכך לא לקח מעשר עני, ומכל מקום היה יכול ליקח מעשר ראשון בתורת עניות. והואיל לא היה עשיר והיה מתפרנס בדוחק, ולמאן דאמר

נתון לו ליהושע, ומקומו מושפך לו. ועישור אחר שאני עתיד למוד, נתון לו לעקיבא בן יוסף כד' שיזפה בו לעניים, ומקומו מושפך לו. שמע מינה: בעיניו צבורים בה! - שאני הנהם, כי הויכ' דלא למרחינהו. תא שמע: דאמר רבא בר יצחק אמר רב: שגוי שמרות הן: "זכור בשרה זו לפלוני וכתבו לו את השטר" - חזור בשטר, ואינו חוזר בשרה. "על מנת שתכתבו לי את השטר" - חזור, בין בשטר בין בשרה. ורב חייא בר אבין אמר רב הונא: שלשה שמרות הן: תרי - הא דאמרן, אידך: אם קדם מוכר וכתב לו את השטר, פאוהו ששעיניו: פותבים שטר' למוכר אף על פי שאין לוקח עמו - בין שהחזיק עמו בפירוק - נקבה שטר' בכל מקום שהוא. שמע מינה: לא בעיניו צבורים בה! - שאני שטר, דאפקי'רא דאיעא הוא. - והא עלה קתני: זו היא ששעיניו נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בקסף בשטר ובחזקה! שמע מינה: לא בעיניו צבורים בה! - שמע מינה. איבעיא להו: מי בעיניו אגב? או לא? תא שמע: דקתני פל הני, ולא קתני אגב. - ולמעמידי "קני" מי קתני? אלא - עד דאמר "קני", תכא נמי - עד דאמר "אגב". - והלתא: צבורים - לא בעיניו, אגב ו"קני" - בעיניו. איבעיא להו: שדה במקד' ומטלטלין במתנה מהו? תא שמע: עישור שאני עתיד למוד, נתון ליהושע ומקומו מושפך לו. שמע מינה. איבעיא להו: שדה לאהו ומטלטלין לאחר מהו? תא שמע: עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף כד' שיזפה בו לעניים ומקומו מושפך לו. - מאי מושפך - מושפך למעשר. ואי בעית אימא: שאני רבי עקיבא דיד' עניים הוה. אמר רבא: לא היה אלא שנתן דמי פולין, אבל לא נתן דמי פולין - לא קנה אלא פניגד מעותיו. תניא פ'ותיה דרבא: יפה פת' הקפף מפת' השטר, וכח' השטר מפת' הקפף; יפה פת' הקפף - שהקפף פורין בו הקדשות ומעשר שני, מה שאין בשטר. ויפה פת' השטר - שהשטר מוציא בפת ישראל, מה שאין בן בקפף. ויפה פת' שניהם מפת' חזקה, וכח' חזקה מפת' שניהם; יפה פת' שניהם - ששניהם קונים עקבד עברי, מה שאין בן בחזקה. יפה פת' חזקה - שהחזקה, מכר לו עשר שדות בעשר כריגות, בין שהחזיק פאחת מהם - קנאם כולם.

במה

(בבמות פ"א.) קנסא בתינים - איבא למימר ודיחב ליה כרבי עקיבא. דאמר: מקמי קנסא היה ללוי לבחן, ולבחר קנסא היה אבא לבחן. ומושכ' לו - בספא קתני

בפרקין וליפני לעיל (ד"ב). ויפה פת' חזקה - שהחזקה, מכר לו עשר שדות בעשר כריגות, בין שהחזיק פאחת מהם - קנאם כולם. ויפה פת' חזקה - שהחזקה, מכר לו עשר שדות בעשר כריגות, בין שהחזיק פאחת מהם - קנאם כולם.

היה ללוי לבחן, ולבחר קנסא היה אבא לבחן. ומושכ' לו - בספא קתני ונתקבלו שכו זה מזה. ותמינה: למה לא הקנה לו המוקם בחליץ? ושנאו שמירות אין נקבה בחליץ, דאמר הנהם (בבא מציעא ג"א.) כשם שהוקדעו נקבה בשטר ובחזקה - בין שמירות קרקע נקבה בכסף בשטר ובחזקה, ובחליץ לא קתני. חזור בשטר ואינו חוזר בשרה - ואם תאמר: דאמר ר'ירוח בוח' אם חוזר בשטר, כיון שלא חוזר בשרה ויש לומר: ולא ניהא ליה דליפוק שטר עליוהי, דאיבא קלא בשטר טפי מבעדים, ויאמרו שהוה עני שמוכר הכל, ולא ימצא מלוה.

במה ונתקבלו שכו זה מזה. ותמינה: למה לא הקנה לו המוקם בחליץ? ושנאו שמירות אין נקבה בחליץ, דאמר הנהם (בבא מציעא ג"א.) כשם שהוקדעו נקבה בשטר ובחזקה - בין שמירות קרקע נקבה בכסף בשטר ובחזקה, ובחליץ לא קתני. חזור בשטר ואינו חוזר בשרה - ואם תאמר: דאמר ר'ירוח בוח' אם חוזר בשטר, כיון שלא חוזר בשרה ויש לומר: ולא ניהא ליה דליפוק שטר עליוהי, דאיבא קלא בשטר טפי מבעדים, ויאמרו שהוה עני שמוכר הכל, ולא ימצא מלוה.

במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולם - ואם תאמר: בלא חוקה נמי קנה מטעם כסף! ויש לומר: דמייהו באתרא דלא קנו בכספא. ואם תאמר: ומאי קאמר יפה כח חוקה מבח כסף? והלא איתא מנה מועלת בלא כסף! ואומר: הרי רבינו חיים דבמתנה מיהא קנה כולם, שהחוקק באתא מנה בלא כסף. והרב רבינו שמואל מאירא פירש: שנתן דמי כולם - כגון שמועקף היה חיוב ללוקח מעות כרבי.

השתא ניהא, דבאותם מעות לא היה קונה, כי
 הדיכ דלא מצי לקדשיה ביהן איתתא לפי שהוא
 מלוה - הני נמי לא מצי למינקי בהן קרקע.
 ובתאי נמי איתא יפה כח החוקק, שקונה בלא כסף.
עשר בהמות באפטר אחד - נראה דאיירי
 שכולן קשרוין באפטר אחד, והוא אחו
 בטלפיים שאברה של שטרע של אחת מהן, ועלה קאמר
 "מי לא קני השאר". והוא דתיב שבודות - בחוקה
 של אחת מהם קונה, דלחא דמיא. דאי החזיק
 באפטר משם - מאי מייחי מדיקא דליכא חבא
 אשני שהחזיק בכולן. ונראה דהוא שנתן דמי כל
 הבהמות, או הדיכ דבעתן שבודות שנתן דמי כולן.
 ומשני: התם איגודו בידו, כלומר: ראי היה להיות
 בידו, אם ירצה לאחוז באפטר, שכולן קשרוים
 באפטר אחד ויקנה כולן - השתא לא היה
 במחוברות יחד. ולא שדות - אינו יכול לאחוז
 כולן כאחד. **אמן** מאיש זה אמן מאיש אחר כו'
 ואם תאמר: מנא כל כל תינהו דא לא תניב אלא
 תרי אמן ויש לומר: מנח "אמן" מפיק שפיר אלה
 ושבעה ואיש זה ואיש אחר. שבעה שפיר אלה
 דכתיב בפרשה קאי, ואלה ושבעה בהדיא כתיב
 בפרשה, וכתבי נמי "תחת אישך" - דמשמע בין
 מאיש זה בין מאיש אחר, ואידך "אמן" קאי
 אארוסה ושומרת יבם, ולא כתיב בפרשה.
אלא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה
 כשהיא שנואה - ו'תחת אישך' דקאמר רחמנא
 הכי משמע: כלומר, עשית אשך תחת אישך. ואם
 תאמר: מנא לן לפרושיה קרא ביהא "תמנא"
 תחת אישך" משמע שהסתירה היתה בנישואין!
 ויש לומר: דרבי קאמר: דכי ידכי דרמבי מ'איש"
 קניו באירוסין בדיק שפיר פרק "ארוסה" (סוטה כ"א)
 ג' כינו נרבה תסתירה. ו'תחת אישך' תאיש משמע
 אמר רחמנא - ואם תאמר: לוקמה כגון שבא
 עליה בשוגג, שלא ידע עד לאחר מכאן דנסתרה,
 דבהאי גזנא "מנוקה מעון" חשיב ליה, דהא כי
 מדוק על ידי לגלול - לאו מנוקה מעון הוא אם
 זינתה באירוסין, אלא כיון דשוגג הוא - מנוקה
 מעון קרינא ביהו ויש לומר: דשאני הכא, כיון שבשעת השקאה אידע שבא עליה באיסור, בין
 שבת עליה בשוגג בין שבת עליה במזיד - לאו מנוקה מעון הוא. ובעל ידי לגלול, שאינו
 יודע בשעת השקאה - מנוקה מעון קרינא ביה. **הב'** גרסינן: אלא לאו על ידי גלולא -
 ולא גרסינן: דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתרתה ונכנסה לחופה וכו', אלא הכי גרסינן: אלא
 לאו על ידי לגלול: שקנא לה כשהיא שנואה ונסתרה, ולגלול עליה שבעתה על ידי אירוסין,
 אף על פי שלא היו ראיון לשבעתה בפני עצמן, שדרי לא קינא לה. וכמו כן מגלגלין שבעתה
 דקנא, אף על פי שלא שייך בהו שבעתה. ואי קשיא: הוה ליה למינמי דבדקני לה כשהיא ארוסה ואיסתרה,
 דדוה ליה מנוקה מעון! היא בעי לאוקמי הכי במסכת יבמות (נחא), ואותיבנא עולה: "מבלעדי אישך" -
 שקדמה שכיבת בעל לבעול ולא שקדמה שכיבת בעל לבעול, ולא שקדמה שכיבת בעל לבעול. הילכך, אין לך שבעת
 על זנות של אירוסין ששום ענין אלא על ידי לגלול - דנות אירוסין קדמה שכיבת בעל הוא. ובבמות (שם) איבא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה, ועולא לא כבידא ליה האי
 שניא. דשינויא דחיקא הוא. כי פרש' דקונטרס. וקשה: דהא כשמעתין נמי על כרחך קדמה ארוסה שניוא, דקאמר: אלימא דקני לה כשהיא ארוסה משהיא לא כשהיא ארוסה - "תחת
 אישך" אמר רחמנא, רפי לאיסורה. וליה ליה האי קרא? הוה ליה למינמי "מבלעדי אישך" - ולא שקדמה שכיבת בעל לבעול אלא כשבא מענה משהו לאוקמי הכי כשהיא ארוס בבית
 אביה, אם כן הוה קורא לרדיחא לכן נראה לי הדיינו טעמא דלא רצה לאוקמי בבגנבה לחופה ולא נבעלה - דסבר ליה כשמואל, דאמר: אין חופה לפסולות, וכיון שבעלה - אין חופה
 תופסת בה, ולא קרינא בה "תחת אישך". ואם תאמר: לרב, דאמר: יש חופה לפסולות, אם כן יכול לאוקמה דקני לה כשהיא ארוסה, ונכנסה לחופה ולא נבעלה. אם כן לגלול שבעתה מנא
 ליהו דיו לומר: דנפקא ליה מ'איש מאיש זה אמן מאיש אחר, כלומר, שאינה חיבת שבעתה על אחר, שדרי לא קינא לה, ומגלול עליה על ידי אחר. ואם תאמר: ועולא אמאי לא מפיק
 לגלול שבעתה מ'איש זה ומאיש אחר? ויש לומר: דתמא לא נפקא דמגלולין על קרקעות. והוא דמגלולין לוקמה מאיש אחר - היינו משהו דארוס אית שייך בו שבעתה אם קני, אלא
 אבל קרקע עליה שייך בה באיזה חלק - אימא לא מגלולין. אבל נשואה דמגלולין לגלול שבעתה דקרקע לגלול דארוסה - אחר שפיר, דלגיבא משהו מלי אית שייך בה שבעתה עליה על ידי
 לגלול דוקא, כדפרישית. ואם תאמר: לרב, הדיכ מפיק לגלול שבעתה מאיש אחר? הא לא דמי לה, כדפרישית! ויש לומר: דסבר "מאיש אחר" דקאמר - היינו אפילו מקנן, שאין מקנאין לה

במה דברים אמורים - דקנה בחוקה דשדה זו אט שדה אחרת שאינה סמוכה לה - בזמן
 שנתן לו כו'. ומגלולין הקנין עם קרקע נמי כשרה שאינה סמוכה לה דמי, והיינו דרבא.
 מפניע ליה לשמואל - הך דקתני: כיון שהחזיק באתא מוח קאנא כולן, אינוו בידו - כולן
 אגודות באגוד זה שבידו. איבא דאפרי תרע דלא קני - וליחא דשמואל, וזו לא תקני -
 לא גרסינן. ואמר ליה זו דמיא לא, כשארא,
 הא אמר "זו". הכא נמי, כי אחוקה באת ואין
 השאר גיבורת עמה - זו קני' הוא. גופין
 מוחלקין - וכי אמר ליה "זו קני" - הוא משמע
 ולא קני השאר, הבא - לא זו קני' הוא.
 דפרגא דארעא חד הוא - דהא כולה מחוברת.
 כ"ט = "טרינ'ק, כמו סדן של פתחים. כלומר,
 עשת וחברו הקרקע חד הוא, דהא כולה
 מחוברת. אמן אמן - יתיבא. מלידשה ביה
 לגלול, דקאא מסיים ואולי: אמן שלא ססתי
 ארוסה ונשואה. ולא אפשר לאוקמה אלא
 בגלולא על האלה - "דיכך נופלת" וגו'. השבעתה
 - שדחה שבעתה בהיא, ואומר: משבעתי עליך
 שלא נשואה, כדכתיב (במדבר ה) "והשבעת
 אותה". בגופה - שייך למינמי גבי יבמה.
 שומרת יבם - ממתנת ומצפה ליבם, כמו "שמר
 את הדבר" (בראשית לו), לחיב שייך לשון כניסה
 כדכתיב (דברים כה) "לא תהיה אשת המת
 החוצצה לאיש וד' אלא יבמה יקחה לאשה
 בביתו, אי נישא בו" ומשקה לה כשהיא ארוסה
 - ומבילי מלי קנתי, ולא תתשבע על כולם
 כאחד. והכי קאמר: בין שהיא ארוסה בין שהיא
 שנואה יכול להשביעה ולהשקותה. אל שנותן
 - אם נסתרה, דבעינן "תחת אשה". ולא נשלוט
 בתוכה - שהיא גרמה לעצמה להקני עליו.
 וקא משקה לה כשהיא שנואה - על סתירת
 אירוסין. ונקח האיש - שלא בא עליה אחר
 שנסתרה, שנאסרה עליו בסתירה זו. הכי גרסינן
 אלא לאו על ידי לגלול - ולא גרסינן "דקני לה
 כשהיא ארוסה ואסתרה ונכנסה לחופה כו".
 לגלול - שקנא לה כשהיא שנואה, ונסתרה,
 ומגלול עליה שבעתה על ידי אירוסין, אף על פי
 שלא היו ראיון לשבעתה בפני עצמן, שדרי לא
 קינא. ואי קשיא: הוה ליה לאוקמה בדקני לה
 ארוסה ואסתרתה ומשקה לה משכנסה לחופה,
 וקרינא ביה "תחת אישך" וכגון שלא בא עליה,
 דדוה ליה מנוקה מעון - הא בעי לאוקמה הכי
 במסכת יבמות (נחא), ואותיבנא עולה "מבלעדי

במה דברים אמורים - שנתן לו דמי כולם, אבֵּל לא
 נתן לו דמי כולם - לא קנה אלא פִּנְדָּר מְעוֹתָיו, מְסִיעֵ
 לֵיה לְשִׁמּוּאֵל, דָּאֲמַר שְׁמוּאֵל: מִכֵּר לוֹ עֶשֶׂר שְׁוֹת
 בְּעֶשֶׂר מִדְּינּוֹת, מִיּוֹן שֶׁהָחִיץ בְּאַחַת מֵהֶן - קָנָה אֵת
 כּוֹלָן, אָמַר רַב אֱהָא בְּרִיהַ דְּרַב אִיקָא: תַּדְע, שְׂאִילוּ
 מִסָּר לוֹ עֶשֶׂר בִּהְמוֹת בְּאַפְסָר אֶחָד, וְאָמַר לֵיה "קִנִּי"
 מִי לֹא קִנִּי? - אָמַר לֵיה: מִי דְמִי? הֵתֵם - אִיגוּדוֹ
 בְּיָדוֹ, הֵכָא - אִין אִיגוּדוֹ בְּיָדוֹ, אִיבָא דְאֲמַר, אָמַר
 רַב אֱהָא בְּרִיהַ דְּרַב אִיקָא: תַּדְע דְלָא קִנִּי, אִילוּ מָסַר
 לוֹ עֶשֶׂר בִּהְמוֹת בְּאַפְסָר אֶחָד, וְאָמַר לוֹ "זוֹ קִנִּי" מִי
 קִנִּי? - מִי דְמִי? הֵתֵם - גּוֹפִים מוֹחֲלִיקִים, הֵכָא -
 סְדָנָא דְאֶרְעָא תוֹד הֵתֵם. "וְזוֹקְקִים אֵת הַנְּקִיָּים וכו'".
 אָמַר עוֹלָא: מַעֲוֵן לְגִלְגוּל שְׁבֻעָתָה מִן הַתּוֹרָה - שְׁנָאֲמַר
 "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אִמֵּן אָמִין". וְתַנּוּ: עַל מִתְּ הִיא אִמְרָתָה
 "אָמִין אָמִין" - "אָמִין" עַל הָאֵלֶּה, "אָמִין" עַל הַשְּׁבֻעָה.
 "אָמִין" אִם מֵאִישׁ זֶה, "אָמִין" אִם מֵאִישׁ אֲחֵר. "אָמִין"
 שְׂלָא סְמִיתִי אַרְוּסָה וְנִשְׂוָאָה וְנִשְׁמַרְתָּ יָבֵם וּבְגוּסָה.
 הִיא אַרְוּסָה הִיבִי דְמִי? אִילִימָא דְקִנִּי לָהּ בְּשִׁהִיא
 אַרְוּסָה, וְקָא מִשְׁקִי לָהּ בְּשִׁהִיא אַרְוּסָה - וְהַתַּנּוּ:
 אַרְוּסָה וְנִשְׁמַרְתָּ יָבֵם לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נִשְׁמָלוֹת פְּתוּבָה.
 מֵאִי מַעְמָא - "תַּחַת אִישְׁךָ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלִיכָא!
 אֵלָא, דְקִנִּי לָהּ בְּשִׁהִיא אַרְוּסָה, וְנִסְתַּרְהָ בְּשִׁהִיא
 אַרְוּסָה, וְקָא מִשְׁקִי לָהּ בְּשִׁהִיא נִשְׂוָאָה - מִי בְּדִקְיָה
 מֵאִי? וְיִקְהָ הָאִישׁ מַעֲוֵן" אָמַר רַחֲמָנָא, בּוֹמֵן שְׂהִיאִישׁ
 מְגוּקָה מַעֲוֵן - מִיּוֹם בּוֹדִיקִים אֵת אִשְׁתָּה, אִין אִישׁ
 מְגוּקָה מַעֲוֵן - אִין הַמִּיּוֹם בּוֹדִיקִים אֵת אִשְׁתָּה! אֵלָא
 עַל יְדֵי לְגִלְגוּל. אֲשַׁבְּחֵן סוֹטָה דְאִיִּסְוָא, מְמוּנָא כְּנִלְנֵן!
 27 תַּנּוּ דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְלָא: קַל וְחוֹמֵר, וְיָמָה סוֹטָה
 שְׂלָא

אישך" - שקדמה שכיבת בעל לבעול ולא שקדמה שכיבת בעל לבעול. הילכך, אין לך
 השביעה על זנות של אירוסין ששום ענין אלא על ידי לגלול, דנות אירוסין קדמה
 שכיבת בעל הוא. ובבמות (שם) איבא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה, ועולא לא
 סבידא ליה הווא שניוא.

שלא

אישך" - שקדמה שכיבת בעל לבעול ולא שקדמה שכיבת בעל לבעול. הילכך, אין לך
 השביעה על זנות של אירוסין ששום ענין אלא על ידי לגלול, דנות אירוסין קדמה
 שכיבת בעל הוא. ובבמות (שם) איבא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה, ועולא לא
 סבידא ליה הווא שניוא.

מה נן קיימין? אם בשויש שני מעמינין - דברי הכל מותר. אם בשאיין לו אלא מעטן אחד - דברי הכל אסור! אלא פי נן קיימין: בשויש לו מעטן טהור, ולחבירו מעטן טמא. אמר רבי ליעזר: אדם מחזיר על מעטן של חבירו. ורבנן אמרי: אין אדם מחזיר למעטן של חבירו.

אמר רבי יוחנן: על החמין - חייב, שהוא קבע. על הצונין - פטור, שהוא עראי. יכול הוא מחזיריה. דאמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, רבי יונה ורבי זעירא בשם רבי ליעזר: אף במה שבלגין - לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו, בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

[דף כ' ע"א]

הלכה ג'

מתני' המקלף בשעורים - מקלף אחת ואוכל. ואם קילף ונתן לתוך ידו - חייב. המולל מלילות של היטים - מנפית על יד על יד ואוכל. ואם נפה ונתן לתוך חיקו - חייב. **גמרא** אמר רבי זעירא: זכיל אנא מקלף תרתי תרתני.

ותני בן: בשעורים, שנים - פטור, שלש - חייב. בהיטים, שלש - פטור, ארבע - חייב. הונא בר חיננא, ורב תחליפא בר אימי, הוון יתבין קומי רבי ליעזר.

אמר רבי יונה: אין פולחון בר אימי - ההן, בר רב אימי. אין פולחון בר רב אימי - ההן, רב אימי. והניין ליה עד קישרי אצבעתיה. והוון סבין מיניה, והפך אפוי לפותלא, וחוי לון מלא שיעלון.

ותני בן: ובלבד שלא ינפה לא בקנזן ולא בתמחוי. ולענין שבת - עד בגרונרות. רבי חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא: הכא את אמר: בשעורין, שתים - פטור, שלש - חייב. וכא את אמר הכין!

אמר ליה: שנייא היא הכא - שהוא מחזיר את המותר.

ותני בן: בפה דברים אמורים? בזמן שאינו סמוך לגורן. אבל היה סמוך לגורן, אפילו יתר מכן - מותר, מפני שהוא מחזיר את המותר.

הלכה ד'

מתני' כוסבר שזרעה לזרע, ירקא - פטור. ואם זרעה לירק - מתעשר זרע וירק. רבי אליעזר אומר: השבת - מתעשר זרע וירק וזירין. והקמים אומרים: אינו מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: תמרות של תלתן, ושל חרדל, ושל פול הלבן - חייבות במעשר.

רבי ליעזר אומר: הצלף - מתעשר תמרות ואביזנות וקפרם. רבי עקיבא אומר: אין מתעשר אלא אביזנות, מפני שהן פרי.

גמרא הזקיה אומר: בין שלקט ממונה שנים ושלש מורויות - באה במחשבת ירק.

אף לענין הזרע בו, בין שמונע ממונה שנים ושלש מורויות - באה במחשבת זרע.

זרעה לזרע - מתעשרת לשעבר. זרעה לירק - מתעשרת לבא. זרעה לזרע ולירק, או שזרעה לזרע ואחר כך הישב עליה לירק - מעשר מזרעה על ירקה, ומירקה על זרעה.

ושלקט ממונה לפני ראש השנה. אבל אם לקט ממונה לאחר ראש השנה - זרעה מתעשר לשעבר. וירקה - מתעשר בשעת לקימתו עישורו.

וכשהביא שלישי לפני ראש השנה. אבל אם הביא שלישי לאחר ראש השנה, בין ירקה בין זרעה - מתעשר לבא.

תני: שבת שזרעה לזרע - מתעשרת זרע, ואינה מתעשרת ירק. זרעה לירק - מתעשרת זרע וירק, ואינה מתעשרת זירין. זרעה לזירין - מתעשרת זרע וירק וזירין.

ותנינן: אין לה מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרגר בלבד!

ביני מתניתא: אין לה דבר שזרעו לזרע - מתעשר זרע וירק, אלא השחלים והגרגר בלבד.

[דף כ' ע"ב]

מה פליגינן? בשזרעו לזרע, אבל אם זרעו לירק - אף רבנן מודיי. ותני בן: גהנין בבת ניין בירקו בקיתור; דברי רבי ליעזר. לא אומר אלא דברי רבי ליעזר, הא דברי הכל - תיבי לעשר.

תני: הפול והשעורין והתלתן שזרעו לירק - בטלה דעתו. זרעו - תיבי, וירקו - פטור. אומר רבי ירמיה: עוד היא דרבי ליעזר.

שמואל אומר: קפרם - אסור משום קליפין. ותני בן: (ויקרא יט, כג) **וערלתם ערלתו את פרו** - דבר שהוא עורל את פרו.

רב מפקד לאילין דבי רב, אתי רב הונא, המנוגא מפקד לחברייא, תיהוון מפקדין לנשיכון: פד הינון כבשין הדיא קפרם, דיהוון מרימין אילין ביטיתא.

אמר רבי בא: אסברי רבי זעירא: כל הקליפין - גדילות עם הפרי. וזה - פרי מלמעלן, וקליפין מלמטון.

תקפרם ונתמרות – מין אחד הן. מעשר מקפרם על התמרות, ומן התמרות על תקפרם. אבל לא מהן על האבינות, ומן האבינות עליהן.

אבינות, נתנין עליהן חומרי אילן וחומרי זרעין. וליידה מילה? שאם היתה שנייה נכנסת לשלישי – שהוא מפריש ופודהו ונותנו לעני.

הצלה, בית שמאי אומרים: בלאים בזרעים ואינו בלאים בכרם. ובית הלל אומרים: אינו בלאים אף בזרעים.

תני רבי היננא בר פפאי: את שהוא עולה מוגזעו – מין אילן. משרשיו – מין ירק.

התיבון: הרי הקרוב עולה מוגזעו! פאן – בודאי, פאן – בספק.

הדרן עלה הכובש השולק

פרק המישי

מתני' העוקר שתלים מתוך שלו, ונטע לתוך שלו – פטור.

לקח במהובר לקרקע – פטור.

לקט לשלח לחברו – פטור.

רבי לעזר בן עזריה אומר:

[דף כ"א ע"א]

אם יש ביצא בהו נמכרים בשוק – הרי אלו חייבין.

העוקר לפת וצננות מתוך שלו, ונטע לתוך שלו, לזרע – חייב, מפני שהוא גורנן.

בצלים שהשרישו בעליה – טהרו מלמא. נפלה עליהן מפולת והן מגולין – הרי אלו כנטועין בשדה.

גמרא העוקר שתלים מתוך שלו כו'. רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: רבי עקיבה היא דתנינן תמן; ונטול מן הגורן וזרע, ופטור מן המעשרות עד שימרה; דברי רבי עקיבה.

רבי חייא בשם רבי יוחנן: דברי הכל היא. מודין חכמים לרבי עקיבה בשתלים.

מה בין חטים מה בין שתלים? חטים – גמר מלאכה. שתלים – אינן גמר מלאכה. מודה רבי עקיבה לחכמים בלפת וצננות שהן פסידין. וחטים אינן פסידין? חטים – יש להן גורן אחרת. אילין –

– אין להן גורן אחרת.

לְקַט לְשֵׁלַח לְחִבְרֵי - פְּטוּר. רַב אָמַר: הוּא אָסוּר לֹזְכֵל. רַבִּי שִׁימִי אָמַר קוּמִי רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי אֲחָא: מַה דְּאָמַר רַב - בְּשֵׁהֲכֵנִיסוּ לְחֻצַּר בֵּית שְׁמִירָה. כְּרַבִּי מֵאִיר.

אָמַר רַבִּי מְנָא: מִתְּנִיתָא אָמְרָה בְּנִי! לְקַח בְּמַחֻבֵּר לְקַרְקַע - פְּטוּר. הָא בִּתְלוּשׁ - חַיִּיב. מֵאֵן אֵית לִיה מְקַח טוּבֵל בְּפִירוֹת שְׁלֵא נְגַמְרָה מְלֵאכְתָּן? לֹא רַבִּי מֵאִיר?

[דף כ"א ע"ב]

רַבִּי חֵייה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי יוֹדָה הִיא! וְתַנִּי בְּנִי: רַבִּי יוֹדָה אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזַר בְּנִי עֲזַרְיָה: אִף הַשּׁוֹלַח לְחִבְרֵי עֲטִינִי וְשִׁתִּילִין וְחִבְלֵי תַלְתָּן - לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֶׂר. שְׁכַן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם מְשַׁלְחִין לְחִבְרֵיהֶן טְבָלִים בְּדָבָרִים הַלְלוּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנִי לְקִישׁ אָמַר: אֲפִילוּ חֵבֵר שְׁשִׁילַח לְחֵבֵר - צְרִיךְ לְעַשֵּׂר.

חֲבַרְיָא בְּעֵי: נִיחָא עִם הָאֶרֶץ - חֲשׂוּד. חֵבֵר - חֲשׂוּד? אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְכִי עִם הָאֶרֶץ גְּבִי תְרוּמָה לֹא בְּחֵבֵר הוּא? אֵלֶּא בִּינִי, נְהַגוּ בְּנֵי אָדָם לְהִיּוֹת מְשַׁלְחִין לְחֲבַרְיָהוּן טְבָלִים בְּדָבָרִים הַלְלוּ.

וְלֹא שְׁנַיִיא בֵּין לְזֹרַע, בֵּין לְחֵבֶר, בֵּין לְחֻצָּה לְאֶרֶץ? תַּפְּזֵן תַּנְיִנֵן: לְעוֹלָם הוּא גּוֹתֵן מִשׁוּם פְּאָה וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת - עַד שְׁיִמְרָתָה, וְכֹא, אִתְּ אָמַר חֵכִין! תַּפְּזֵן - הוּא מְבַקֵּיר עַל הַכֹּל, בְּרַם הֵכֹא - הוּא מְבַקֵּיר עַל הַגִּידוּלִין.

וְהֵא תַנְיִנֵן: חוּץ לְאֶרֶץ, שְׁנַיִיא הִיא חוּץ לְאֶרֶץ בֵּין לְעִיָּקָר בֵּין לְגִידוּלִין? כֹּא לֹא שְׁנַיִיא בֵּין לְעִיָּקָר בֵּין לְגִידוּלִים.

עַל דְּעַתִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנִי לְקִישׁ דְּהוּ אָמַר: טְבָל - בְּטַל בְּרוּב, נִיחָא. עַל דְּעַתִּיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן דְּהוּ אָמַר: אִין הַטְּבָל בְּטַל בְּרוּב - יִמְתִּין עַד שְׁיִגְדִיל וַיַּעֲשֶׂר לְפִי כּוּלוּ!

[דף כ"ב ע"א]

אוּ גִימַר: מַה פְּלִיגֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנִי לְקִישׁ? בְּטָבֵל שְׁנַטְבֵּל דְּכֵר תּוֹרָה. אֲבָל בְּטָבֵל שְׁנַטְבֵּל מִדְּבַרְיָהוּן - כֹּל עֲמֵא מוֹדֵי שְׁהַטְבָּל בְּטַל בְּרוּב.

הַתִּיב רַבִּי כֹּא כֹּר בְּחֵן קוּמִי רַבִּי יוֹסִי: וְהֵא תַנְיִנֵן: בִּיּוּצָא בּוּ, זִיתִי מְסִיק שְׁנַתְעַרְבוּ עִם זִיתִי נִיקוּף, עֲנְבֵי בְצִיר עִם עֲנְבֵי עוֹלָלוֹת. וְלֹא טְבָל שְׁנַטְבֵּל מִדְּבַרְיָהוּן הוּא? אָמַר רַבִּי מְנָא: קְיִימְתִּיָּה בְּשִׁמּוֹן זִיתִי מְסִיק שְׁנַתְעַרְב עִם שְׁמֹן זִיתִי נִיקוּף.

אָמַר רַבִּי מְנָא: לֹא שְׁנֵי אֵלֶּא לְזֹרַע, הָא לֹזְכֵל - פְּטוּר.

רַבִּי חֵיִיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שְׁנַיִיא בֵּין לְזֹרַע בֵּין לֹזְכֵל - חַיִּיב מִפְּנֵי שְׁהוּא גּוֹרְנָן. אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָה: מִפְּנֵי שְׁהוּא מְכַנְסֵן מִן הַשְּׁנֵי לְעַנִּי, וּמִן הַעֲנֵי לְשֵׁנִי.

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ערימה של בצלים שהשרישה, התולש מהן בשבת – פטור, שאינו רוצה בהשרשתן. אמר ליה רבי שמעון בן לקיש: מאי איכפלה שבת גבי מעשרות [טהרות]? לא תנינן אלא אינו חושש לא משום בלאים, ולא משום שביעית, ולא משום מעשרות, וניטלין בשבת!

[דף כ"ב ע"ב]

אמר רבי זעירא לרבי אבהו: חמי מה אמר! לא אמר אלא מאי איכפלה שבת גבי מעשרות, הא שביעית – איכפלה! שאם היה רוצה בהשרשתן – שהן אסורים משום ספיחין, ואם לאו – מותרין משום ספיחין.

אמר רבי מיישא לרבי זעירא: ודא היא דרובא, אלו תני בצל יחידי – יאות.

השרישו בקופה – הרי הן בהזקתן למעשרות ולשביעית. ואם היו טמאים – לא עלו מידי טומאתן.

השרישו בעלייה – הרי הן בהזקתן למעשרות ולשביעית. ואם היו טמאין – עלו מידי טומאתן.

"בהזקתן", ואת אמר: "עלו!" רבי יוסי בשם רבי לא: התורה ריבתה בטהרת זרעים. מאי טעמא? (ויקרא י"א, לו) **וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא.**

תני: לא יתלוש, עבר ותלוש, אית תניי תניי: חייב. אית תניי תניי: מותר. מאן דאמר אסור – מתיר. מאן דאמר חייב? פטור, ניהא. דלא צורכה דלא מותר. רבי שמעון בן לקיש אמר חייב.

הַלְכָה ב'

מתני' לא ימכר אדם את פירותיו משבאו לעונת המעשרות – למי שאינו נאמן על המעשרות. ולא בשביעית – למי שהוא חשוד על השביעית.

ואם ביכירו – נוטל את הכפורות ומוכר את השאר.

לא ימכר אדם את תבנו ואת גפתו ואת זגיו – למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין. ואם הוציא – חייב במעשרות.

[דף כ"ג ע"א]

ופטור מן התרומה. שהתורם – בלבד על הקוטעים, ועל הצדדין, ועל מה שבתוך התבן.

הלוקח שדה ירק בסוריא, אם עד שלא בא לעונת המעשרות – חייב. ומשבאו לעונת המעשרות – פטור, ולוקט בדרבו והולך. רבי יהודה אומר: אף ישכור פועלין וילקט.

אמר רבן שמעון בן גמליאל: בפה דברים אמורים? בזמן שקנה קרקע. אכל בזמן שלא קנה קרקע, אף על פי שלא באו לעונת המעשרות – פטור. רבי אומר: אף לפי חשבון.

גמרא ביני מתניתא, לא ימכור אדם את שדהו. רבי שמעון מתיר, מפני שהוא אומר לו: הרי מכרתי את שלי, צא ותבע את שלך. עבר ומכר – מעשר ואוכל, ואינו מעשר מה שהוא מוכר, ואין אנו אהראין לרמאין.

תני: לא יתרום. עבר ותרם, רבי ברכיה אומר: יפה כחו. רבי מנא אומר: לא יפה כחו. אותה התרומה שהוא מפריש – טובלה למעשר.

רבי חנניה חברון דרבנין בעי: תרם על פירות חפרי אחד בששים, שהיא אחד מששים ואחד, על הקטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן?

אמר רבי יוסי: ולא מתניתא היא? שהתרום, בלבו על הקטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן? כלום צריכה אלא ביתר.

תני: שדה שהביאה שלישי לפני גוי, וילקחה

[דף כ"ג ע"ב]

מפניו ישראל, רבי עקיבה אומר: התוספת – פטור. וחכמים אומרים: התוספת – חייב.

רבי אבינא, עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר: אף חכמים לא חייבו בתוספת אלא לשעבר. שאם היה שני – שני עני – עני.

תני, רבי יונתן בי רבי יוסי אומר: מניין לתבואה שהביאה שלישי לפני ראש השנה – בונסה אותה בשביעית? תלמוד לומר (שמות כג, י): **ואספת את תבואתה בשביעית.**

רבי אבינא, עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר: אתיא דרבי יונתן בי רבי יוסי – בשיטת רבי עקיבה רבו. כמה דרבי עקיבה אומר: אחר שלישי הראשון את מהלף, כן רבי יונתן בי רבי יוסי אומר: אחר שלישי הראשון את מהלף.

אמר רבי זעירא לרבי אבינא: תרתין מילין אתון אמרין, ואינן פליגין תדא על תדא. תבא אתון מרין: אף חכמים לא חייבו בתוספת אלא לשעבר, שאם היה שני – שני עני – עני. ותבא אתון מרין: אתיא דרבי יונתן בי רבי יוסי – בשיטת רבי עקיבה רבו! אי דאתיא דרבי יונתן בי רבי יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו, כמה דרבי עקיבה אומר ספיהין תורה, כן רבי יונתן בי רבי יוסי אומר ספיהין תורה.

הביאה פחות משלישי לפני שביעית, ונכנסה שביעית – אסורה משום ספיהין, ולא חלה עליה קדושת שביעית, שכתב היו עשבים ולא חלה עליהן קדושת שביעית.

הביאה פחות משליש לפני שמינית, ונכנסה שמינית – מותרת משום ספחים, וקלה עליהן קדושת שביעית. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון מרין: מודים תכמים לרבי עקיבה בסדרן של שנים, שאם היה שני – שני, עני – עני.

אמר רבי יוחנן: הבקר והקדוש בסוריא – מחלוקת רבי עקיבה ותכמים. אמר רבי שמעון בן לקיש: מודי רבי עקיבה לתכמים בהנטה והשרשה.

[דף כ"ד ע"א]

זרע בחורבה והביאה שלישי וסיבך על גבה, על דעתיה דרבי עקיבה – התוספת חייב. ועל דעתיה דררבנן – התוספת פטור.

זרע בפית והעביר הסבך, על דעתיה דרבי עקיבה – התוספת פטור. ועל דעתיה דרבנן – התוספת חייב.

ואם בחלה בן מחלוקת רבי עקיבה ותכמים? מה את בעי מרבי עקיבה? דרבי עקיבה אמר: פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ – תיבין בחלה. אין יספור רבי עקיבה פרבי ליעזר, יאות את מקשי.

רבי בון בר הניא בעי קומי רבי זעירא: זרע בעציץ שאינו נקוב ונקב, אמר ליה: עכשיו נקב.

אמר רבי אביי: אתיא דרבן שמעון בן גמליאל בשיטת רבן גמליאל זקינו. דתנינן תפון: ישראל שהיו אריסין לגוים בסוריא – רבי ליעזר מחייב פירותיהן למעשרות ולשביעית, ורבן גמליאל פטר. רבי אומר: לפי השבון. על ראשה.

[דף כ"ד ע"ב]

הלכה ג' מתני' המתמד ונתן מים במדה, ומצא כדי מדתו – פטור מהמעשר. רבי יהודה מחייב. מצא יותר על מדתו – מוציא עליו ממוקם אחר לפי השבון.

חורי הנמלים שלנו כצד הערימה החייבת – הרי אלו תיבין, לפי שידוע שמדבר הנמור גוררין כל הלילה.

שום בעל בטי, ובצל של רכפא, ונריסים הקילקין, ועדשין המצריות – רבי מאיר אומר: אף תקריקם. רבי יוסי אומר: אף הקרטנים, פטורים מן המעשרות, ונלקחין מכל אדם בשביעית.

זרע לוף העליון, זרע פרישין, זרע בצלים, זרע לפת וצנונות ושאר זירעוני גינה שאינן נאכלין – פטורים מן המעשרות, ונלקחים מכל אדם בשביעית. שאף על פי שאביהן תרומה – הרי אלו יאכלו.

גמרא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: זִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזַר, זִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי חֲנִינָא. וְהוּא – שְׁהַחְמִיץ.

תַּמָּן תַּנְיִנָּן: הַתְּמִיד עַד שְׁלֵא הַחְמִיץ – אֵינּוּ נִיקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּפּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. מִשְׁהַחְמִיץ – נִיקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינּוּ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה.

מִתְנִיתִין – דְּרַבִּי יוֹדָה הִיא. דְּתַנְיִנָּן תַּמָּן: הַתְּמִיד וְנִתְּן מִים בְּמִידָה, וּמִצָּא כְּדֵי מִידָתוֹ – פְּטוּר, רַבִּי יוֹדָה מְחַיֵּיב. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: זִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזַר, וְזִמְנִין אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי חֲנִינָה. וְהוּא – שְׁהַחְמִיץ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: דְּבָרֵי הַכֹּל הִיא! שֶׁכֵּן אָפִילוּ מִי מֶלַח – נִיקָחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר.

מַהוּ מוֹצִיא? מַעֲשֵׂרוֹת. הֵא תְרוּמָה – לֹא! שְׁהַתּוֹרֵם – בְּלִבּוֹ עַל הַקּוֹטְעִין, וְעַל הַצְּדִדִין, וְעַל מַה שְׁבִתוֹךְ הַתְּבַן.

[דף כ"ה ע"א]

הַמְּמַרְחַ בְּרִיו שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁלֵא מוֹדְעָתוֹ – רַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: נִטְבָּל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: לֹא נִטְבָּל.

מִתִּיב רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחֲנָן: וְהָא תַנְיִנָּן: וְכֵן נָשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ לְנִתְּנוֹתָם לְעִשׂוֹת לְהֵן שְׂאוּר, אִם אֵין בְּשָׁל אַחַת מֵהֵן בְּשִׁיעוּר – פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה. וְאִם בְּשָׁל כּוֹלְהוֹן בְּשִׁיעוּר!

אָמַר לִיה: שֶׁכֵּן הָעוֹשֶׂה עִיסָה עַל מִנַּת לְחֻלְקָה – עִיסָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה.

וְהַתַּנְיִנָּן: נִתְּנוֹתָם שְׁעֵשֶׂה עִיסָה לְחֻלְקָה – תִּיב בְּחֻלְה! אָמַר לִיה: לֹא תִתִּיבִינִי נִתְּנוֹתָם! נִתְּנוֹתָם – לֹא בְּדַעְתּוֹ הַדְּבָר תְּלוּי, בְּדַעְתְּ הַלְקוּחוֹת הַדְּבָר תְּלוּי, שְׁמָא יִמְצָא לְקוּחוֹת וְיִטְבּוֹל מִיָּד.

אָמַר לִיה: וְהָא תַנִּי: הוֹרְרִי הַנְּמַלִּין שְׁלַנּוּ בְּצַד הָעֵרִימָה הַחֲתִיבָת – הָרִי אֵלֶי תִיבִין. הֵא בְּצַד עֵרִימָה פְּטוּרָה – פְּטוּרִין! אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן:

[דף כ"ה ע"ב]

מִשׁוּם יְאוּשׁ.

שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָא אָמַר: וְהֵן שְׁגִירָרוּ רְאִשֵׁי שִׁיבְלִין.

מִתִּיב רַבִּי יוֹחֲנָן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: וְהַתַּנְיִנָּן: הַקּוֹדֵשׁ עַד שְׁלֵא נִגְמְרוּ, וְנִגְמְרוּ הַגִּיזְבָּר, וְאַחַר כֹּךְ פְּדִיין – פְּטוּרִים. הָרִי הַגִּיזְבָּר – בְּאַחַר הוּא! אָמַר לִיה: תַּפְתָּר כְּמֹאן דְּאָמַר: גִּיזְבָּר – כְּבָעֲלִין. וְדָלָא

כְּרַבִּי יוֹסִי, דְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר: גִּיזְבָּר – הוּא כְּאַחַר.

רבי חנניה חברון דרבניו בעי: ואפילו יש בכוליהו כשיעור, יעשה בדבר שלא נגמרה מלאכתו ויהא פטור! דאמר רבי יוסי בשם רבי זעירא בשם רבי לעזר: אף מה שבלגין לא נמבל, מפני שהוא עתיד להחזירו בדבר שלא נגמרה מלאכתו!

איזו שום בעל בכי? כל שאין לו אלא חור אחד מקיף את העמוד. אמר רבן שמעון בן גמליאל: כל שאין לו אלא קליפה אחת.

איזו בצל של ריכפא? כל שעוקצו נמעה לתוכו. רבן גמליאל אומר, כל שאין לו אירם.

אילו הן גריסין הקלקין? אלו המרובעין. תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין מרובע מששת ימי בראשית!

התיב רבי ברכיה: והתנינן: גופה של בהרת – בגרים הקלקי מרובע! אמר רבי ביסנא: כל גרמא היא אמרה לית ליה מרובע. ולמה תנינן? דירבענה היא.

והא נגעתי מלא קימרון. והא אביבא דפילא! עגול הוא מלמטן.

[דף כ"ו ע"א]

אית דבעי מימר: לא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא בביריות. ותני בן: מרובע באוכליו, ואין מרובע בביריות.

אילו הן עדשין המצריות? כל שגלגליהו חדיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין להן צורות. אילו הן הקריקס? כל שעוקציהו מעוטיהו, והלקמיהו מרובין. מה דמי לה? אמר רבי יוסי: בגון אילין קיניתא.

רבי ירמיה בעי: פרמין, מהו שיחו מותרין משום ספיהין? התיב רבי תנחום בר ירמיה: והתנינן: והחשוד על השביעית – אין לוקחין מהו פשתן אפילו סרוק. ופשתן לאו קיסמין הוא? אמר רבי חיננא: מפני זרעה.

רבי מנא אמר: אם מפני זרעה, והתנינן: החשוד להיות מוכר תרומה לחולין – אין לוקחין ממנו מים ומלח. אית לך מימר מים ומלח מפני זרעה? לא משום קנס! אף הכא משום קנס.

מנחם בר מבסימא אחוי דיונתו, קיפא בשם רבי אמי: פשתן נלקחת מפל אדם בשביעית. הדיא דתימר: בשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד. הא דבר בריא שהוא חשוד – אסור.

זוגא קריביה דרבי בא בר זבדי בשם רבי אבהו: ביכיא – נלקחת מפל אדם בשביעית. הדיא דתימר, בשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד. הא דבר בריא שהוא חשוד – אסור.

אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה בזו זרע לוף העליון, זרע כרישיו, זרע בצלים, זרע לפת וצננות, ושאר זרעוני גינה שאינו נאכלין. ותני עלה: זרע אסמים, וזרע קוצה, וזרע

[דף כ"ו ע"ב]

ביקניא. הא ביקניא עצמה – לא! דילמא דלא איתאמרת אלא בשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד הוא. הא דבבב בריא שהוא חשוד – אסור.

ביני מתניתא: זרע הסליון של לוף.

תדא איתא תוה לה ירבוזין דתרוומה, גו בפיתה. נפלון לגינתא וצמחון. אתא עובדא קומי רבי יוחנן, ושרא.

אמר ליה רבי הויה בר ווא: ולא מתניתא היא? שאף על פי שאביהן תרוומה – הרי אלו נאכלין! אמר ליה: בכלייה מן הגלית לך חספא, אשבחת מרגינתא! את אמר: ולא מתניתא היא!

הדרן עלה העומר שתלים וסליקא לה מסכת מעשרות

הדרן עלה מסכת מעשרות, וסדרן עלן. דעתן עלה מסכת מעשרות, ודעתה עלן. לא נתנשי מנה מסכת מעשרות, ולא נתנשי מנה, לא בעלמא הדיו ולא בעלמא דאתי: (ג' פעמים)

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.

פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר פפא, רכיש בר פפא, סורקב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך, כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך, למען לא אבוש: לעולם לא אשבח פקודיך, כי כם חזיתני: ברוך אתה יי, למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה והם משפיעים לדברים בטלים. אנו צמלים והם צמלים, אנו צמלים ומקבלים שכר והם צמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בה.

יהי רצון מלפניך יי אלהי, בשם שעזרתני לסיים מסכת מעשרות, בן מעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, נעמוד לי ולזרעי, שלא תמוש התורה מפני ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי, בהתהלךך תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, ותקייצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימך, ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וקבוד: יי עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום:

מִסְכַּת מִקְוֹאוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. טְבֵּלָא שְׁנַתְנָה תַּחַת הַצִּנּוֹר לְהַדִּיחַ, וְכֵן כָּלִים שְׁנַתְנֵן תַּחַת הַצִּנּוֹר לְהַדִּיחַ - רֵאשׁוֹנִים רֵאשׁוֹנִים הַכְּשָׁרוֹ לְקַבֵּל טְמֵאָה. שְׁלֹמוֹ אַרְבָּעִים סָאָה - הָרִי אֵלּוֹ טְהוּרִין. צִנּוֹר שְׁחַקְקוּ וְאַחַר כֵּךְ קִבְעוּ - פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. קִבְעוּ וּלְבִסּוֹף חֲקְקוּ - אֵין פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה:

ב. מִים הַנוֹזְלִין מֵאֲלִיָּהֶן, וּמִן הַיָּם וּמִן הַנְּהָר, וְהַעוֹלִין בְּאַנְטִילֵיא - פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַעוֹלִין מֵאֲלִיָּהֶן - אֵינֶן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוָה לְפִי שְׁאֵינֶן נִתְלָשִׁין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: גַּג שִׁישׁ בְּרֵאשׁוֹ אֶחָד וְעֶשְׂרִים סָאָה שֶׁל מִימֵי גְשָׁמִים - מְמַלֵּא בִּפְתָּהּ וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה סָאָה וּפּוֹתֵקֵן, וּמַעְרְבִין בְּחֶצֶר:

ג. הֵיוּ אַרְבָּעִים סָאָה וּנְפַתְחָה, וּבָאוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת - כְּשָׁרִין וְאֵין מְטַבֵּילִין בָּהֶם, שְׁאֵין מְטַבֵּילִין בְּאוֹיֵר. הֵיחָ רֵאשׁוֹ אֶחָד מַגִּיעַ לְאַרְצֵן - מְטַבֵּילִין בוֹ, שְׁאֵין מְטַבֵּילִין בְּאוֹיֵר. גַּל הַנִּתְלָשׁ מִן הַיָּם וּמִן הַנְּהָר - אֵין מְטַבֵּילִין בוֹ, שְׁאֵין מְטַבֵּילִין בְּאוֹיֵר. וְאִם הֵיוּ שְׁנֵי רֵאשׁוֹן נוֹגְעִים בְּאַרְצֵן - מְטַבֵּילִין בָּהֶן, וְאֵין מְטַבֵּילִין בְּכִפְיֵין:

ד. קִסְטָלִין הַמְקַלַּח מִים לְכַרְכִּין, אִם הָיָה נְקוֹב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד - אֵין פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. וְאִם לֹא - פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. וְאִם הָיָה מְקַבֵּל כָּל שֶׁהוּא מִן הַנְּקֹב וּלְמַטָּה - פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִן הַצֵּד, אֲבָל מִלְּמַטָּה, אֲפִלּוּ נְקוֹב כְּמַחַט - אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. הֶלְכָה זֹו עָלוּ עֲלֶיהָ בְּנֵי אִסְיָא שְׁלֹשׁ רִגְלִים בְּיַבְנָה, וּלְרַגְלֵי הַשְּׁלִישִׁי, הַכְּשִׁירוּהוּ לָהֶם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי: הֶלְכָה זֹו הוֹרִיתִי בְּרוּמֵי לְטַהֲרָהּ, וְכִשְׁבַּאתִי אֶצֶל חֲבָרִי, אָמַרְוּ לִי: יִפֶּה הוֹרִיתִי. פֶּקַק בְּטִיט וּבְבִנְיָן - אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. בְּסִיד וּבְגַפְסִים - פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. עַל גְּבִי הָאָרֶץ וְעַל גְּבִי סִיד וּגַפְסִים, אוֹ שְׁמֵרַח בְּטִיט מִן הַצִּדְדִין - אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה:

ה. מַעֲזִין הַיּוֹצֵא לְתַלְמִי, וּמִן הַתַּלְמִי לְבִרְכָה, רֵאשׁוֹנִים רֵאשׁוֹנִים - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִשְׁאָבִין. כִּיצַד עוֹשֶׂה? נוֹקְבִין לְמַעֲזִין שְׁתּוֹלִיף עַל שְׁפָתוֹ כָּל שֶׁהוּא, וְנִמְצָא מִים מוֹעֲטִין מִטְּהָרִין אֶת הַמְּרַבִּין, מְזַחֲלִין עַל גְּבִי מַת; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. מִים צְפוּי עַל גְּבִי כָּל שֶׁהוּא - מְטַבֵּילִין בָּהֶן עַל רוּם כְּקַלְפַת הַשּׁוּם, וְעַל רַחֵב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד:

ו. מַעֲזִין שֶׁמְשׁוּף כְּנַדְל, וְרַבָּה עָלָיו מִים שְׁאוּבִין וְהִרְחִיבֵן - מְטַהֵר בְּאִשְׁבְּרֵן וְאֵין מְטַהֵר בְּזוּחֲלִין, אֲלֹא עַד מְקוֹם שִׁיחָא יְכוּל לְהֵלֵךְ מִתַּחֲלָתוֹ. וְאֵיזְהוּ חֲרָדְלִית? מִי גְשָׁמִים הַבָּאִין בְּמִדְרוֹן, רוֹאִין אוֹתָן, אִם יֵשׁ מִתַּחֲלָתָן וְעַד סוֹפֵן צְרוּף אַרְבָּעִים סָאָה - מְטַבֵּילִין בָּהֶן, וְאִם לֹא - אֵין מְטַבֵּילִים בָּהֶן; דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵין מְטַבֵּילִין בָּהֶן עַד שִׁיחָהּ לְפָנָיו עֲגָל אַרְבָּעִים סָאָה. וּמַעֲשֶׂה בְּכוֹכְסִים שֶׁהֵיוּ בִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהֵיוּ גוֹדְרִים אוֹתָם בְּכָלִים וְטוֹבְלִין בָּהֶן. וְהַכֵּל מוֹדִים, שְׁכָלִים שְׁגָדַר בָּהֶן לֹא הִטְבְּלוּ:

מִסְכַּת מִקְוֹאוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. גְּמִמִּיּוֹת עַל פִּי הַמִּקְוָה, וְכֵן מְקוֹם פְּרוֹסוֹת רַגְלֵי בַּהֵמָה עַל פִּי הַמִּקְוָה, אִם הֵיוּ מְעַרְבִין כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד - מְטַבֵּילִין בָּהֶם. וְאִם לֹא - אֵין מְטַבֵּילִין בָּהֶם. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִי הֵן כְּעוֹקֵת הַמְּעַרָּה. הַחוּרִין שְׁבַמְקוּהָ - מְטַבֵּילִין בָּהֶן, וּבִלְבַד שִׁיחָיו מְעַרְבִין כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. עֲרֻבָה שֶׁהִיא מְלֵאָה כָּלִים וְהַשִּׁיקָה לְמִקְוָה - צְרִיכָה כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד וּמַעֲזִין כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם בֵּית הַלֵּל: בְּכָלִי גְדוֹל - אַרְבָּעָה טַפְחִים, וּבְקָטָן - בְּרַבֵּן. קוּמְקוּם שֶׁהוּא מְלֵא כָּלִים וְהִטְבִּילֵן בַּמִּקְוָה, אִף עַל פִּי שְׁפִיו צֹר כָּל שֶׁהוּא - כָּלִים שְׁבַתוּכוֹ טְהוּרִין. הִטְהוּ עַל צִדוֹ - עַד שִׁיחָהּ בְּפִי כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד:

ב. מַעֲזִין הַיּוֹצֵא מִן הַתְּנּוּר, וְהִטְבִּיל בוֹ צִנּוֹן וְדַלְעַת, אִם הֵיוּ הַמַּיִם צְפִין עַל גִּבְּן בְּמִלּוֹאֵן - הָרִי אֵלּוֹ טְהוּרִין. שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת שְׁאֲמָרוּ - בְּבִינוּנִיּוֹת שֶׁל כָּל אָדָם, וְלֹא מֵאַרְבַּע בְּטַפַּח:

ג. כּוֹזֵית מִן הַנְּבִלָה וּכְעֵדְשָׁה מִן הַשְּׂרָץ, סִפְקָן יֵשׁ בְּהֵן כְּשַׁעוֹר, סִפְקָן אִין בְּהֵן כְּשַׁעוֹר - סִפְקָן טָמֵא, שְׁכָל דְּבַר שְׁעַקְרוּ מִן הַתּוֹרָה וְשַׁעוֹרוֹ מְדַבְּרֵי סוּפְרִים - סִפְקוֹ טָמֵא:

ד. מִטְהַרִּין אֶת הַמְקוֹאוֹת, הַתַּחְתּוֹן מִן הָעֲלִיּוֹן, וְהַרְחוֹק מִן הַקְּרוֹב. כִּיֶּצֵד? מִבֵּיא סִילוֹן שֶׁל עֵץ אוֹ שֶׁל עֵצִים אוֹ שֶׁל כְּלֵי זְכוּכִית, וּמִנִּיחַ יָדָיו בַּתַּחְתּוֹן עַד שֶׁתַּתְּמַלֵּא מִיָּם, וּמוֹשֵׁכֵן וּמְשִׁיקֵן אֶפְלוֹ בְּשַׁעֲרָה - וְדִיו. וְאִם נִכְפַּף הַסִּילוֹן כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּל. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנָן שֶׁהָיוּ זֶה עַל גְּבֵי זֶה, אֲבָל אִם הָיוּ זֶה כְּנֶגֶד זֶה - מִבֵּיא סִילוֹן שֶׁל רְכוּבָה מִכָּאן, וְסִילוֹן שֶׁל רְכוּבָה מִכָּאן, וְסִילוֹן אֶחָד בְּאֲמָצֵעַ, וּמְשִׁיק וְיורֵד וְטוֹבֵל. כֹּתֵל שְׁבִין שָׁנֵי מְקוֹאוֹת שְׁנֹסְדֵק לְעַרְב - מְצַטְרָפִין. וְלִשְׁתֵּי - אִין מְצַטְרָפִין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲלוּנָף הַדְּבָרִים. נִפְרָצוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: טַפַּח בְּרַחֵב הַפְּרָצָה:

ה. הַמֵּת בְּמֶרְחָץ, הַקָּמִין - טָמֵא. הַמֵּת בְּקָמִין, הַמֶּרְחָץ - טָמֵא. הַנוֹגֵעַ בְּאֶבֶק - טָמֵא, וְטְהוֹר בְּעֲלִיתוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַנוֹגֵעַ בְּאֶבֶק - טְהוֹר, שְׁלֵא נִעְשָׂה אֶלָּא לְשִׁמּוֹשׁ עִם הַקְּרָקַע:

ו. הַמִּטְהַרֵּת שְׁבַמְרַחֵץ הַתַּחְתּוֹנָה מְלֵאָה שְׁאוּבִין, וְעֲלִיּוֹנָה מְלֵאָה - כְּשֵׁרִין. אִם יֵשׁ כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב שְׁלֹשֶׁת לוגִין - פְּסוּל. וְכַמָּה יֵהָא בְּנֶקֶב וְיֵהָא בּוֹ שְׁלֹשֶׁת לוגִין? אֶחָד מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים שֶׁל בְּרֻכָּה; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶפְלוֹ תַחְתּוֹנָה מְלֵאָה כְּשֵׁרִין וְעֲלִיּוֹנָה מְלֵאָה שְׁאוּבִין, וְיֵשׁ בְּצֵד הַנֶּקֶב שְׁלֹשֶׁת לוגִין - כְּשֵׁרִין, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִפִּיל לְתוֹךְ הַבְּרֻכָּה, אֶלָּא כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב, וְעוֹלִין לְמַדַּת אַרְבָּעִים סָאָה. עֲגוּלֵי שֶׁלַּג הַמְשַׁקְעִין בְּמִקְוֵה - הָרִי אֵלוֹ מַעְלִין. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִינָן מַעְלִין. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהוּא מִבֵּיא טֵיט הַנְּרוֹק בְּעַרְבָּה, וּמְשִׁיק, וְיורֵד וְטוֹבֵל:

ז. מִי כְּבָשִׁים וּמִי שְׁלֻקוֹת וּמִי זֵיתִים שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ אַרְבָּעִים סָאָה - מְטַבִּילִין בְּהֵן, וּבִלְבָד י. הַטְּבִיל בּוֹ יוֹרָה גְּדוּלָּה - הָרִי זוֹ טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מְקַלְחִין. כִּיֶּצֵד הוּא עוֹשֶׂה? מוֹרִידָה דְרָף פִּיָּה וּמְטַבִּילָה, וּמַעְלָה אוֹתָהּ דְרָף שׁוּלְיָה. הַקּוֹפֵץ לְתוֹךְ הַמְקוֹה - הָרִי זֶה מְגַנֶּה. הַטּוֹבֵל פְּעָמִים בְּמִקְוֵה - הָרִי זֶה מְגַנֶּה. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: כְּבוֹשׁ יָדְךָ עָלַי בְּמִקְוֵה - הָרִי זֶה מְגַנֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּבוֹשׁ יָדְךָ עָלָיו עַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ:

מִסְכַּת מְקוֹאוֹת פְּרָק שִׁישִׁי

א. אֶרֶץ הַכּוֹתִיָּם - טְהוֹרָה. מְקוּוֹתֶיהָ, וּמְדוּרֶיהָ, וּשְׁבִילֶיהָ - טְהוֹרוֹת. אֶרֶץ הָעַמִּים, מְקוּוֹתֶיהָ, וּמְדוּרֶיהָ, וּשְׁבִילֶיהָ - טָמֵאִין. מְקוֹאוֹת הָעַמִּים שְׁבַחוּצָה לְאֶרֶץ - כְּשֵׁרִים לְבַעֲלֵי קְרִיין, וּפְסוּלִין לְכָל הַטָּמֵאִין. וְשַׁבָּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁחוּץ מִן הַפֶּתַח - טְהוֹרִין לְכָל הַטָּמֵאִין, וְאִין צָרִיף לוֹמֵר לְבַעֲלֵי קְרִיין.

וּשְׁלֻפְנִים מִן הַפֶּתַח - פְּסוּלִין לְבַעֲלֵי קְרִיין, וְאִין צְרִיךְ לומר לְכָל הַטְּמָאִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כְּשֵׁרִין לְבַעֲלֵי קְרִיין, מִפְּנֵי שֶׁבַע קָרִי טוֹבֵל בְּאַרְבָּעִים סָאָה בְּכָל מְקוֹם. וְשִׁחוּץ לַפֶּתַח - כְּשֵׁרִין אִף לְנִדּוֹת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הֵלֵכָה אֵין לִי, אֲלֵא מַעֲשֶׂה בַמַּעֲרָה שֶׁהִיְתָה בְּגִנְתּוֹ שֶׁל מוֹסֵס אֶחָד בְּרַמּוֹן, שֶׁהָיוּ כְּהֲנִים כּוֹבְשִׁין אֶת הַגֶּדֶר וְיורְדִין וְטוֹבְלִין לְתוֹכָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בַמְּקוֹה שֶׁבִין אוֹשָׁא לְשַׁפְרָעִם, וְהָיָה רַבִּי דוֹסָא מוֹשִׁיב בּוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים כְּדֵי שִׁקּוּוּ בּוֹ הַמַּיִם אַרְבָּעִים סָאָה. שׁוֹב מַעֲשֶׂה בְּבֵית עֲנַת שֶׁקּוּוּ יוֹתֵר מֵאַלְפִים כוֹר, וּבָאוּ וְשָׂאֲלוּ אֶת רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיּוֹן, וּפְסַל, שְׁאַנִּי אָמַר: 'נִכְנְסוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְזִלְפוּהָ בְּלִילָה, וְחִזְרוּ וּמְלָאוּ אוֹתוֹ בְּקִילּוֹן'. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּין גַּמְלִיאֵל וְאוֹנְקֵלוֹס הַגֵּר שֶׁהָיוּ בְּאַשְׁקְלוֹן, וְטָבֵל רַבִּין גַּמְלִיאֵל בְּמֶרְחָץ, וְאוֹנְקֵלוֹס בַּיָּם. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יוֹפְסָאִי: עֲמִהֵן הָיִיתִי, וְלֹא טָבֵל רַבִּין גַּמְלִיאֵל אֲלֵא בַּיָּם:

ב. מְרַחֵץ שֶׁבְּלִנְיָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּזִמְן שֶׁמְטַהֲרֵת שְׁלֵה פְתוּחָה לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד - טְמָאָה. לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים - טְהוּרָה. מְרַחֵץ שֶׁבְּלִנְיָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָס שְׁחָרִית וּמְשִׁיקָה, אִף עַל פִּי שְׁזָה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה יוֹצֵא וְזֶה נִכְנָס - טְהוּרָה. נִעְלָה אוֹ שֶׁנִּתְיַחְדָּה בְּרִשּׁוֹתוֹ - טְמָאָה. נִמְצְאָתָא אָמַר: בַּיָּמִים - טְהוּרָה, וּבְלִילוֹת - טְמָאָה:

ג. הַמְהַרְהֵר בְּלִילָה, וְעַמֵּד וּמַצָּא בִשְׁרוֹ חָם - טְמָא. חָם וְלֹא הִרְהֵר, הִרְהֵר וְלֹא חָם - טְהוּר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בְּזִמְן וּבְחוּלָה - טְהוּר. בְּיַלְד וּבְכַרְיָא - טְמָא:

ד. הַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי - טְהוּרָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר: פְּעָמִים שֶׁהֵן אַרְבַּע עוֹנוֹת, פְּעָמִים שֶׁהֵן חֲמֵשׁ, פְּעָמִים שֶׁהֵן שֵׁשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לְעוֹלָם חֲמֵשׁ. וְאִם יִצְאָתָא מִקְצַת עוֹנָה רֵאשׁוֹנָה - מְשַׁלְּמִין לָהּ מִקְצַת עוֹנָה שְׁשִׁית. נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אָמַר: שֶׁכָּבַת זָרַע

שֶׁל יִשְׂרָאֵל - בְּכָל מְקוֹם טְמָאָה אֶפְלוּ בַמַּעֲזֵי נְכָרִית. וְשֶׁל נְכָרִים - בְּכָל מְקוֹם טְהוּר, אֶפְלוּ בַמַּעֲזֵי יִשְׂרָאֵלִית, חוּץ מִמִּמֵּי רִגְלִים שֶׁבָּהּ. כָּל אֵלוֹ שְׁאָמְרוּ טְמָאִים - טְהוּרִין לְחֻלִּין וְטְמָאִין לְתַרּוּמָה, חוּץ מִהַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁהִיא טְמָאָה אִף לְחֻלִּין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע - טְהוּרָה לְחֻלִּין. וְשְׁאָמְרוּ חוּצְצִין, וְשְׁאָמְרוּ אֵין חוּצְצִין - לֹא מִטְמָאָה וְלֹא מִטְמָאִין, חוּץ מִקְרוֹם שֶׁעַל גְּבֵי הַמְּכָה, וְאִגוּד שֶׁעַל גְּבֵי הַמְּכָה וְהַקְּשָׁקְשִׁים שֶׁעַל גְּבֵי הַשֶּׁבֶר. וְהַשִּׁירִים, וְהַנְּזָמִים, וְקַטְבְּלָאוֹת, וְהַטְּבָעוֹת, אוֹצִין - חוּצְצִין, רְפִין - אֵין חוּצְצִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אָמַר: בֵּית הַסֵּתְרִים, שֶׁבְּנִשְׂאוֹת - חוּצֵץ, וּבְפְנוּיָהּ - אֵינוֹ חוּצְצָתָא:

ה. סֵם יָבֵשׁ שֶׁעַל גְּבֵי מְכָה, וְהַכְּחוּל שֶׁעַל גְּבֵי עֵין - הָרִי אֵלוֹ אֵינָן חוּצְצִין. וְהַדָּם, וְהַדְּבֵשׁ, וְהַדִּיּוֹ, וְהַחֶלֶב, וְשֶׁרֶף הַתְּאֵנָה, וְשֶׁרֶף הַשִּׁקְמָה, וְשֶׁרֶף הַחֲרוֹב, יָבֵשִׁין - חוּצְצִין, לַחִין - אֵינָן חוּצְצִין. וְשְׁאָר כָּל הַשְּׁרָפִין, בֵּין לַחִין בֵּין יָבֵשִׁין - אֵין חוּצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֵׁטֶף לְחִלוּחֵי פְרוֹת. סֵם יָבֵשׁ חוּץ לַמְּכָה, וְהַכְּחוּל שֶׁחוּץ לְעֵין - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. צוֹאָה שֶׁתַּחַת הַצֶּפֶרֶן שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַבֶּשֶׂר, וְהַטִּיט, וְהַבֶּצֶק שֶׁתַּחַת הַצֶּפֶרֶן אֶפְלוּ כְּנֶגֶד הַבֶּשֶׂר - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. כְּשׁוֹת שֶׁל גְּדוֹל שְׁאֵינּוּ מִקְפִּיד עֲלֵיהֶן, וְהָאֵבֶר וְהַבֶּשֶׂר הַמְּדוֹלְדָּלִין בְּאָדָם - הָרִי אֵלוֹ אֵינָן חוּצְצִין. רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אָמַר: צֶפֶרֶן שֶׁפָּרְשָׁה רַבָּה - הָרִי זֶה אֵינָה חוּצְצָתָא. כָּל הַחוּצְצִין בְּכְהֲנִים - חוּצְצִין בְּנֶדָה, וּבְגֵר בְּטְבִילָה. וּבְחֻלִּין - אֵין חוּצְצִין:

מִסְכַּת מְקוֹאוֹת פְּרָק שְׁבִיעִי

א. טַבְעַת שֶׁנִּתְּוַנְּה בְּלִבָּהּ שֶׁל טִיט טוֹפַח, וְהַטְּבִילָה - טְהוּרָה. וְאִם הָיָה טִיט יוֹן וְחֲבָרִיו - כָּאֵלוֹ לֹא טְבִילָה. לִגְיִן שֶׁהוּא מֵלֵא מִיָּם טְמָאִים שְׂאוּבִין וְנִתְּוַן עַל פְּיוֹ טִיט טוֹפַח, אִם הָיָה הַטִּיט שׁוֹקַעַת בַּמַּיִם, וְהַטְּבִילָן - טְהוּר. וְאִם הָיָה הַטִּיט יוֹן וְחֲבָרִיו - כָּאֵלוֹ לֹא טְבִילָה. וְרַבִּי יוֹסִי מְטַמָּא בְּשֵׁל

כּל יְדוֹת הַכְּלִים שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, כְּגוֹן יַד הַמַּגָּל וְיַד הַסַּפִּיץ, אִם מִשְׁמָשִׁין מֵעֵין מְלֹאכְתָן רֵאשׁוֹנָה - אֵינן חוֹצְצִין, וְאִם לֹא - חוֹצְצִין.

ד. מַגָּל שֶׁנִּשְׁבְּרָה יָדָה, מִן הַשָּׁפָה וּלְפָנִים - אֵינָה חוֹצְצָת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבֵית הַסְּתָרִים. מִן הַשָּׁפָה וְלַחוּץ, אִם מִשְׁמָשֶׁת מֵעֵין מְלֹאכְתָה רֵאשׁוֹנָה - אֵינָה חוֹצְצָת. וְאִם לֹא - חוֹצְצָת. סִרְגָה בְּגָמִי אוֹ בְּמִשְׁיָתָה - הֵרִי זוֹ חוֹצְצָת. שְׂרָפָה בְּשָׂרָף - הֵרִי זוֹ אֵינָה חוֹצְצָת:

ה. כָּלִי שֶׁצָּרָה מִפָּאן וּמִפָּאן וּרְחָב מִן הָאֲמָצַע, כְּגוֹן עֲרֵבָה וְחָצִי עֲרֵבָה - אֵין לָהֶן טְהָרָה עוֹלָמִית עַד שֵׁיטָה עַל צִדָּן. צְלוּחִית שְׂאוּגָנָה מְעוּף לְתוֹכָהּ וְכַתְּפוּתֶיהָ גְבוּהִים, וְכֵן לִגִּין שְׂאוּגוֹנוֹ מְעוּף לְתוֹכוֹ וְכַתְּפוּתָיו גְבוּהִין - אֵין לָהֶן טְהָרָה עוֹלָמִית עַד שֵׁיטְנוֹ. צְלוּחִית שֶׁשִּׁפְתָהּ שׁוֹקַעַת לְאַחֲרֶיהָ - מוֹרִידָה דֶרֶךְ פִּיָּה וְהוֹפְכָה וּמְטַבִּילָה וּמַעֲלָה אוֹתָהּ דֶרֶךְ שׁוּלְיָהּ; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: מְטַבִּיל כְּדָרְכוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבֵית הַסְּתָרִים. צְלוּחִית שְׂאוּגָנָה חוֹזֶרֶת לְתוֹכָהּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: מְטַבִּיל כְּדָרְכוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבֵית הַסְּתָרִים:

מִסְכַּת מִקְוֹאוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. כֶּפֶה יָדָיו וְרַגְלָיו וְיָשָׁב לוֹ בְּאֵמַת הַמַּיִם, אִם נִכְנְסוּ הַמַּיִם דֶּרֶךְ כְּלוֹ - טְהוֹר, וְאִם לֹא - טָמֵא. הֵיוּ רַגְלָיו מְלֵאִים אֶבֶק, וְיָרַד וְטָבַל בְּמִקְוֵה שֵׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה - טָמֵא. שִׁפְשָׁף אוֹ שִׁטְבַל בְּחִמְצִין - טְהוֹר. קוּמְקוּם שֶׁהוּא מְלֵא פְּחִמְצִין וְהַטְּבִילוֹ - טָמֵא. שִׁפְשָׁפוֹ אוֹ שֶׁהַטְּבִילוֹ בְּחִמְצִין - טְהוֹר. הַסְּלִין שֶׁל גֵּת אוֹ שֶׁל בַּד, אוֹצִין - צְרִיךְ לְחַטֵּט, וְרַפִּים - צְרִיךְ לְנַעַר. קִשְׂרֵי פּוֹנְדָא וּפְסִיקִיא, וְקִשְׂרֵי מְנַעַל וְסַנְדָּל, וְקִשְׂרֵי מִפְתַּח חֲלוֹק שֶׁל אִשָּׁה - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. קִשְׂרֵי פּוֹנְדָא וּפְסִיקִיא וְקִשְׂרֵי רְצוּעוֹת מְנַעַל וְסַנְדָּל, וְהַקֶּשֶׁר שֶׁבְּאִפְרָקִיסִין שֶׁבְּכַתְּף, וְסַדִּין שֶׁקֶשְׂרוֹ אֶת גִּמְיוֹ - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. נִתְקַשְׂרוּ מְאֻלִּיָּהֶן - אֵינָן חוֹצְצִין. קִשְׂרֵי עֲנִי שֶׁמְקַפִּיד עֲלֵיהֶן וְשֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת

מִרְקָא, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁפִּין בּוֹ סְדָקֵי כְּלִים. אֵלוֹ הֵן יְתוּדוֹת הַדְּרָכִים? אֵלוֹ שֶׁמְהַלְכִין עֲלֵיהֶם בַּיְמוֹת הַגְּשָׁמִים וְהֵן מִתְמַעְכִּין. עַל הַבְּגָדִים, מִצַּד אֶחָד - אֵינוֹ חוֹצֵץ, מִשְׁנֵי צִדָּדִין - חוֹצֵץ; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: אִף מִצַּד אֶחָד - חוֹצֵץ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: שֶׁל בְּנָאִין מִצַּד אֶחָד שֶׁל בּוֹר, גְּדוּלָה - מִצַּד אֶחָד, וְקַטְנָה - עַד שֶׁהִיא מִשְׁנֵי צִדָּדִין:

ב. הַזֹּפֶת שֶׁבְּכוּס וְשֶׁבְּצְלוּחִית, מִתּוֹכָן - חוֹצְצוֹת, וּמְאַחֲרִיָּהֶן - אֵינָה חוֹצְצוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִבַּיִת הָאֲמֵן, אֲבָל מִבַּיִת בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מְאַחֲרִיָּהֶן - הֵרִי זֶה חוֹצְצָת. בְּתַמְחֻוֵי וּבַקְעָרָה, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מְאַחֲרִיָּהֶן, בֵּין מִבַּיִת הָאֲמֵן בֵּין מִבַּיִת בַּעַל הַבַּיִת - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. הַמּוֹר וְהַקּוּמוּס, בֵּין בְּכוּס בֵּין בְּצְלוּחִית בֵּין בַּקְעָרָה וּבֵין בְּתַמְחֻוֵי, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מְאַחֲרִיָּהֶן, בֵּין מִבַּיִת הָאֲמֵן בֵּין מִבַּיִת בַּעַל הַבַּיִת - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. עַל הַסַּנְדָּל מִתּוֹכוֹ, לְמַעַלָּה - חוֹצֵץ, וְלְמַטָּה - אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְעַל הַסַּפְסָל, מִלְּמַעַלָּה וּמִן הַצִּדָּדִין - חוֹצֵץ, וּמִלְּמַטָּה - אֵינוֹ חוֹצֵץ. לְכַלּוֹף הַצּוּאָה שֶׁבְּכַר וְשֶׁבְּכַסָּא וְשֶׁבְּקַתְּרָאוֹת הַמְּכַבְּסִים, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מְאַחֲרִיָּהֶן, בֵּין מִלְּמַטָּן וּבֵין מִן הַצִּדָּדִין - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. עַל מִטַּת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: עַל הַגְּשִׁישׁ הַחִיצוֹן - חוֹצֵץ, עַל הַפְּנִימִי - אֵינוֹ חוֹצֵץ. עַל הַמְּטַפַּח שֶׁל מְפַסְלֵי אֵילָנוֹת - אֵין חוֹצְצִין. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִף עַל חֲלוֹקָן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף עַל שְׁמָנִים כִּיּוּצָא בְּהוֹן. לְחֻלּוּחִית שֶׁל שְׁמָרִים שֶׁבְּכוּס שֶׁבְּצְלוּחִיתוֹ, וְהַמּוֹף שֶׁבְּשִׁיר וְשֶׁבְּזוּג, וְהַטִּיט וְהַבְּצֵק שֶׁעַל יַד הַקֶּרֶם וְשֶׁעַל יַד הַמַּגְרָפָה - הֵרִי אֵלוֹ אֵינָן חוֹצְצִין. הַגִּלְדוֹ - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין:

ג. כּל יְדוֹת הַכְּלִים שֶׁהַכְּנִיסָן כְּדָרְכָן - הֵרִי אֵלוֹ אֵין חוֹצְצִין. נִתְּן זֹפֶת וְשַׁעוּהָ, בֵּין בְּמִקּוּם הַנֶּקֶב, בֵּין בְּמִקּוּם הַנְּצוּק - הֵרִי אֵלוֹ אֵינָן חוֹצְצִין. הַכְּנִיסָן שֶׁלֹּא כְּדָרְכָן - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין. נִתְּן הַזֹּפֶת וְהַשַּׁעוּהָ, בֵּין בְּמִקּוּם הַנֶּקֶב, בֵּין בְּמִקּוּם הַנְּצוּק - הֵרִי אֵלוֹ חוֹצְצִין.

הבית טמא. נסרח או שיצא מלמטה - טהורין. שְׁתֵּה מִים טְמֵאִים וְהִקְיֵאן - טמאין, מפני שנטמאו בו ביציאתן. טבל או שנסרחו או שיצא מלמטה - טהורין. שְׁתֵּה שְׁאֵר הַמִּשְׁקִין, אף על פי שטבל והקיאן - טמאין, לפי שאינן טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטה - טהורין. פְּרָה שֶׁשֶׁתַּת מִים טְמֵאִין וְהִקְיֵאתָן - טמאין, מפני שאינן טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטן - טהורין. נכנס לו חץ בירכו, רבי אומר: אינו חוצץ. וחכמים אומרים: הרי זה חוצץ. במה דברים אמורים? בשל מתכת, אבל בשל עץ - אינו חוצץ. ואם קרם עליו העור למעלה, הכל מודים שאינו חוצץ, שכל הבלועין בין באדם ובין בבמה ובין בחיה ובין בעופות - טהורין. נכנסו צורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה, רבי עקיבא אומר: אינו חוצץ, מפני שהיא כבית הסתרים:

ה. אספגנית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, רבי אומר: חוצץ. ורבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חוצץ. העושה קילקי בראשו, רבי אומר: חוצץ. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חוצץ. היתה בו שְׁעָרָה אחת חוץ למכה, וראשו מדבק למכה, או שהיו שתי שערות וראשו מדבק בטיט או בצואה - הרי אלו חוצצות. היו לו שתי שערות בריסי עיניו ומלמטה, ונקבו, והוציאן בריסי עיניו מלמעלה, זה היה מעשה, ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטמאוהו:

ו. פרה ששתת מי חטאת ושחטה בתוך מעת לעת, זה היה מעשה, והיה רבי יוסי הגלילי מטהר ורבי עקיבא מטמא, סיע רבי טרפון את רבי יוסי הגלילי. סיע רבי שמעון בן גנס את רבי עקיבא, סלק רבי שמעון בן גנס את רבי טרפון, סלק רבי עקיבא את רבי יוסי הגלילי, אחר זמן מצא לו תשובה אמר לו: מה אני לחזור? אמר לו: לא לכל אדם אלא לך, שאתה הוא יוסי הגלילי. אמר לו: הרי הוא אומר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא",

שאינן מקפיד עליהן או של עני - הרי אלו אינן חוצצין. רבי יהודה אומר: צריך להטביל את כלן מפני חתך. וכן היה רבי יהודה אומר משום רבי טרפון: בשלשלת צריך להטביל את כל הטבעת. כלי שהוא מלא יין והטבילו, אם בטל מראיו - טהור, ואם לאו - טמא. מלא יין וחלב, אם רבה עליו מים - טהור, ואם לאו - טמא. רבי יהודה אומר: רואין אותו כאלו הוא יין אדם במים, אם בטל מראיו - טהור. ואם לאו - טמא. מלא מי חטאת עד שרבה עליו המים, אמר רבי יוסי: שמעתי שאפלו כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית - כאלו לא טבל:

ב. כל האוכלים מצטרפין לפסל את הגויה בכחצי פרס בתוך כדי אכילת פרס. אכל, וחזר ואכל, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין, לא התרו לאכל פחות מכשעור להיות יורד וטובל, אלא אוכל כשעור ויורד וטובל. אכל פחות מכשעור ויורד וטבל באמצע - טמא. התירו למעברת לאכל פחות מכשעור מפני סכנת נפשות. וכמה היא פרס? שתי ביצים חסר קמעא; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: שתי ביצים שוחקות. שער רבי שתי ביצים ועוד:

ג. כל המשקין מצטרפין לפסל את הגויה בשותה רביעית מתוך כדי אכילת פרס. שְׁתֵּה, וְחָזַר וְשִׁתָּה, וְחָזַר וְשִׁתָּה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס - מצטרפין, יותר מכאן - אין מצטרפין. לא התרו לשותות פחות מכשעור להיות יורד וטובל, אלא שותה כשעור ויורד וטובל. שְׁתֵּה פחות מכשעור ויורד וטבל באמצע - טמא. התירו למגע טמא מת שתהא מניקה את בנה, ובנה טהור:

ד. בלע כזית מן המת ונכנס לבית - הבית טהור. שכל הבלועין בין באדם בין בבמה בין בחיה בין בעופות - טהורין. הקיאן -

הוא אַנס. וכיצד דִּיהַ שְׁעֵתָהּ? יִשְׁבֶּה עַל גְּבִי מְטָה, עַל כֶּסֶף, וְעַל סִפְסָל, וְנִתְעַסְקָה בְּטְהוּרוֹת, וְשִׁמְשָׁה אֶת בֵּיתָהּ, וּפְרָשָׁה וְרָאֲתָה - הִיא טְמֵאָה וְהֵן טְהוּרוֹת:

ג. רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דִּין שְׁעֵתָן, בְּתוֹלָה, מְעַבְרַת, מְנִיקָה, וְזִקְנָה. אָמַר רבי יהושע: אֲנִי לֹא שִׁמְעֵתִי אֲלֵא בְּתוֹלָה. אָמַר לוֹ רבי אליעזר: אֵין אוֹמְרִים לְמִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ - יָבֵא וְיַעֲדֵה, אֲלֵא לְמִי שֶׁרָאָה. אֲתָה לֹא שִׁמְעֵתִי, וְאֲנִי שִׁמְעֵתִי. אֲתָה שִׁמְעֵת אַחַת, וְאֲנִי שִׁמְעֵתִי אַרְבַּע. כָּל יְמֵי שָׁל רבי אליעזר, הִיוּ הָעַם נוֹהֲגִין כְּדַבְּרֵי רבי יהושע. אַחַר שִׁמַּת רבי אליעזר, הִתְחַזַּר רבי יהושע אֶת הַדְּבָר לְיוֹשְׁנָה כְּרַבִּי אֲלֵיְעֹזֵר. וְהִלְכָה כְּרַבִּי אֲלֵיְעֹזֵר:

ד. ואיזו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה. ואף על פי שנשאת והיו לה בנים, אֲנִי קוֹרָא אוֹתָהּ 'בְּתוֹלָה' עַד שֶׁתִּרְאֶה רְאִיָּה ראשונה. הִוֵּי, לֹא אָמְרוּ בְּתוֹלָה לְבְּתוֹלָה אֲלֵא לְדָמִים:

איזו היא מעברת? משִׁינֹדַע עֲבָרָה. וְכַמָּה היא הַכֶּרֶת הָעֶבֶר? סוּמְכוּס מְשׁוּם רבי מאיר אומר: שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, שְׁנָאֲמַר (בְּרֵאשִׁית לח, כד): "וַיְהִי כַּמְּשָׁלֶשׁ חֲדָשִׁים". הִיתָה בְּחֻזְקַת מְעַבְרַת וְרָאֲתָהּ, וְאַחַר כֵּן הִפְּלָה דָּבָר שְׁאִינוּ וְלָד - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. וְאַף עַל פִּי שְׁאִין רְאִיָּה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר (יִשְׁעִיָּה כו, יח): "הָרִינוּ חֲלֹנוּ כְּמוֹ יִלְדֵנוּ רוּחַ":

ה. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, רְאִיָּה ראשונה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. שְׁנִיָּה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. שְׁלִישִׁית - הָרִי הִיא כָּל הַנְּשִׁים וּמְטַמְּאָה מֵעַת לַעַת וּמְפַקְדָה לְפַקְדָה. הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת וְרָאֲתָה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. וְעוֹד הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת וְרָאֲתָה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. וְעוֹד הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת וְרָאֲתָה - הָרִי הִיא כָּל הַנְּשִׁים וּמְטַמְּאָה מֵעַת לַעַת וּמְפַקְדָה לְפַקְדָה. וְכַשֶּׁהֲגִיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת וְרָאֲתָהּ, פַּעַם ראשונה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. שְׁנִיָּה - מְטַמְּאָה מֵעַת לַעַת וּמְפַקְדָה לְפַקְדָה. הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת וְרָאֲתָה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ.

כִּשְׁהֵם שְׁמוּרִים לְמִי נִגְדָה וְלֹא כִּשְׁשֵׁתָתָן פְּרָה זו, הִיָּה מְעַשֶׂה וְנִמְנָנו עֲלֶיהָ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים זְקָנִים בְּלֹד וְטְהוּרוּהוּ, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה קָרָא רבי טְרַפּוֹן הַמְּקָרָא הַזֶּה (דְּנִיָּאל ח, ד-ו): "רְאִיתִי אֶת הָאֵיל מְנַגַּח יְמָה וְצְפוּנָה וְנִגְבָּה וְכָל חַיּוֹת לֹא יַעֲמְדוּ לְפָנָיו וְאִין מְצִיל מִיָּדוֹ וְעִשָׂה כְּרַצְנוֹ וְהַגְדִּיל" - זֶה רבי עֲקִיבָא. "וְאֲנִי הִיִּיתִי מִבִּין וְהִנֵּה צְפִיר הָעוֹזִים בָּא מִן הַמְּעַרְבַּ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאִין נוֹגַע בְּאָרֶץ וְהַצְפִיר קָרַן חַזוֹת בֵּין עֵינָיו" - זֶה רבי יוֹסִי הַגְּלִילִי וְתִשׁוּבָתוֹ. "וְיָבֵא עַד הָאֵיל בְּעַל הַקְּרָנִים אֲשֶׁר רְאִיתִי עֲמַד לְפָנָי הָאֵבֶל וַיִּרְץ אֵלָיו בְּחֻמַּת כַּחוֹ". וְרֵאֲתִיו מְגִיעַ אֲצֵל הָאֵיל וַיִּתְמַרְמַר אֵלָיו וַיִּךְ אֶת הָאֵיל וַיִּשְׁבֵּר אֶת שְׁתֵּי קְרָנָיו" - זֶה תִּשׁוּבַת רבי עֲקִיבָא וְרבי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּנְס. וְלֹא הִיָּה כַח בְּאֵיל לַעֲמַד לְפָנָיו וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֲרָצָה וַיִּרְמָסֵהוּ - זֶה רבי עֲקִיבָא. וְלֹא הִיָּה מְצִיל לְאֵיל מִיָּדוֹ - אֵלוֹ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים זְקָנִים שְׁטְהוּרוּהוּ:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. כיצד מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה? בְּדָקָה עֲצֻמָּה בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת וּמְצַאֵת טְהוּרָה, וַיִּשְׁבֶּה לָהּ יוֹם שְׁנַיִם וַיּוֹם שְׁלִישִׁי וְלֹא בְּדָקָה, וּבְרַבִּיעִי בְּדָקָה וּמְצַאֵת טְמֵאָה - הָרִי זוֹ אֵינָה מְטַמְּאָה מְפַקְדָה לְפַקְדָה אֲלֵא מֵעַת לַעַת. וְכִיצַד מְפַקְדָה לְפַקְדָה מְמַעֲטַת עַל יַד מֵעַת לַעַת? בְּדָקָה עֲצֻמָּה בְּשַׁעַר ראשונה ומצאה טְהוּרָה, וַיִּשְׁבֶּה לָהּ שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית וְלֹא בְּדָקָה, וּבְרַבִּיעִית בְּדָקָה וּמְצַאֵה טְמֵאָה, אֵין אוֹמְרִים: 'תִּטְמָא מֵעַת לַעַת', אֲלֵא מְפַקְדָה לְפַקְדָה. וְזוֹ הִיא שְׁאֲמָרוֹ: 'מְפַקְדָה לְפַקְדָה מְמַעֲטַת עַל יַד מֵעַת לַעַת':

ב. טומטום ואַנְדְרוֹגִינוֹס שְׁרָאוּ - דִּין שְׁעֵתָן. גִּיּוֹרֵת שְׁרָאֲתָה - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ; דְּבַרִּי רבי יהודה. רבי יוֹסִי אומר: הָרִי הִיא כָּל הַנְּשִׁים, וּמְטַמְּאָה מֵעַת לַעַת וּמְפַקְדָה לְפַקְדָה. הָרוּאָה מֵאַנְס - דִּיהַ שְׁעֵתָהּ. וְאִיזֵהוּ מֵאַנְס? פְּהָקָה וְרָאֲתָהּ, קִפְצָה וְרָאֲתָהּ, הַכְּתָה בְּעֵלָה וְרָאֲתָהּ, נִשְׂאָה מִשָּׂא כְּבֹד וְרָאֲתָה - זֶה

וְאִמְתִּי הַגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת? מִשְׁתַּבֵּיא שְׁתֵּי עֲשָׂרוֹת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַעֲשֵׂה בְרִיבָה אַחַת בְּהִיתְלוּ, שֶׁהַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עֹנוֹת, וּבֹא הַמַּעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: דִּיָּה שְׁעָתָה. אָמְרוּ לוֹ: הוֹרָאת שְׁעָה הֵיטָה:

ו. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מַעֲבֶרֶת וּמְנִיקָה - אֵין דִּיָּה שְׁעָתָה, עַד שְׁעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֹנוֹת, וַיְמִי עֲבָרָה מִצְטָרְפִין לְתוֹךְ יְמֵי מִנְקָתָה. זְקָנָה שֶׁהַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עֹנוֹת וְרֵאֲתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה. הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עֹנוֹת וְרֵאֲתָה - הָרִי הִיא כִּכְל הַנְּשִׁים, וּמִטְמָאָה מַעַת לַעַת וּמִפְקִידָה לְפִקִּידָה. לֹא שְׁכֹנָה (שְׁעַת וּסְתָה), אֲלֹא שְׁפַחְתָּה אוֹ שְׁהוֹתִירָה:

ז. אַרְבַּע נְשִׁים שְׁאָמְרוּ 'דִּין שְׁעָתָן' (כִּיצַד?) - רֵאֲתָה כְּתָם וְאַחַר כֶּךָ רֵאֲתָה דָם - דִּיָּה שְׁעָתָה. הַפְּסִיקָה שְׁלֹשׁ עֹנוֹת בֵּין רֵאֲיָה לְרֵאֲיָה וְלֹא רֵאֲתָה, וְאַחַר כֶּךָ רֵאֲתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה. הַפְּסִיקָה דָם טָהוּר וְלֹא רֵאֲתָה, וְאַחַר כֶּךָ רֵאֲתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה:

מִסְכַּת נְדָה פָּרָק שְׁנִי

א. מְנִיקָה שְׁמַת לָהּ בְּנָה בְּתוֹךְ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ - מִטְמָאָה מַעַת לַעַת, לְפִיכֶךָ אִם מִנְקָתוֹ וְהוֹלְכַת, אֶפְלוּ אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ שָׁנִים - דִּיָּה שְׁעָתָה; דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: דִּיָּה שְׁעָתָה כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ, לְפִיכֶךָ אִם מִנְקָתָה וְהוֹלְכַת אֶפְלוּ אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ שָׁנִים - אֵין לָהּ אֲלֹא עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ: מְנִיקָה שְׁמַת בַּעֲלָה - הָרִי זֹו לֹא תֵאָרֵס וְלֹא תִנְשָׂא עַד שִׁיְהִיוּ לָהּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ; דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר חֲדָשׁ. רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמַר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר חֲדָשׁ. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ - מִתְּרַת לְנִשְׂא [בַּעֲשָׂרִים וְאַחַד חֲדָשׁ]. לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר חֲדָשׁ - מִתְּרַת לְהַנְשֵׂא לְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר חֲדָשׁ, שְׂאִין הֶחָלֵב נֶעְפָּר אֲלֹא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים:

ב. תִּינוּק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע חֲדָשׁ. מִכָּאֵן וְאֵילָךְ כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ; דְּבַרִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: תִּינוּק יוֹנֵק וְהוֹלֵךְ אֶפְלוּ בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים. פָּרַשׁ וְחָזַר אַחַר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמִתּוֹךְ בּוֹרִיו - הָרִי הוּא כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ:

ג. חִיבַת אִשָּׁה בְּטַפּוּל בְּנָה כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ. אַחַד בְּנָה וְאַחַד שְׁנַתָּן לָהּ בֶּן לְהַנִּיק. הָאִשָּׁה שְׁנַתָּן לָהּ בֶּן לְהַנִּיק, לֹא תַעֲשֶׂה עִמּוֹ מְלֵאכָה וְלֹא תִנִּיק עִמּוֹ תִּינוּק אַחַר. תִּינוּק הַמְּכִיר אֶת אִמּוֹ - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְמִינְקַת אַחֲרָת, מִפְּנֵי סְכַנְתָּ נַפְשׁוֹת. יוֹנֵק תִּינוּק מַעֲבֶדַת כּוֹכְבִים וּמִבְּהֵמָה טְמֵאָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין כִּיּוֹנֵק שְׂקָץ. וְלֹא יֵאָכְלִנָּה נְבִלוֹת וְטָרְפוֹת שְׂקָצִים וְרַמְשִׁים. וּמִכְּלֵן הוּא יוֹנֵק וְאֶפְלוּ בְּשִׁבְתָּ. וְאִם הִיָּה גְדוּל - אָסוּר. אָבֹא שְׂאוּל אוֹמַר: יוֹנֵקִין הֵיינו מִבְּהֵמָה טְהוּרָה בְּיוֹם טוֹב:

ד. שְׁלֹשׁ נְשִׁים מִשְׁמָשׁוֹת בְּמוֹךְ: קְטַנָּה, מַעֲבֶרֶת, וּמְנִיקָה. קְטַנָּה - שְׁמָא תַתְּעַבֵּר וְשְׁמָא תָמוּת. מַעֲבֶרֶת - שְׁמָא תַעֲשֶׂה עֲבָרָה סְנַדְל. וּמְנִיקָת - שְׁמָא תִגְמַל אֶת בְּנָה. וְאֵי זֹו הִיא קְטַנָּה? מִבַּת אַחַת עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיּוֹם אַחַד וְעַד בַּת שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיּוֹם אַחַד. פְּחוֹת מִכֵּן וַיִּתֵּר עַל כֵּן, מִשְׁמָשֶׁת כְּדָרְכָה וְאֵינוֹ חוֹשֶׁשֶׁת; דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו מִשְׁמָשֶׁת כְּדָרְכָה וְהוֹלְכַת וְה' מְשַׁמֵּר עַל יְדָה, שְׁנַאֲמַר (תְּהִלִּים קטז, ו): "שִׁמְר פְּתָאִים ה'":

ה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ - דָּשׁ מִבְּפָנִים וְזוֹרָה מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: הִלְלוּ אֵינוֹ אֲלֹא מַעֲשֵׂה עַר וְאוֹנֵן: לֹא יִשָּׂא אָדָם מַעֲבֶרֶת חֲבָרוֹ וּמִינְקַת חֲבָרוֹ מִשּׁוּם שְׁנַאֲמַר (מְשָׁלִי כג, י): "אַל תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׂדֵי יְתוּמִים אַל תְּבֹא":

ו. כָּל הַיָּד הַמְּרַבָּה בְּנִשְׁיִם לְבָדוּק - הָרִי זֹו מִשְׁבַּחַת. וּבִאֲנָשִׁים - תִּקְצָץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: יָד לְאִמָּה - תִּקְצָץ יָדוֹ עַל טְבוּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ: הָרִי כָרְסוֹ נִבְקַעַת! אָמַר לָהֶם: אָף אֲנִי לֹא נִתְּפוּנְתִי אֲלֹא לְכֶךָ. מְשָׁלוֹ מְשָׁל, לְמָה

אתם נצבים היום בלכם לפני יי אלוהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל:	אתם קימין יומא דין פולכון קדם יי אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל:
--	---

אתם נצבים – מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית. ראשיכם שבטיכם – ראשיכם לשבטיכם. זקניכם ושטריכם – הקשוב חשוב קודם; ואחר כך כל איש ישראל.

טפלוכון נשיכון וגיורך דבגו משריתך מלקיט אעך עד מלי מיך:	טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחגיך מחטב עציך עד שאב מימיך:
---	--

מחטב עציך – מלמד שבאו כנעניים להתגבר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע, וזהו האמור בגבעונים: "וישאו גם המה בערמה"; ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים.

לאעלותך בקימא דיי אלהך ובמומתיה דיי אלהך גזר עמך יומא דין:	לעברך בברית יי אלוהיך ובאלתו אשר יי אלוהיך פרת עמך היום:
--	--

לעברך – להיותך עובר בברית. ולא יתכן לפרשו כמו 'להעבירך', אלא כמו "לעשותכם אותם". לעברך בברית – דרך העברה. כך היו כותבין ברית: עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בנותם, כמו שנתאמר: "העגל אשר פרתו לשנים ונעברו בין בתריו".

בדיל לקימא יתך יומא דין קדמוהי לעם והוא יהוי לך לאלה כמא דמליל לך וכמא דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב:	למען הקים אתה היום לו לעם והוא יהיה לך לאלוהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיה לאברהם ליצחק וליעקב:
--	--

למען הקים אתה היום לו לעם – כל כך הוא נכנס לשרת, למען קים אותך לפניו לעם והוא יהיה לך לאלוהים, לפי שדבר לך ונשבע לאבותיה שלא להחליף את זרעם באמה אחרת; לכך הוא אוסר אתכם בשבועות הללו שלא תקניטוהו, אחר שהוא אינו יכול להבדל מכם. עד כאן פרשתי לפי פשוטו של פרשה. ומדרש אגדה: למה נסמכה פרשת "אתם נצבים" לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שמים, חויץ מארבעים ותשע שבתורת כהנים. הוריקו פניהם, ואמרו: מי יוכל לעמוד באלו? התחיל משה לפינסם: "אתם נצבים היום"; הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם פליה, וקרי אתם קימים לפניו היום, פיום הזה שהוא קים, והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם; והקללות והיסורין מקימין אתכם ומציבין אתכם לפניו. ואף הפרשה שלמעלה מזו – פיוסין הם, "אתם ראיתם את כל" וגומר". דבר אחר: אתם נצבים, לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס, ממשה ליהושע, לפיכך עשה אותם מצבה, כדי לזרזם. וכן עשה יהושע, וכן שמואל: "התנצבו ואשפטה אתכם", כשיצאו מידו ונכנסו לידו של שאול.

ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדין וית מומתא הדא:	ולא אתכם לבדכם אנכי פרת את-הברית הזאת ואת-האלה הזאת:
---	--

ארי ית מן דאיתוהי הקא עמנא קאים יומא דין קדם יי אלהנא וית מן דלא איתוהי הקא עמנא יומא דין:	פי את-אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יי אלוהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום:
--	---

ואת אשר איננו פה – ואף עם דורות העתידים להיות.

ארי אתון ידעתון ית דיתבנא בארעא דמצרים וית דעברנא ביני עממיא דעברתון:	פי-אתם ידעתם את אשר-ישבנו בארץ מצרים ואת אשר-עברנו בקרב הגוים אשר עברתם:
---	--

ותזיתון ית שקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא ודהבא דעמהון:	ותראו את-שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמיהם:
--	---

פי אתם ידעתם וגומר ותראו את שקוציהם – לפי שראיתם האמות עובדים עבודה זרה, ושמה השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם, פון יש בכם איש או אשה; לפיכך אני צריך להשביעכם. ותראו את שקוציהם. – על שם שהם מאוסים כשקצים. גלוליהם – שמסרחים ומאוסין כגלל. עץ ואבן – אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי, לפי שאין הגוי נרא שמה יגנבו; אבל של כסף וזהב – עמיהם בחדרי משפיתם הם, לפי שהם נראים שמה יגנבו.

דלמא אית בכון גבר או אתא או זרעי או שבטא דלביה פני
יומא דין מדחלתא דיי אלהנא למהד למפלח ית טעות
עממיא האנון דלמא אית בכון גבר מהרהיר חטין או זדון:

פנייש בכם איש או-אשה או משפחה או-
שבט אשר לבבו פנה היום מעם יי אלוקינו
ללכת לעבד את-אלוקי הגוים ההם פנייש
בכם שרש פרה ראש ולענה:

פן יש בכם – שמא יש בכם איש אשר לבבו פנה היום מלקבל עליו הברית. שרש פרה ראש ולענה – שרש מגדל עשב מר פגידיו, שהם
מרים; פלומר: מפרה ומרבה רשע בקרבכם.

ויהי במשמעיה ית פתגמי מומתא הדא ויחשיב בלביה
למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל
לאוספא ליה חטאי שלותא על זיננותא:

והלה בשמעו את-דברי האלה הזאת והתברך
בלבבו לאמר שלום יהיה-לי פי בשררות לבי
אלך למען ספות הרנה את-הצמאה:

והתברך בלבבו – לשון ברכה; יחשב בלבו ברכת שלום לעצמו, לאמר: לא יבואני קלות הללו, אך שלום יהיה לי. והתברך – בינדיר"א
ש"י בלעז, כמו "והתגלח", "והתפלל". בשרירות לבי אלך – במראית לבי, כמו: "אשורנו ולא קרוב"; פלומר: מה שלבי רואה לעשות.
למען ספות הרנה – לפי שאוסיף לו פרענות על מה שעשה עד הנה בשוגג, והייתי מעביר עליהם; וגורם עתה שאצטרפם עם המזיד, ואפרע
ממנו הכל. וכן תרגם אונקלוס: "בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זיננותא", שאוסיף לו אני השגגות על הזדונות. הרנה – שוגג, שהוא
עושה פאדם שכור, שלא מדעת. הצמאה – שהוא עושה מדעת ובתאנה.

לא ייבי יי למשבק ליה ארי בכון יתקף רגנא דיי וחמתיה
בגוברא הוא וידבקון ביה כל לנטיא דכתיבין בספרא
הדין וימחי יי ית שמייה מתחות שמיא:

לא-יאבה יי סלק לוי פי אזי יעשן את-יי
וקנאתו באיש שהוא ורבצה בו פל-האלה
הפתובה בספר הזה ומחה יי את-שמו מתחת
השמים:

יעשן אף ה' – על ידי כעס, הגוף מתחמם והעשן יוצא מן האף; וכן: "עלה עשן באפו". ואף על פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע
את האזן פדרד שהיא רגילה ויכולה לשמע, כפי דרך הארץ. וקנאתו – לשון 'חמה', אינפרינמינ"ט; אחיזת לבישת נקמה, ואינו מעביר
על המדה.

ויפרשניה יי לבישא מפל שבטיא דישראל ככל לנטי קימא
דכתיבין בספר אורייתא הדין:

והבדילו יי לרעה מפל שבטי ישראל ככל
אלות הברית הפתובה בספר התורה הזה:

הפתובה בספר התורה הזה – ולמעלה הוא אומר: "גם כל חלי וכל מכה" וגומר "בספר התורה הזאת", "הזאת" לשון נקבה, מסב על
"התורה"; הזה – לשון זכר, מסב על הספר. ועל ידי פסוק הטעמים הן נחלקין לשתי לשונות: בפרשת הקללות – הטפחא נתונה תחת
"בספר", ו"התורה הזאת" דבוקים זה לזה, לכך אמר "הזאת"; וכאן – הטפחא נתונה תחת התורה, נמצא ספר התורה דבוקים זה לזה;
לפיכך לשון זכר נופל אחריו, שהלשון נופל על הספר.

ויימר דרא בתראה בניכון דיקומון מבתריכון ובר עממין
דייתי מארע רחיקא ויחזון ית מחתה דארעא ההיא וית
מרעהא דארעא יי בה:

ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו
מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה
וראו את-מפות הארץ ההוא ואת-תחלאתיה
אשר-חלה יי בה:

גופריתא ומלחא תהי יקדא כל ארעה לא תזדרע ולא תצמח
ולא יסק בה כל עשב פהפיכתא דסדום ועמורה אדמה
וצבונים דהפך יי ברוגזיה ובחמתיה:

גפנית ומלח שרפה כל-ארצה לא תזרע ולא
תצמח ולא-יעלה בה כל-עשב כמהפכת סדם
ועמרה אדמה וצביים וצבונים אשר הפך יי
באפו ובחמתו:

ויימרון כל עממיא על מא עבד יי פדיו לארעא הדא מא
תקוף רוגזא רבא הדין:

ואמרו כל-הגוים על-מה עשה יי ככה לארץ
הזאת מה תרי האף הגדול הזה:

ויימרון על דשבקו ית קימא דיי אלהא דאבהתהון דגזר
עמהון באפקותיה יתהון מארעא דמצרים:

ואמרו על אשר עזבו את-ברית יי אלוקי
אבתם אשר פרת עמם בהוציאו אתם מארץ
מצרים:

וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם
אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם:
וַיֵּצְאוּ וַיִּפְלְחוּ לְטַעֲוֹת עַמְמֵיָא וּסְגִידוּ לַהוֹן דְּחָלָן דְּלֹא
יַדְעוּנִין וְלֹא אוֹטִיבָא לַהוֹן:

לא ידעום – לא ידעו בהם גבורת אלהות. ולא חלק להם – לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם: "ולא אוטיבא להון", לא היטיבו להם שום טובה. ולשון לא חלק – אותו אלוה שבתרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק. ויתשם ה' – פתרגומו: "וטלטלינון", וכו': "הגנינותם מעל אדמתם".

וַיִּחַר־אַף יי בְּאַרְץ הַהוּא לְהִבְיָא עַל־יָהּ אֶת־כָּל־
הַקְּלָלָה הַפְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:
וַתְּקִיף רוּגְזָא דִּי בְּאַרְעָא הַהִיא לְאִיתְתָּא עַל־יָהּ ית כָּל לְנִטְיָא
דְּכַתִּיבִין בַּסֵּפֶרָא הַדִּין:

וַיִּתְשֵׁם יי מֵעַל אֲדַמְתָּם בְּאַף וּבְחַמָּה וּבְקַצֵּף
גָּדוֹל וַיִּשְׁלַחֵם אֶל־אַרְץ אַחֲרַת כְּיוֹם הַזֶּה:
וַטְּלִינִינוּן יי מֵעַל אַרְעֵהוֹן בְּרִגְזוֹ וּבְחַמָּא וּבְתַקוּף רַב
וְאַגְלִינוּן לְאַרְע אוֹחְרֵי כְּיוֹמָא הַדִּין:

הַנִּסְתָּרֹת לִי אֱלֹהִינוּ וְהַגְּלֹלֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ עַד־
עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
דְּמַטְמָרֵן קָדָם יי אֱלֹהֵנָא וְדַגְלֵן לָנָא וּלְכַנְיָא עַד עַלְמָא
לְמַעַבְד ית כָּל פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא הַדָּא:

הנסתרות לה' אלונינו – ואם תאמרו: מה ביננו לעשות? אמה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר: "פן יש פכם איש" וגומר, ואחר כך: "וראו את מכות הארץ הזאת"; וקלא אין אדם יודע במטמוניו של חברו? אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלונינו, והוא יפרע מאותו יחיד; אבל הנגלות לנו ולכנינו, לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה בהם דין, נעשו הרבים. נקוד על לנו ולכנינו, לדרש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הדרך, משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה.

שני פְּרִשְׁתַּת הַתְּשׁוּבָה

וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עַלְיָךְ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ
אֶל־לְבָבְךָ בְּכָל־הַגּוֹלָם אֲשֶׁר הִדִּיחֶךָ יי אֱלֹהִיךָ
שָׁמָּה:
וַיְהִי אֲרִי יִיתוֹן עַלְךָ כָּל פְּתַגְמֵיָא הָאֵלִין בְּרַכּוֹן וּלְוִטִין
דִּיהִבִּית קַדְמָךְ וְתַתִּיב לְלַבָּךְ בְּכָל עַמְמֵיָא דְאַגְלִיךָ יי אֱלֹהֵיךָ
לְתַמּוֹן:

וְשָׁבֹתָ עַד־יִי אֱלֹהִיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקִלּוֹ כָּל־אֲשֶׁר־
אֲנֹכִי מֵצִוְיָהּ הַיּוֹם אֲתָהּ וּבְנִיךָ בְּכָל־לְבַבְךָ וּבְכָל־
נַפְשֶׁךָ:
וַתְּתוּב לְדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵךְ וְתַקְבִּיל לְמִימְרֵיהּ כָּל־דְּאַנָּא
מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין אֲתָּ וּבְנָךְ בְּכָל לַבָּךְ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:

וְשָׁב יי אֱלֹהִיךָ אֶת־שְׁבוּתָךְ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב
וְקַבְּצָךְ מִפְּלִי־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְּיִצְךָ יי אֱלֹהִיךָ
שָׁמָּה:
וַיְתִיב יי אֱלֹהֵךְ ית גְּלוּתְךָ וִירַחֲמִים עַלְךָ וַיִּתְּוֹב וַיְכַנְשֶׁךָ מִכָּל
עַמְמֵיָא דְבַדְרָךְ יי אֱלֹהֵךְ לְתַמּוֹן:

ושב ה' אלוהיך את שבוּתך – הנה לו' לכתב 'והשיב את שבוּתך'. רבותינו למדו מפאן, פבנכול, שהשכינה שרוינה עם ישראל בצרת גלותם; וכשנגאלין – הכתיב גאלה לעצמו, שהוא שוב עמם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גלויות, ובקשי, פאלו הוא עצמו צריך להיות אותו בנדידו ממש איש איש ממקומו, פענון שנאמר: "ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל". ואף בגלויות שאר האמות מצינו פן: "ושבתי את שבות מצרים".

אִם־יִהְיֶה גִדְחֶךָ בַּקְּצָה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבְּצָךְ יי
אֱלֹהִיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ:
אִם יְהוֹנוּ גְּלוּתְךָ בְּסִיפֵי שְׁמַיָא מִתַּמּוֹן יְכַנְשֶׁךָ יי אֱלֹהֵיךָ
וּמִתַּמּוֹן יִקְרַבְנָךְ:

וְהִבְיָאָךְ יי אֱלֹהִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ
אַבְתֵּיךָ וִירְשִׁתָּהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאַבְתֵּיךָ:
וַיַּעֲלֶיךָ יי אֱלֹהֵךְ לְאַרְעָא דִּירִיתוּ אַבְהָתְךָ וְתִירַתָּהּ וַיּוֹטִיב
לָךְ וַיִּסְגִּינָךְ מֵאַבְהָתְךָ:

וּמַל יי אֱלֹהִיךָ אֶת־לְבַבְךָ וְאֶת־לִבְבֵךְ זַרְעֶךָ
לְאַהֲבָה אֶת־יִי אֱלֹהִיךָ בְּכָל־לְבַבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ
לְמַעַן תִּיָּד:
וַיַּעֲדֵי יי אֱלֹהֵךְ ית טַפְשׁוֹת לַבָּךְ וַיִּת טַפְשׁוֹת לְבָא דְבְנָךְ
לְמַרְחַם ית יי אֱלֹהֵךְ בְּכָל לַבָּךְ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ בְּדִיל תִּיָּד:

וַיִּתֵּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ ית פֶּל לְוֹטִיא הָאֵלִין עַל בְּעָלֵי דְבָבְךָ וְעַל שְׂנְאָדְךָ דְרַדְפּוּךָ:

וַנְתַּן יְיָ אֱלֹהֵיךָ אֶת פְּלִי-הָאֵלוֹת הָאֵלֶּה עַל-אִיבֵיךָ וְעַל-שְׂנְאֵיךָ אֲשֶׁר רַדְפּוּךָ:

וְאֵת תְּתוּב וּתְקַבִּיל לְמִימְרָא דִּי וְתַעֲבִיד ית פֶּל פְּקוּדוּהִי דְאָנָּא מְפַקִּיד לָךְ יוֹמָא דִּין:

וְאֵתָה תְּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ וְעָשִׂיתָ אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם:

וַיּוֹתֶרְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יְדָךְ בְּנֹלְדָא דְמַעֲדָךְ וּבְנֹלְדָא דְבַעֲרִיךָ וּבְאֵבָא דְאַרְעֶךָ לְטָבָא אַרִי יְתוּב יְיָ לְמַחְדֵי עַלְךָ לְטָב כְּמָא דְחָדֵי עַל אַבְהָתְךָ:

וְהוֹתִירָךְ יְיָ אֱלֹהֵיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ בְּפָרִי בְּטָגָךְ וּבְפָרִי בְּהֶמְתָּךְ וּבְפָרִי אֲדָמָתְךָ לְטָבָה כִּי וְיָשׁוּב יְיָ לְשׁוֹשׁ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר-שָׁשׁ עַל-אַבְתֵּיךָ:

אַרִי תְקַבִּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַטְר פְּקוּדוּהִי וּקְנֻמוּהִי דְכַתִּיבִין בְּסִפְר אֲוִרִיתָא הַדִּין אַרִי תְתוּב לְדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחִקְתָּיו הַכְּתוּבָה בְּסִפְר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תִשׁוּב אֵלֶי-יְיָ אֱלֹהֵיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשֶׁךָ:

אַרִי תְפַקִּידָתָא הַדָּא דְאָנָּא מְפַקִּיד לָךְ יוֹמָא דִּין לָא מְפַרְשָׂא הִיא מְנַד וְלָא רַחִיקָא הִיא:

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא-נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הוּא:

לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ – לֹא מְכַסֶּה הִיא מִמֶּךָ, כְּמוֹ שְׂנְאָמְר: "כִּי יִפְלֵא", "אַרִי יתְכַסִּי" – "וְתִרְדּ פְּלָאִים" – וְתִרְדּ בְּמִטְמוּנוֹת; מְכַסֶּה וְתַבּוּשָׁה בְּטָמוֹן.

לָא בְּשָׂמִים הוּא לְאִמֵּר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׂמִימָה וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

לֹא בְּשָׂמִים הוּא לְאִמֵּר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׂמִימָה וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

לֹא בְּשָׂמִים הוּא – שְׂאֵלוֹ הִתְהַה בְּשָׂמִים, הֵייתָ צָרִיךְ לַעֲלוֹת אַחֲרֶיהָ וּלְלַמְּדָהּ.

וְלֹא מַעֲבָר לִיָּם הוּא לְאִמֵּר מִי יַעֲבֶר-לָנוּ אֶל-עֵבֶר הַיָּם וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

וְלֹא-מַעֲבָר לַיָּם הוּא לְאִמֵּר מִי יַעֲבֶר-לָנוּ אֶל-עֵבֶר הַיָּם וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

אַרִי קָרִיב לָךְ פְּתַגְמָא לְחַדָּא בְּפוּמָךְ וּבְלַבְבְּךָ לְמַעֲבָדֶיהָ:

כִּי-קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:

כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ – הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְכֶם בְּכַתֵּב וּבַעַל פֶּה.

פְּרִישַׁת הַבְּחִירָה הַחֲפָשִׁית

רביעי

חַזִּי דִּיהִבִּית קְדָמָךְ יוֹמָא דִּין ית חַזִּי וְיַת טְבָתָא וְיַת מוֹתָא וְיַת בְּשָׂתָא:

רְאֵה נִתְּמִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמָּוֶת וְאֶת-הָרָע:

אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב – זֶה תְּלוּי בְּזָה: אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב – תְּרִי לְךָ חַיִּים, וְאִם תַּעֲשֶׂה רָע – תְּרִי לְךָ הַמָּוֶת. וְהַכְּתוּב מְפַרֵּשׁ וְהוֹלֵךְ הִיאָךְ.

דְּאָנָּא מְפַקִּיד לָךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְתָּם ית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲךָ בְּאוּרְתָן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהִי וּלְמַטְר פְּקוּדוּהִי וּקְנֻמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתַסְגִּי וַיְבָרְכֶנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַרְעָא דְאֵת עֵלִיל לְתַמּוֹן לְמִירְתָּהּ:

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא-הֶבֱטָה אֶת-יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְלַקֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחִקְתָּיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּיתָ וְרַבִּיתָ וּבִרְכָךְ יְיָ אֱלֹהֵיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא-הֶבֱטָה – תְּרִי הַטּוֹב; וְבוֹ תְּלוּי וְחַיִּיתָ וְרַבִּיתָ, תְּרִי הַחַיִּים.

וְאִם יִתְּפְנִי לְבָבְךָ וְלֹא תְקַבִּיל וְתַטְעִי וְתַסְגּוּד לְטַעֲוֹת עַמְמִינָא וְתַפְלַחְתְּוִין:

וְאִם-יִפְגַּה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחַתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְאֱלֹהִים אַחֵרִים וַעֲבַדְתֶּם:

וְאִם יִפְגַּה לְבָבְךָ – תְּרִי הָרָע.

הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא-תאריכון
ימים עליהאדמה אשר אתה עבר את-הירדן
לבוא שמה לרשתה:

חיותי לכון יומא דין ארי מיבד תיבדון לא תירכון יומין
על ארעא דאת עבר ית ירדנא למיעל לתמן למירתה:

כי אבד תאבדון – הרי המנות.

העדתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ
הסגים והמנות נתתי לפניך הברכה והקללה
ובחרת בחיים למען תחיה אתה וירעך:

אסהידית בכון יומא דין ית לשמיא וית ארעא חיי ומותא
יהבית קדמך ברכו ולוטינו ותתרעי בחיי בדיל דתיחי את
ובנדך:

העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ – שהם קיימים לעולם; וכאשר תקרה אתכם הרעה, יהיו עדים שאני התריתי בכם בכל זאת. דבר אחר: העדתי בכם היום את השמים וגומר – אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: הסתכלו בשמיים שבראתי לשמש אתכם, שמה לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כעננו שנאמר: "ונרח השמש ובא השמש"? הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמה שנתה מדתה? שמה זרעתם אותה ולא צמחה, או שמה זרעתם חטים והעלתה שעורים? ומה אלו שנעשו לא לשקר ולא להפסד, אם זוכיין – אין מקבלין שִׁכְרָה, ואם חוטאיין – אין מקבלין פִּרְעָנוּת, לא שנו את מדתם; אתם, שאם זכיתם תקבלו שִׁכְרָה ואם חטאתם תקבלו פִּרְעָנוּת, על אחת כמה וכמה. ובחרת בחיים – אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים; פאדום האומר לבנו: בחר לה חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה ואומר לו: את זה בחר לה. ועל זה נאמר: "ה' מנת חלקי וכוסי אותה תומיך גורלי", הנחת ידי על גורל הטוב, לומר: את זה קח לה.

לאהבה את-יי אלוקיה לשמע בקלו ולדבקה
בו כי הוא חייך וארך ימיה לשבת עליהאדמה
אשר נשבע יי לאבתיה לאברהם ליצחק
וליעקב לתת להם:

למרחם ית יי אלהך לקבלא למימריה ולא תקרבא לדחלתיה
ארי הוא חייך ואורכות יומך למתב על ארעא דקיים יי
לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב למתו להון:

פרשת צואת משה

פ

ויגף משה וידבר את-הדברים
האלה אל-כל-ישראל:

ואזל משה ומליל ית פתגמיא
האלין עם כל ישראל:

ויאמר אלהם בן-מאה ועשרים שנה אנכי
היום לא-אוכל עוד לצאת ולבוא ויי אומר אלי
לא תעבר את-הירדן הנה:

ואמר להון בר מאה ועשרין שנין אנא יומא דין לית אנא
יכיל עוד למפק ולמיעל ויי אומר לי לא תעבר ית ירדנא
הדין:

אנכי היום – היום מלאו ימי ושנותי; ביום זה נולדתי, ביום זה אמות. לא אוכל עוד לצאת ולבוא – יכול שתשש פחו? תלמוד לומר: "לא כהתה עינו ולא נס לחה"! אלא מהו לא אוכל? איני רשאי, שגשלה ממני הרשות ונתנה ליהושע. וה' אומר אלי – זהו פרוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא, לפי שה' אומר אלי. דבר אחר: לצאת ולבוא בדברי תורה; מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה.

יי אלוקיה הוא | עבר לפניך הוא-ישמיד את-
הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא
עבר לפניך פאשר דבר יי:

יי אלהך הוא עבר קדמך הוא ישיצי ית עממיא האליו מן
קדמך ותירתנון יהושע הוא עבר קדמך פמא דמליל יי:

ועשה יי להם פאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי
האמרי ולארצם אשר השמיד אתם:

ויעביד יי להון פמא דעבד לסיחון ולעוג מלכי אמורא
ולארעהון דשיצי יתהון:

ונתנם יי לפניכם ועשיתם להם ככל-המצוה
אשר צויתי אתכם:

וימסרנון יי קדמיכון ותעבדון להון ככל תפקידתא
דפקידת יתכון:

חזקו ואמצו אל-תיראו ואל-תערצו מפניהם
כי יי אלוקיה הוא ההלך עמך לא ירפך ולא
יעזבך:

תקפו ועילמו לא תדחלו ו לא תתברון מן קדמיהון ארי יי
אלהך מימריה מדבר קדמך לא ישבקבך ולא ירחקבך:

לא ירפה – לא יתן לה רסיון, להיות נעזב ממנו.

ויקרא מֹשֶׁה לַיהוָשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל־
 יִשְׂרָאֵל חֲזַק וְאַמְץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת־הָעָם
 הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתָּם לָתֵת
 לָהֶם וְאַתָּה תַּנְחִילֵנָה אוֹתָם:

פי אתה תבוא את העם הזה – "ארי את תיעול עם עמא הדיו". משה אמר לו ליהושע: זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתך ועצתך; אבל הקדוש ברוך הוא אמר ליהושע: "פי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם", תביא על פרסם, הכל תלוי בך: טל מקל ויהי על קדמך; דבר אחד לדור, ולא שני דברים לדור.

וַיְיָ הוּא | הַהֲלֹךְ לְפָנָיִךָ הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא
 יִרְפָּה וְלֹא יַעֲזֹבֲךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת:

פְּרֻשַׁת מִצְוֹת הַקֹּהֵל

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָה אֶל־
 הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְיָ
 וְאֶל־פְּלִיזְקֵי יִשְׂרָאֵל:

ויכתב משה וגומר ויתנה – כשנגמרה פלה, נתנה לבני שבטו.

וַיִּצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַ שָׁנִים
 בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בַּחֵג הַסְּכוּת:

מקץ שבע שנים – בשנה ראשונה של שמטה, שהיא השנה השמינית. ולמה קורא אותה שנת השמטה? שעדין שביעית נוקטת בה, בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.

בָּבוֹא כָל־יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת אֶת־פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 בְּגֹד כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם:

תקרא את התורה הזאת – המלך הנה קורא מתחלת אלה הדברים, כדאיתא במסכת סוטה, על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה.

הַקֹּהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף וְגַרְךָ
 אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלַמַּעַן יִלְמְדוּ
 וַיִּרְאוּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־
 כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

האנשים – ללמד. והנשים – לשמע. והטף – למה באו? לתת שכר למביאייהם.

וּבְגִינֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלַמָּדוּ לִירְאָה
 אֶת־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים
 עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
 שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

פְּרֻשַׁת גְּבוּאֹת הַגְּלוּת

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה הֲנִי קָרָב וְיָמִיךָ לְמוֹת קָרָא
 אֶת־יְהוָשֻׁעַ וְהַתִּנְצְבוּ בְּאֶהֱל מוֹעֵד וְאַצְנִנּוּ וַיִּלְךְ
 מֹשֶׁה וַיְהוָשֻׁעַ וַיִּתְנַצְבוּ בְּאֶהֱל מוֹעֵד:

ואצננו – ואצרנו.

וְאֵת־גְּלִי יִי בְּמִשְׁכַּנָּא בְּעִמּוּדָא דְעִנְנָא וְקָם עִמּוּדָא דְעִנְנָא עַל תְּרַע מִשְׁכַּנָּא:

וַיֵּרָא יְיָ בְּאַהֲלֵי בְּעִמּוּד עִנְנֵי וַיַּעֲמֵד עִמּוּד הָעִנְנִי עַל־פֶּתַח הָאֹהֶל:

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאֵת שָׂכִיב עִם אֲבֹתֶיךָ וַיְקוּם עִמָּא הַדִּין וַיִּטְעוּן בְּתַר טְעוֹת עַמְמִי אֲרַעָא דְהוּא עָלִיל לְתַמּוֹן בִּינִיהוּן וַיִּשְׁבְּקוּן דְחֻלְתֵי וַיִּשְׁנׁוּן יַת קִנְיִי דְגְזָרִית עִמָּהוּן:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה הֲנָךְ שָׂכֵב עִם־אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וַזָּנֶה | אֲתָרִי | אֱלוֹקֵי נִכְרֵ־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בְּא־שְׁמָהּ בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבֵנִי וְהִפָּר אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ:

זכר הארץ – גויי הארץ.

וַיִּתְקַף רוּגְזֵי בְּהוּן בְּעִדְנָא הַהוּא וַאֲרַחֲקִיבּוֹן וַאֲסֻלִּיק שְׂכִינָתִי מִגְּהוּן וַיְהוּן לְמַבּוּז וַיַּעֲרֶעֶן יְתִהוּן בִּישׁוֹן סְגִיָּאן וְעָקוּן וַיִּימַר בְּעִדְנָא הַהוּא הֲלֹא מִדְּלִית שְׂכִינַת אֱלוֹקֵי בִינִי עָרַעֲנִי בִישְׁתָּא הָאֵלִיּוֹן:

וַתֵּרָה אִפִּי בּוֹ בַיּוֹם־הַהוּא וַעֲזָבֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִמֶּהֱ וְהִנֵּה לְאֹכֵל וּמִצָּאָהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וַצָּרוֹת וַאֲמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלוֹקֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאֹנֵי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה:

והסתרתי פני – כמו שאיני רואה בצרתי.

וַאֲנָא סְלִקָּא אֲסֻלִּיק שְׂכִינָתִי מִגְּהוּן בְּעִדְנָא הַהוּא עַל כָּל בִּשְׁתָּא דְעַבְדוֹ אָרִי אֲתַפְנִיאוּ בְּתַר טְעוֹת עַמְמִיָּא:

וַאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנֶה אֶל־אֱלוֹקִים אֲתָרִים:

וּכְעַן כְּתוּבוֹ לְכוּן יַת תּוֹשְׁבַתְתָּא הַדָּא וְאַלְפָּה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּנִיה בְּפּוּמָהוּן בְּדִיל דְתִהִי קְדָמִי תּוֹשְׁבַתְתָּא הַדָּא לְסַהִיד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְעַתָּה כְּתוּבוֹ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

את השירה הזאת – "האזינו השמים" עד "וכפר אדמתו עמו".

שביעי

אָרִי אַעִילָבוֹן לְאַרְעָא דְקִינִימִית לְאַבְהָתְהוּן עַבְדָּא חֲלָב וְדַבְּשׁ וַיִּיכְלוּן וַיִּסְבְּעוּן וַיִּתְפַּנְקוּן וַיִּתְפַּנּוּן בְּתַר טְעוֹת עַמְמִיָּא וַיִּפְלַחוּן לְהוּן וַיִּרְגְּזוּן קְדָמִי וַיִּשְׁנׁוּן יַת קִנְיִי:

כִּי־אֲבִיאֲנִי אֶל־הָאֲדָמָה | אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּיו זָבַת חֲלָב וְדַבְּשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשְׁן וּפְנֵה אֶל־אֱלוֹקִים אֲתָרִים וַעֲבָדוּם וַנִּאֲצוּנִי וְהִפָּר אֶת־בְּרִיתִי:

ונאצוני – והקעיסוני; וכן כל 'נאויך' – לשון כעס.

וַיְהִי אָרִי יַעֲרֶעֶן יְתִהוּן בִּישׁוֹן סְגִיָּאן וְעָקוּן וְתִתִּיב תּוֹשְׁבַתְתָּא הַדָּא קְדָמוּהִי לְסַהִיד אָרִי לֹא תִתְנַשִּׁי מִפֶּם בְּנִיהוּן אָרִי גְּלִי קְדָמִי יִצְרָהוּן דְאַנוּן עַבְדִּין יוֹמָא דִּין עַד לֹא אַעִילָבוֹן לְאַרְעָא דְקִינִימִית:

וְעַתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעַתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה הַיּוֹם בְּטָרָם אֲבִיאֲנִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

וענתה השירה הזאת לפניו לעד – שהתריתי בו בתוכה על כל המוצאות אותו. כי לא תשכח מפי זרעו – הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משמפכת מזרעם לגמרי.

וּכְתַב מֹשֶׁה יַת תּוֹשְׁבַתְתָּא הַדָּא בְּיוֹמָא הַהוּא וְאַלְפָּה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיִּכְתַּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וּפְקִיד יַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר גּוֹן וַאֲמַר תְּקַף וְעִילַם אָרִי אֶת תַּעִיל יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא דְקִינִימִית לְהוּן וּמִימָרִי יְהִי בְּסַעֲדָךָ:

וַיֵּצֵאוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּר־גּוֹן וַיֹּאמֶר חֲזַק וְאַמֵּץ כִּי אִתָּה תְּבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאַנֹכִי אֵהְיֶה עִמָּךְ:

ויצו את יהושע בן נון – מסב למעלה כלפי שכינה, כמו שמפרש: אל הארץ אשר נשבעתי להם.

וַהֲוֶה כַּד שִׁיַּצִּי מֹשֶׁה לְמַכְתַּב יַת פִּתְגָמִי אוֹרִיתָא הַדָּא עַל

וַיְהִי | כְּכֹלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־

ספרא עד דשלימו:	הזאת על-ספר עד תמם:
ופקיד משה ית ליואי נטלי ארון קנמא דיי למימר:	ויצו משה את-הלולם נשאי ארון ברית-יי לאמר:
סבו ית ספרא דאורייתא הדין ותשוון יתיה מסטר ארון קנמא דיי אלהכון ויהי תמן בך לסהיד:	לקח את ספר התורה הזו ושמתם אתו מצד ארון ברית-יי אלוקיכם והיה-שם בך לעד:
הארון מבחוץ, ושם הנה מנח; ויש אומרים: מצד הלוחות הנה מנח, בתוך הארון.	לקח – כמו "זכור", "שמור", "הלוח". מצד ארון ברית ה' – נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא; יש מהם אומרים: דף הנה בולט מן הארון מבחוץ, ושם הנה מנח; ויש אומרים: מצד הלוחות הנה מנח, בתוך הארון.
ארי אנא ידענא ית סרבנותך וית קדלך קשיא הא עד דאנא קיים עמכון יומא דין מסרבין הויתון קדם יי ואף בתר דאמות:	פי אנכי ידעתי את-מריך ואת-ערפך הקשה הו בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם-יי ואף פי-אתרי מותי:
פנושו לותי ית פל סבי שבטיכון וסרכיכון ואמליל קדמיהון ית פתגמיא האליו ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא:	הקהילו אלי את-פל-זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את-השמים ואת-הארץ:
ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר: "עשה לה", ולא השליט יהושע עליהם. ואף בחייו נגזזו קדם יום מותו, לקיים מה שנאמר: "ואין שלטון ביום המות". ואעידה בם את השמים ואת הארץ – ואם תאמר, הרי כבר העיד למעלה: "העלתי בכם היום" וגומר? הן לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר; ועכשו בא לומר: "האזינו השמים" וגומר.	הקהילו אלי – ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר: "עשה לה", ולא השליט יהושע עליהם. ואף בחייו נגזזו קדם יום מותו, לקיים מה שנאמר: "ואין שלטון ביום המות". ואעידה בם את השמים ואת הארץ – ואם תאמר, הרי כבר העיד למעלה: "העלתי בכם היום" וגומר? הן לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר; ועכשו בא לומר: "האזינו השמים" וגומר.
ארי ידענא בתר דאמות ארי תבלא תחבלון ותסטון מן אורחא דפקידית יתכון ותערע יתכון בשתא בסוף יומיא ארי תעבדון ית דביש קדם יי לארגזא קדמוהי בעובדי ידיכון:	פי ידעתי אתרי מותי פי-השחתת תשחתון וסרתם מן-הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באתריה הימים פי-תעשו את-הרע בעיני יי להכעיסו במעשה ידיכם:
ואחרי מותי פי השחתת תשחיתון – והרי כל ימות יהושע לא השחיתו, שנאמר: "ויעבד ישראל את ה' כל ימי יהושע" ? מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי, הנה נראה למשה כאלו הוא חי.	הקהילו אלי – ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר: "עשה לה", ולא השליט יהושע עליהם. ואף בחייו נגזזו קדם יום מותו, לקיים מה שנאמר: "ואין שלטון ביום המות". ואעידה בם את השמים ואת הארץ – ואם תאמר, הרי כבר העיד למעלה: "העלתי בכם היום" וגומר? הן לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר; ועכשו בא לומר: "האזינו השמים" וגומר.
ומליל משה קדם פל קהלא דישראל ית פתגמי תושבחתא הדא עד דשלימו:	וידבר משה באזני פל-קהל ישראל את-דברי השירה הזאת עד תמם:

המשך תוספתא פרק שני:

הדבר דומה? לגותן אצבע בעין, כל זמן שהיא דוחק הרבה – מוציא דמעה. במה דברים אמורים? בשכבת זרע, אבל לזיבה, כל היד המרובה לבדוק – הרי זו משבחת:

ז. שוטה, מטבילין אותו ומאכילין אותו לתרומה לערב, ומשמרין אותו שלא ישן. ואם ישן ועמד – טמא מיד. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר: עושין לו כיס של עור, ומלבישים אותו ובודקין אותו לתוכו, ואם נמצא בתוכו שכבת זרע – טמא. ואם לאו – טהור. אמרו לו: נמצאת מבריח מן הספק ומביא אותו לידי ודאי, מפני שבא לידי חמום. אמר להם: ואם לדבריכם, שוטה אין לו תקנה! אמרו לו: לדברינו, ישן – טמא, לא ישן – טהור. לדבריה, שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בכיס:

מב «הן עבדי אתמוֹד־בו בחירי רצתה נפשי נתתי
רוחל עליו משפט לגוים יוציא: לא יצעה ולא ישא
ולא־ישמיע בחוץ קולו: קנה רצוץ לא ישבור
ופשתה כהה לא יכבנה לאמת יוציא משפט: לא
יכהה ולא ירוץ עדי־נשים בארץ משפט ולתורתו
אנים ייחלו: פה־אמר האל יהוה בורא השמים
ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה
רוח להלכים בה: אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק
בידך ואצרך ואתנה לברית עם לאור גוים: לפקח
עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית פלא ישרי
חשד: אני יהוה הוא שמי וכבודי לא־אמון
ותהלתי לפסילים: הראשונות הנה־באו וחדשות אני
מגיד בטחם תצמחנה אשמיע אתכם: שירו ליהוה
שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו
אנים וישביהם: ישאו מדבר וערו חצרים תשב
קדר ירנו ישרי סלע מראש הרים יצוחו: ישימו
ליהוה כבוד ותהלתו באנים נגידו: יהוה פגבור יצא
פאיש מלחמות יעיר קנאה ריע אה־יצרית על־
איביו ותגבר: ההשיתיל מעולם אתריש אתאפק
פיולדה אפעה אשם ואשאף יחד: אתריב הרים
וגבעות וכל־עשבם אוביש ושמתי נהרות לאנים
ואגמים אוביש: והולכתי עורים בדרך לא ידעו
בנתיבות לא־ידעו אדריכם אשים מחשד לפניהם
לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא
עזבתים: נסגו אחור יבשו בשת הבטחים בפסל
האמרים למסכה אתם אלהינו: החרשים שמעו
והעורים הביטו לראות: מי עור פי אם־עבדי וחרש
פמלאכי אשגח מי עור פמשלם ועור פעבד יהוה:
ראית ראות רבות ולא תשמר פקוח אונים ולא
ישמע: יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:
והוא עם־בזוז ושסויל הפח בחורים פלם ובבתי
כלאים החבאו היו לבז ואין מציל משסה ואין־אמר
השב: מי בכם יאזין זאת יקשב וישמע לאחור:
מי־נתן למשוסה למשסה יעקב וישראל לבזים
הלוא יהוה זו חטאנו לו ולא־אבו בדרךיו הלוח ולא
שמעו בתורתו: וישפך עליו חמה אפו ועזוז
מלחמה ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער־בו ולא־
ישים על־לב:

מג «ועתה פה־אמר יהוה בראך יעקב ויצרך ישראל
אל־תירא פי גאלתיך קראתי בשמה לי־אתה: פי־

תעבר במים אתה־אני ובנהרות לא ישטפוה פי־תלך
במו־אש לא תפנה ולהבה לא תבער־ך: פי אני
יהוה אלהיך קדוש ישראל מושיעה נתתי כפרך
מצרים כוש וסבא תחתיך: מאשר יקרת בעיני
נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיך ולאמים
תחת נפשי: אל־תירא פי אתה־אני ממזרח אביא
נרעה וממערב אקבצך: אמר לצפון תני ולתימן אל־
תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ: פל
הקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אה־
עשיתיו: הוציא עם־עור ועינים יש וחרשים
ואזנים למו: כל־הגוים נקבצו יחדו ויאספו לאמים
מי בהם יגיד זאת וראשונות ישמיענו ותנו עדיהם
ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת: אתם עדי נאם־יהוה
ועבדי אשר בתרתי למען תדעו ותאמינו לי ותבינו
פי־אני הוא לפני לא־נוצר אל ואתרי לא יהוה:
אנכי אנכי יהוה ואין מפלעדי מושיע: אנכי
הגדתי והושעתי והשמעתי ואין בכם זר ואתם עדי
נאם־יהוה ואני־אל: גם־מיום אני הוא ואין מזדי
מציל אפעל ומי ישיבנה: פה־אמר יהוה גאלכם
קדוש ישראל למענכם שלחתי בכלה והורדתי
בריחים פלם וכשדים באניות רנתם: אני יהוה
קדושכם בורא ישראל מלפכם: פה אמר יהוה
הנותן פים דרך ובמים עזים נתיבה: המוציא רכב
וסוס תיל ועזוז יחדו ישכבו בלי־קומו דעכו פפשתה
כבו: אל־תזכרו ראשונות וקדמניות אל־תתבננו:
הנני עשה חדשה עתה תצמח הלוא תדעוה אה
אשים במדבר דרך בישמון נהרות: תכבדני תנת
השדה תנים ובנות יענה פי־נתתי במדבר מים
נהרות בישמון להשקות עמי בחירי: עם־זו יצרתי
לי תהלתי יספרו: ולא־אתי קראת יעקב פי־געעת
פי ישראל: לא־הביאת לי שיה עלתיך וזבתיך לא
כבדתני לא העבדתיך במנוחה ולא הוגעתיך בלבונה:
לא־קניתי לי בכסף קנה ותלב זבתיך לא הרויתני אה
העבדתני בחטאותיך הוגעתני בעונתיך: אנכי
אנכי הוא מתה פשעיה למעני וחטאתיך לא אזכר:
הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק: אביך
הראשון חטא ומליציך פשעו בי: נאחלל שרי
קדש ואתנה לתרם יעקב וישראל לגדופים:

מד «ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בתרתי בו:
פה־אמר יהוה עשה ויצרך מבטן יעזרך אל־תירא

עבדי יעקב וישרון בחרתי בו: כי אצק-מים על-
צמא ונזלים על-יבשה אצק רוחי על-נרעך וברכתי
על-צאצאיך: וצמחו בבין תציר פערבים על-יבלי-
מים: זה יאמר ליהנה אני וזה יקרא בשם-יעקב וזה
יכתב ידו ליהנה ובשם ישראל יכנה: פה-אמר יהנה
מלך-ישראל וגאלו יהנה צבאות אני ראשון ואני
אחרון ומבלעדי אין אלהים: ומי-כמוני יקרא
ויגידה ויערקה לי משומי עם-עולם ואתיות ואשר
תבאנה נגידו למו: אל-תפחדו ואל-תרהו הלא מאז
השמעתיך והגדתי ואתם עדי הניש אלוה מבלעדי
ואין צור בל-יגעתי: וצרי-פסל פלם תהו
וחמודיהם בל-יועילו ועדיהם המה בל-יראו ובל-
ידעו למען יבשו: מי-יצר אל ופסל נסד לבלתי
הועיל: הן כל-חבריו יבשו וחרשים המה מאדם
יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד: תרש ברזל
מעצד ופעל בפתם ובמקבות יצרהו ויפעלהו בנרוע
כחו גם-רעב ואין פח לא-שתה מים וייפה: תרש
עצים גטה קו יתארהו בשרד יעשהו במקצועות
ובמחוגה יתארהו ויעשהו פתבנית איש פתפארת
אדם לשבת בית: לכרת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון
ויאמץ-לו בעצי-יער גטע ארו וגשם יגדל: והנה
לאדם לבער ויקח מהם ויחם אף-ישיק ואפה לחם
אף-יפעל-אל וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו: תציו
שרף במו-אש על-חציו בשר יאכל יצלה צלי
וישבע אף-יחם ויאמר האח חמותי ראיתי אור:
וישארייתו לאל עשה לפסלו יסגוד יסגד-לו וישתחו
ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: לא ידעו
ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשפיל לבתם:
ולא-ישיב אל-לבו ולא געת ולא-תבונה לאמר
חציו שרפתי במו-אש ואף אפיתי על-גחליו לחם
אצלה בשר ואכל ויתרו לתועבה אעשה לבול עץ
אסגוד: רעה אפר לב הותל הטהו ולא-ינציל את-
נפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני: זכר-אלה
יעקב וישראל כי עבדי-אתה יצרתך עבד-ליל אתה
ישראל לא תנשני: מחיתי כעב פשעיה וכענו
חטאותיה שובה אלי כי גאלתיך: רבו שמים פי-
עשה יהנה הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה
יער וכל-עץ בו פי-גאל יהנה יעקב ובישראל
יתפאר: פה-אמר יהנה גאלה ויצרן מבטן אנכי
יהנה עשה פל גטה שמים לבדי רקע הארץ מי אתי
[מאתי]: מפר אתות בדים וקסמים יהולל משיב

חכמים אחר ודעתם יסבל: מקים דבר עבדו ועצת
מלאכיו ישלים האמר לירושלם תושב ולערי יהודה
תבנינה ותרבותיה אקומם: האמר לצולה תרבי
ונהרתך אוביש: האמר לכורש רעי וכל-חפצי
ישלם ולאמר לירושלם תבנה והיכל תוסד:

מה פה-אמר יהנה למשיחו לכורש אשר-החזקתי
בימינו לרד-לפניו גולים ומתני מלכים אפתח לפתח
לפניו דלתים ושערים לא יסגרו: אני לפניה אלך
והדורים אושר אנשר דלתות נחוישה אשפר ובריתי
ברזל אנדע: ונתתי לה אוצרות חשך ומטמני
מסתרים למען תדע פי-אני יהנה הקורא בשמך
אלהי ישראל: למען עבדי יעקב וישראל בחירי
ואקרא לה בשמך אכנה ולא ידעתני: אני יהנה ואין
עוד זולתי אין אלהים אאנרד ולא ידעתני: למען
ידעו ממזרח-שמש וממערבה פי-אפס בלעדי אני
יהנה ואין עוד: יוצר אור ובורא חשך עשה שלום
ובורא רע אני יהנה עשה כל-אלה: הרעיפו שמים
ממעל ושחקים יזלו-אדק תפתח-ארץ ויפרו-ישע
ויצדקה מצמית לחד אני יהנה בראתיו: הוי רב את-
יצרו חרש את-חרשי אדמה היאמר חמר ליצרו מה-
תעשה ופעלך אינ-יגים לו: הוי אמר לאב מה-
תוליד ולאשה מה-תחיליו: פה-אמר יהנה קדוש
ישראל ויצרו האתיות שאלוני על-בני ועל-פעל ידי
תצוני: אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אני
ידי גטו שמים וכל-צבאם צויתי: אנכי העירתיהו
בצדק וכל-דרךיו אנשר הוא-יבנה עירי וגלותי
ישלח לא במחיר ולא בשחד אמר יהנה צבאות: פה
אמר יהנה יגיע מצרים וסחר-פוש וסבאים אנשי
מדה עליך יעברו וליך יהיו אחרך ילכו בנקים יעברו
ואליך ישתחוו אליך יתפללו אך בך אל ואין עוד
אפס אלהים: אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל
מושיע: בושו וגם-נכלמו פלם יחדו הלכו בכלמה
חרשי צירים: וישראל נושע ביהנה תשוש עולמים
לא-תבשו ולא-תפלמו עד-עולמי עד: כי כה אמר-
יהנה בורא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה
הוא כוננה לא-תהו בראה לשבת יצרה אני יהנה
ואין עוד: לא בסתר דברתי במקום ארץ חשך לא
אמרתי לגרע יעקב תהו בקשוני אני יהנה דבר אדק
מגיד מישרים: הקבצו וכאו התנגשו יחדו פליטי
הגוים לא ידעו הנשאים את-עץ פסלם ומתפללים

אל-אל לא יושיע: הגידו והגישו אף יועצו יחדו מי השמיע זאת מקדם מאז הגידה הלוא אני יהנה ואיר-עוד אלהים מבלעדי אל-צדיק ומושיע אין זולתי: פנו-אלי והושעו כל-אפסי-ארץ כי אני-אל ואין עוד: כי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב פי-לי תכרע כל-כרע תשבע כל-לשון: אף ביהנה לי אמר צדקות ועז עדין יבוא ויבשו כל הנחרים בו: ביהנה יצדקו ויתהללו כל-יזרע ישראל:

מו פרע בל קרס גבו היו עצביהם לחנה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה: קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה: שמעו אלי בית יעקב וכל-שארית בית ישראל העמסים מני-בטן הנשאים מני-רחם: ועד-זקנה אני הוא ועד-שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט: למי תדמיוני ותשוו ותמשלוני ונדמה: הנזלים זהב מפיס וכסף בקנה ישקלו ישפרו צורף וינעשו אל יסגדו אף-ישתחוו: ישאהו על-פתח יסבלהו ויניחהו תחתיו ויעמד ממקומו לא ימיש אף-יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא יושיענו: זכרו-זאת והתאששו השיבו פושעים על-לב: זכרו ראשנות מעולם כי אנכי אל ואין עוד אלהים ואפס פמוני: מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא-ינעשו אמר עצתי תקום וכל-חפצי אעשה: קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתו עצתי אף-דברתי אף-אביאנה יצרתי אף-אעשנה: שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה: קרבותי צדקתלי לא תרחק ותשושתי לא תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתתי:

מז רדי ושבי על-עפר בתולת בת-בבל שבי-לארץ אין-כסא בת-כשדים כי לא תוסיפלי יקראו-לך רפה ועגגה: קחי רחם וטחני קמח גלי צמתך חשפיי-שבל גלי-שוק עברי נהרות: תגל ערותך גם תראה חרפתך נקם אקח ולא אפגע אדם: גאלנו יהנה צבאות שמו קדוש ישראל: שבי דומם ובאי בחשך בת-כשדים כי לא תוסיפלי יקראו-לך גברת ממלכות: קצפתי על-עמי חללתלי נחלתי ואתנם בנדך לא-שמת להם רחמים על-זמן הכבדת עלך מאד: ותאמרי לעולם אהנה גברת עד לא-שמת אלה עלי-לבך לא זכרת אחריתה: ועתה שמעיי-זאת עדינה

היושבת לבטח האמרה בלבבה אני ואפסי עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול: ותבאנה לך שתי-אלה רגע ביום אחד שכול ואלמן פתמם באו עליך ברב כשפיד בעצמת חכריך מאד: ותבטחי ברעתך אמרת אין ראני חכמתך ודעתך היא שובבתך ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד: ובא עליך רעה לא תדעלי שחרה ותפל עליך הנה לא תוכלי פפרה ותבא עליך פתאם שאה לא תדעי: עמדי-גא בחכריך וברב כשפיד באשר יגעת מנעורך אולי תוכלי הושיל אולי תערוצי: נלאית ברב עצתך יעמדו-גא ויושיעך הברו הברי שמים החזים בפוככים מודעים לחדשים מאשר יבאו עליך: הנה היו כקש אש שרפתם לא-ינצילו את-נפשם מיד להבה אין-גחלת לחמם אור לשבת נגדו: גו היו-לך אשר יגעת סחריך מנעורך איש לעברו תעו אין מושיעך:

מח שמעו-זאת בית-יעקב הנקראים בשם ישראל וממי יהודה יצאו הנשבעים בשם יהנה ובאלהי ישראל יזכירו לא באמת ולא בצדקה: פי-מעיר הקדש נקראו ועל-אלהי ישראל נסמכו יהנה צבאות שמו: הראשנות מאז הגדתי ומפי יצאו ואשמיעם פתאם עשיתי ותבאנה: מדעתי פי קשה אתה וגיד ברזל ערפך ומצתך נחוששה: ואגיד לך מאז בטרם תבוא השמעתיך פן-תאמר עצבי עשם ופסלי ונספי צום: שמעת חזה פלה ואתם הלוא תגידו השמעתיך חדשות מעטה ונצרות ולא ידעתם: עתה נבראו ולא מאז ולפני-יום ולא שמעתם פן-תאמר הנה ידעתיו: גם לא-שמעת גם לא ידעת גם מאז לא-פתחה אזנך כי ידעתל בגוד תבגוד ופושע מבטן קרא לך: למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם-לך לבלתי חכריתך: הנה צרפתיה ולא בכסף בתרתיך בכור עני: למעני למעני אעשה פי איה יחל וכבודי לאתר לא-אתו: שמע אלי יעקב וישראל מקראי אני-הוא אני ראשון אף אני אחרון: אף-ידלי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו: והקבצו כלכם ושמעו מי בהם הגיד את-אלה יהנה אהבו ועשה חפצו בבבל וזרעו כשדים: אני אני דברתי אף-קראתיו הבאתיו והצלית דרכו: קרבו אלי שמעו-זאת לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני ועמה אדני יהנה שלחני ורוחו: פה-אמר יהנה גאלך קדוש ישראל אני יהנה אלהיך

מלמדך להועיל מדריכה בצדק תלך: «לוא הקשבת
למצותי ויהי כנהר שלומה וצדקתה פגלי תים: ויהי
כחול זרעה וצאצאי מעיד פמעתי לוא יפרת ולא-
ישמד שמו מלפני: צאו מבבל ברתו מפשדים בקול
רנה הגידו השמיעו זאת הוציאה עד-קצה הארץ
אמרו גאל יהנה עבדו יעקב: «ולא צמאו בקרבות
הוליכם מים מצור הזיל למו ויבקע צור ויצבו מים:
«אין שלום אמר יהנה לרשעים:

מט שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק יהנה
מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי: ונגשם פל פתרב
חדה בצל ידו התביאני וישמיני לחץ ברור באשפתו
הסתירני: ויאמר לי עבדי-אתה ישראל אשר-בה
אתפאר: ויאני אמרת לי לריק נעמתי לתהו והבל פתי
כליתי אכן משפטני את-יהנה ופעלתי את-אלהי:
ועתה אמר יהנה ווצרי מבטן לעבד לו לשובב יעקב
אליו וישאל לא לו יאסף ואכבד בעיני יהנה ואלהי
הנה עזי: ויאמר נקל מהיותך לי עבד להקים את-
שבטי יעקב ונצירי ונצורי ישראל להשיב ונתתיך
לאור גולם להנות ישועתי עד-קצה הארץ: כה
אמר-יהנה גאל ישראל קדושו לבזה-נפש למתעב
גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו
למען יהנה אשר נאמן קדש ישראל ויבתרך: כה
אמר יהנה בעת רצון עגיתך וביום ישועה עזרתך
ואצרך ואתגך לברית עם להקים ארץ להנחיל
נחלות שממות: לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך
הגלו על-דרכים ירעו ובכל-שפנים מרעיתם: לא
ירעבו ולא יצמאו ולא-ינפם שרב ושמש פי-מרחמם
ינהגם ועל-מבועי מים ינהלם: «ושמתי כל-הרי
לקרן ומסלתי ירמון: «הנה-אלה מרחוק יבאו והנה-
אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים: רנו שמלים
וגילי ארץ יפצחו ופצחו הרים רנה פי-נחם יהנה
עמו ועניו ירחם: «נתאמר ציון עזבני יהנה ואדני
שכחני: «התשפח אשה עולה מרחם בן-בטנה גם-
אלה תשפחנה ואנכי לא אשפחך: «הן על-פפים
חקתיך חומתיך נגדי תמיד: «מהרו בניך מהרסוך
ומחריביך ממה צאו: «שאי-סביב עיניך וראי כלם
נקבצו באו-לך חי-אני נאם-יהנה פי כלם פעדי
תלפשי ותקשרים כפלה: «פי חרבתיך ושממתיך
וארץ הרסתך פי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיד:
עוד יאמרו באזניך בני שכליך צר-לי המקום גשה-

לי ואשבה: «ואמרת בלבבך מי ילד-לי את-אלה
ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל הן
אני נשארתי לבדי אלה איפה הם: «כה-אמר אדני
יהנה הנה אשא אל-גוים ידני ואל-עמים ארים נסי
והביאו בניך בהצן ובנתיה על-פתח תנשאנה: «והיו
מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ
ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת פי-אני יהנה
אשר לא-יבשו קני: «היקח מגבור מלקוח ואם-שבי
צדיק ימלט: «פי-כה אמר יהנה גם-שבי גבור יקח
ומלקוח עריץ ימלט ואת-יריבו אנכי אריב ואת-
בניך אנכי אושיע: «והאכלתי את-מוניך את-בשרם
וכעסים דמם ישפרון וידעו כל-בשר פי אני יהנה
מושיעך וגאלך אביר יעקב:

נ כה אמר יהנה אי זה ספר פריות אמכם אשר
שלחתיה או מי מנושי אשר-מכרתי אתכם לו הן
בעונתיכם נמפרתם ובפשעיכם שלחה אמכם: מדוע
באתי ואין איש קראתי ואין עונה תקצור קצרה ידלי
מפדות ואם-אין-פי כח להציל הן בגערתי אתריב
לם אשים נהרות מדבר תבאש דגתם מאין מים
ותמת בצמא: אלביש שמים קדרות ושק אשים
כסותם: אדני יהנה גתן לי לשון למוזלים לדעת
לעות את-יעף דבר יעיר בפקר בפקר יעיר לי און
לשמע פלמוזים: אדני יהנה פתח-לי און ואנכי לא
מריתי אחור לא נסוגתי: גוי נתתי למפים ולחני
למרטים פני לא הסתרתי מפלמות ורק: ונדני יהנה
יעזר-לי על-פן לא נכלמתי על-פן שמתי פני
פחלמיש ואדע פי-לא אבוש: קרוב מצדיקי מי-
יריב אתי נעמדה יחד מי-בעל משפטי יגש אלי: «הן
אדני יהנה יעזר-לי מי-הוא נרשיעני הן כלם כפגד
יבלו עש יאכלם: מי בכם ירא יהנה שמע בקול
עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם
יהנה וישען באלהיו: «הן פלגם קדמי אש מאצרי
זיקות לכו באור אשכם ובזיקות בערתם מזדלי
היתה-זאת לכם למעצבה תשפבו:

נא שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהנה הביטו אלי-
צור חצבתם ואל-מקבת בור גקרתם: הביטו אלי-
אברהם אביכם ואל-שרה תחוללכם פי-אחז
קראתיו ואברכהו וארבהו: פי-נחם יהנה ציון נחם
פל-חרבתיך ונגשם מדברה פלעזן וערבתיך פגו-יהנה
ששון ושמחה ימצא כה תודע וקול זמרה: תקשיבו

אלֵלֵי עַמִּי וְלֹאֹמְרֵי אֵלֵי הָאֲזִינוּ כִּי תוֹרַה מֵאֵתִי תֵצֵא
וּמִשְׁפָּטַי לְאוֹר עַמִּים אֲרָגִיעַ: «קָרוֹב צְדָקָה יֵצֵא יִשְׁעֵי
וְזֵרַעֵי עַמִּים יִשְׁפָּטוּ אֵלֵי אֵיִם יִקְוּ וְאֶל־זֵרַעֵי
יִיחַלוּן: וְשֵׁאוֹ לְשָׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהִבִּיטוּ אֶל־הָאָרֶץ
מִתַּחַת כִּי־שָׁמַיִם פָּעֵשׂוֹן נִמְלְחוּ וְהָאָרֶץ פִּבְגָד תִּבְלֶה
וְיִשְׁבִּיחַהּ כְּמוֹ־כֶן יִמוֹתֶיךָ וְיִשׁוּעַתִּי לְעוֹלָם תִּהְיֶה
וְצִדְקַתִּי לֹא תִחַת: וְשִׁמְעוּ אֵלַי יְדַעֵי צְדָק עִם תּוֹרַתִּי
בְּלִבְכֶם אֶל־תִּירְאוּ חֲרַפַת אֲנֹוֹשׁ וּמִגְדַּפְתֶּם אֶל־תִּחַתוּ:
כִּי כִבְגָד יֵאָכְלֶם עֵשׂ וְכִצְמֹר יֵאָכְלֶם סֶס וְצִדְקַתִּי
לְעוֹלָם תִּהְיֶה וְיִשׁוּעַתִּי לְדוֹר דוֹרִים: עוֹרֵי עוֹרֵי
לְבָשִׁי־עוֹז זָרוּעַ יִהְיֶה עוֹרֵי כִימֵי קֹדֶם דְרוֹת עוֹלָמִים
הָלוֹא אֶת־הִיא הַמַּחְצֶבֶת רַהֲב מַחֻלְלֶת תַּגִּיוֹן: הָלוֹא
אֶת־הִיא הַמַּחְצֶבֶת לֹם מִי תִהְיוּם רַבָּה הַשְּׂמָה מִעֲמַקֵּי־
לֹם דָּרָךְ לְעֵבֶר גְּאוֹלִים: וּפְדוּלֵי יִהְיֶה יִשׁוּבוֹן וּבְאוֹ
צִיּוֹן בְּרַבָּה וְשִׁמַּחַת עוֹלָם עַל־רֵאשִׁים שִׁשׁוֹן וְשִׁמַּחַת
יִשְׁיִגּוֹן גִּסוּ יִגּוֹן וְאַנְחָה: «אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם
מִי־אֶת וְתִירְאֵי מֵאֲנֹוֹשׁ יָמוֹת וּמִבְּן־אָדָם חָצִיר יִנְתָן:
וְתִשְׁכַּח יִהְיֶה עֲשֹׂה נוֹטָה שְׁמַיִם וְיִסַּד אָרֶץ וְתִפְחַד
תַּמִּיד כִּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק כִּפְאֲשֶׁר כּוֹנֵן
לְהַשְׁחִית וְאִיָּה חֲמַת הַמַּצִּיק: מִהֵרָ צַעֲה לְהַפְתַּח
וְלֹא־יָמוֹת לְשִׁחַת וְלֹא יִחַסֵר לְחִמּוֹ: וְאֲנֹכִי יִהְיֶה
אֱלֹהֶיךָ רַגַע הַיּוֹם וַיִּהְיוּ גִלְיוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל יְדֵי כְּפִיתֶיךָ לְנוֹטַע שְׁמַיִם
וְלִיסַד אָרֶץ וְלֹאֹמֵר לְצִיּוֹן עַמִּי־אֶתֶּה: הַתְּעוֹרְרֵי
הַתְּעוֹרְרֵי קוֹמֵי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִית מִיַּד יִהְיֶה אֶת־
כּוֹס חֲמַתוֹ אֶת־קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעֲלָה שְׁתִית מְצִית:
«אִיר־מִנְהַל לֶה מִכִּל־בָּנִים יִלְדָה וְאִין מַחֲזִיק בְּיָדָה
מִכִּל־בָּנִים גִּדְלָה: «שְׁתִים הִנְּהָ קִרְאֲתֶיךָ מִי יִגִּיד לָךְ
הַשֵּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהַרְעֵב וְהַחֲרֵב מִי אֲנִי־חֲמַךְ: בְּיָדָה עֲלֶפּוֹ
שָׁכְבוּ בְּרֵאשִׁי כִל־חֻצוֹת כְּתוּא מִכְּמֵר הַמְּלָאִים חֲמַת־
יִהְיֶה גַעֲרַת אֱלֹהֶיךָ: «לִכֹּן שִׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה
וְשִׁכַרְתָּ וְלֹא מִיָּין: «כִּפֶּה־אֹמֵר אֲדַבֵּר יִהְיֶה וְאֵלֶיךָ
יָרִיב עִמּוֹ הִנֵּה לְקַחְתִּי מִיַּדְךָ אֶת־כּוֹס הַתְּרַעֲלָה אֶת־
קִבְעַת כּוֹס חֲמַתִּי לֹא־תוֹסִיפִי לְשִׁתוֹתָה עוֹד:
«וְשִׁמַּתִּיךָ בְּיַד־מוֹלִיךְ אֲשֶׁר־אֲמַרוּ לְנוֹפֶשֶׁךָ שְׁחִי
וְנַעֲבְרָה וְתִשְׁיִמֵי כְּאָרֶץ גּוֹף וְכַחוּץ לְעֵבְרִים:

גב «עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֲזָךְ צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגָדֵי תִפְאָרְתֶךָ
יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא־בָךְ עוֹד עֲרַל
וְטָמֵא: הַתְּנַעֲרֵי מִעַפְרֵי קוֹמֵי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתְּפַתְחוּ
הַתְּפַתְחִי מוֹסְרֵי צוֹאֲרֶךְ שְׁבִיָּה בַת־צִיּוֹן: כִּי־כֹה אָמַר

יִהְיֶה חֲנֹם נִמְכַרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגְאָלוּ: כִּי כֹה אָמַר
אֲדַבֵּר יִהְיֶה מְצָרִים יִרְד־עַמִּי בְּרֵאשִׁינָה לְגוֹר שָׁם
וְאֲשׁוֹר בְּאָפֶס עֲשָׂקוֹ: וְעַתָּה מֵה־לִּי־פֶה נֹאֵם־יִהְיֶה
כִּי־לָקַח עַמִּי חֲנֹם מִשְׁלֹו יִהְיִילוּ נֹאֵם־יִהְיֶה וְתַמִּיד
כִּל־הַיּוֹם שְׁמִי מִנְּאִץ: לִכֹּן יִדַע עַמִּי שְׁמִי לִכֹּן בְּיָוִם
הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְּדַבֵּר הַגָּנִי: מֵה־נֹאֹוֹ עַל־
הַקָּרִים רַגְלֵי מִבְּשָׂר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מִבְּשָׂר טוֹב
מִשְׁמִיעַ יִשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מִלָּךְ אֱלֹהֶיךָ: קוֹל צְפִיף
נִשְׁאוֹ קוֹל יִחַדוּ וְרַגְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב יִהְיֶה
צִיּוֹן: כִּפְצֹחוֹ רַגְנוּ יִחַדוּ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי־נִתְּם יִהְיֶה
עִמּוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם: תִּשְׁפָּח יִהְיֶה אֶת־זָרוּעַ קִדְשׁוֹ
לְעֵינֵי כִל־הַגּוֹיִם וְרֹאוּ כִל־אֶפְסֵי־אָרֶץ אֶת יִשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ: «סוֹרוּ סוֹרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֶל־תִּגְעוּ צְאוּ
מִתּוֹכָה הִבְּרוּ נִשְׁאֵי כִלֵי יִהְיֶה: כִּי לֹא בַחֲפִזוֹן תֵּצֵאוּ
וּבִמְנוּסָה לֹא תִלְכוּן כִּי־הִלָּךְ לְפָנֵיכֶם יִהְיֶה וּמֵאֶסְפֶּכֶם
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: «הִנֵּה יִשְׁפִיל עַבְדֵי יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה
מְאֹד: כִּפְאֲשֶׁר שְׁמָמוּ עֲלֶיךָ רַבִּים כִּי־מִשְׁחַת מֵאִישׁ
מִרְאֵהוּ וְתֹארוּ מִבְּנֵי אָדָם: כִּן יִנְהָ גּוֹיִם רַבִּים עָלָיו
יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר לֹא־סָפַר לָהֶם רְאוּ
וְאֲשֶׁר לֹא־שִׁמְעוּ הַתְּבוֹנְנוּ:

גב «מִי הַאֲמִין לְשִׁמְעַתְנוּ וְזָרוּעַ יִהְיֶה עַל־מִי נִגְלַתָּה:
וַיַּעַל כִּיּוֹנָק לְפָנָיו וְכִשְׂרָשׁ מֵאָרֶץ צִיָּה לֹא־תֹאֵר לוֹ
וְלֹא הִדָּר וְנִרְאָהוּ וְלֹא־מִרְאָה וְנִחַמְדָּהוּ: גִּבְזָה וְחַדַּל
אִישִׁים אִישׁ מִכְּאֲבוֹת וִידוּעַ חָלִי וְכִמְסַתֵּר פָּנִים מִפְּנֵו
גִּבְזָה וְלֹא חִשְׁבָּנָהוּ: אֲכֹן חִלְּבֵנו הוּא נִשְׂא וּמִכְּאֲבֵינוּ
סָבַלְם וְאַנְחָנוּ חִשְׁבָּנָהוּ נִגּוּעַ מִכָּה אֱלֹהִים וּמִעֲנָה:
וְהוּא מַחֲלֵל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדְּכָא מִעֲוֹנוֹתֵינוּ מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ
עָלָיו וּבַחֲבָרְתוֹ גִּרְפֵּא־לְנוּ: כִּלְנוּ כִּפְצָאן תְּלִינוּ אִישׁ
לְדָרְכּוֹ פִּגְיָנוּ וְיִהְיֶה הַפְּגִיעַ בּוֹ אֶת עֲוֹן כִּלְנוּ: נִגְשׁ
וְהוּא נַעֲנָה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כִּפְשָׁה לְטַבַּח יוֹבֵל וְכַרְחֵל
לְפָנֵי גִזְזִיָּה נֹאֲלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו: מִעַצֵּר וּמִמְשַׁפֵּט
לָקַח וְאֶת־דוֹרוֹ מִי יִשׁוּחַח כִּי נִגְזַר מֵאָרֶץ חַיִּים
מִפְּשַׁע עַמִּי נִגַע לְמוֹ: וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־
עֲשִׂיר בְּמַתְיוֹ עַל לֹא־חֲמָס עֲשָׂה וְלֹא מִרְמָה בְּפִיו:
וְיִהְיֶה חֲפִץ דְּכָאוֹ הַחֲלִי אִם־תִּשְׁעִים אֲשֶׁם נִפְשׁוּ יִרְאָה
זָרַע נִאֲרִיךְ יָמִים וְחֲפִץ יִהְיֶה בְּיָדוֹ יַצֵּלְתָּ: «מִעַמֵּל
נִפְשׁוּ יִרְאָה יִשְׁבַּע בְּדַעְתּוֹ יַצְדִּיק יַצְדִּיק עַבְדֵי לְרַבִּים
וְעוֹנֵתָם הוּא יִסְבֵּל: «לִכֹּן אֶחְלַק־לוֹ בְּרַבִּים וְאֶת־
עַצוּמִים יִחַלַּק שְׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הַעֲרָה לְמוֹת נִפְשׁוּ
וְאֶת־פְּשָׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֲטָא־רַבִּים נִשְׂא וְלִפְשָׁעִים

נד רגני עקרה לא ילדה פצחי רגה וצהלי לא-תלה
 כירבים בני-שוממה מבני בעולה אמר יהוה:
 הרתיבי מקום אהלך ויריעות משפנותיך ישו אל-
 תחשכי האריכי מיתריך ויתדתיך תזקי: כיי-ימיו
 ושמאול תפרצי ותרעד גוים יירש וערים נשמות
 יושבו: אל-תיראלי פי-לא תבושי ואל-תפלמי כי
 לא תחפירי פי בשת עלומיך תשפחי ותרפת
 אלמנותיך לא תזפרי-עוד: כי בעליך עשיך יהנה
 צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלהי כל-הארץ
 יקרא: כיי-כאשה עזובה ועצובת רוח קראך יהנה
 ואשת געורים כי תמאס אמר אלהיך: ברגע קטן
 עזבתיך וברחמים גדלים אקבצך: בשצף קצף
 הסתרתני פני רגע ממוך ובתסד עולם רחמתיך אמר
 גאלך יהוה: כיי-מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר
 מי-נח עוד על-הארץ כן נשבעתי מקצף עליך
 ומגער-בך: כי החרים ימושו והגבעות תמוטינה
 ותסדי מאתך לא-ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר
 מרחמך יהוה: ענינה סערה לא נחמה הנה אנכי
 מרביץ בפור אבניך ויסדתיך בספירים: ושמתי
 כדכל שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל-גבולך
 לאבני-חפץ: וכל-בניך למוטי יהנה ורב שלום
 בניך: בצדקה תכונני רחמי מעשק פי-לא תיראי
 וממתתה פי לא-תקרב אליך: הן גור גור אפס
 מאותי מי-גר אתך עליך יפול: הן הגה אנכי בראתי
 חרש נפת באש פתם ומוציא כלי למעשהו ואנכי
 בראתי משחית לחבל: כל-פלי יוצר עליך לא יצליח

וכל-לשון תקוים-אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת
 עבדי יהוה וצדקתם מאתי נאם-יהוה:
 נה הוי כל-צמא לכו למים ואשר אין-לו כסף לכו
 שברו ואכלו ולכו שברו בלוא-כסף ובלוא מחיר גין
 ותלב: למה תשקלו-כסף בלוא-לחם ויגיעכם בלוא
 לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו-טוב ותתענג בדשן
 נפשכם: הטו אונכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם
 ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים: הן
 עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים: הן גוי לא-
 תדע תקרא וגוי לא-ידעוך אליך ירוצו למען יהנה
 אלהיך ולקדוש ישראל פי פאךך: דרשו יהנה
 בהמצאו קראהו בקיותו קרוב: יעזב רשע דרכו
 ואיש און מחשבתיו וישב אל-יהנה וירחמהו ואל-
 אלהינו כיי-ירבה לסלוח: כי לא מחשבותי
 מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה: כיי-
 גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם
 ומחשבותי ממחשבותיכם: פי פאךך ירד הגשם
 והשילג מן-השמים ושלמה לא ישוב פי אם-הרנה
 את-הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם
 לאכל: כן יהנה דברי אשר יצא מפי לא-ישוב אלי
 ריקם פי אם-עשה את-אשר חפצתי והצליח אשר
 שלחתי: כיי-בשמחה תצאו ובשלום תובלון
 החרים והגבעות נפצחו לפניכם רנה וכל-עצי
 השדה ימחאו-כף: תחת הנעצוץ יעלה ברוש תחת
 ותחת הסרפד יעלה הדס והנה ליהנה לשם לאות
 עולם לא יפרת:

הַלְכוֹת שַׁבַּת פָּרָק כּו

ציר, שֶׁהַכִּינָה לַסֵּתֶם בָּהּ מִקוּם מְקַצָּה, וְהִיא נִגְרַרֶת שְׁנוּטְלִין אוֹתָהּ וְסוֹתְמִין בָּהּ, וְכֵן חֲדָקִים שְׁסוֹתְמִין בָּהּ הַפְּרָצָה, וְכֵן מַחְצֶלֶת הַנִּגְרָרֶת-בְּזָמַן שֶׁקְּשׁוּרִין וְתַלְוִיִּין בְּפוֹתֵל, סוֹתְמִין בָּהּ; וְאִם לֹא, אֵין נוֹעֲלִין בָּהּ. וְאִם הֵיוּ גְבוּהִים מֵעַל הָאָרֶץ, נוֹעֲלִין בָּהּ.

כו, ט דָּלֶת שֶׁהִיא לוּחַ אֶחָד, שֶׁשׁוּמְטִין אוֹתָהּ וְנוֹעֲלִין בָּהּ-אִם לֹא הִיא לָהּ לְמִטָּה כֵּן כְּמוֹ אֶסְקָפָה, שֶׁמוֹכִיחַ עָלֶיהָ שֶׁהִיא כְּלִי מוֹכֵן לְנַעֲלָה-אֵין נוֹעֲלִין בָּהּ; וְכֵן נִגְרַר שֵׁישׁ בְּרֹאשׁוֹ קְלֶסְטֶרָה, שֶׁמוֹכַחַת עָלָיו שֶׁהוּא כְּלִי מוֹכֵן לְנַעֲלָה, וְאֵינוֹ קוֹרֶה כְּשֶׁאֵר הַקּוֹרוֹת-נוֹעֲלִין בּוֹ בַּשַּׁבַּת.

כו, י נִגְרַר שֶׁאֵין בְּרֹאשׁוֹ קְלֶסְטֶרָה-אִם הִיא קְשׁוּר וְתַלְוִי בְּדָלֶת, נוֹעֲלִין בּוֹ; וְכֵן אִם הִיא נֶטֶל, וְאֶגוּדוֹ עִמוֹ. אֲבָל אִם הִיא אֶגוּדוֹ קְבוּעַ בְּדָלֶת, וְהִיא הַנִּגְרַר נִשְׁמָט כְּמוֹ קוֹרֶה, וּמְנִיחִין אוֹתוֹ בְּזוּיֹת, וְחוֹזְרִין וְנוֹעֲלִין בּוֹ בַּעַת שְׁרוּצִין-הָרִי זֶה אֶסוּר לְנַעַל בּוֹ: שֶׁאֵין עָלָיו תּוֹרֶת כְּלִי, וְאֵינוֹ אֶגוּד, וְאֵין בּוֹ אֶגָּד לְהוֹכִיחַ עָלָיו.

כו, יא מְנוֹרָה שֶׁלְּחִלּוּת, בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין קֶטְנָה-אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ, שֶׁמָּא יִחְזִירָהּ בַּשַּׁבַּת. הֵיוּ בָּהּ חֲדָקִים, וְהִיא נִרְאִית כְּבַעֲלַת חִלּוּת-אִם הִיתָה גְּדוּלָּה הַנְּטֻלֶת בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, אֶסוּר לְטַלְטְלָהּ; הִיתָה קֶטְנָה מְזוּ, מִתֵּר לְטַלְטְלָהּ.

כו, יב מְנַעַל שֶׁעַל גְּבֵי הָאֲמוּס, שׁוּמְטִין אוֹתוֹ בַּשַּׁבַּת. מְכַבֵּשׁ שֶׁלְּבַעֲלֵי בְּתִים-מִתִּירִין, אֲבָל לֹא כּוֹבֵשִׁין; וְשֶׁלְּכּוֹבֵסִין-לֹא יִגַּע בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצָּה מִחֲמַת חֶסֶרוֹן פִּיס. וְכֵן גִּזֵּי צֶמֶר-אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עָלֶיהוֹ; לְפִיכָף אִם יִחַדוּ לְתַשְׁמִישׁ, מִתִּירִין. וְהַשְּׁלַחִין-מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ, בֵּין הֵיוּ שֶׁלְּבַעַל הַבַּיִת אוֹ שֶׁלְּאֲמֹן: מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מְקַפֵּיד עָלֵיהֶם.

כו, יג כָּל דָּבָר מְטַנֵּף, כְּגוֹן רֹאֵי וְקִיא וְצוּאָה וְכִיוּצָא בָּהֶן-אִם הֵיוּ בְּחֶצֶר שְׁיוֹשְׁבֵין בָּהּ, מִתֵּר לְהוֹצִיאָן לְאֶשְׁפָּה אוֹ לְבַיִת הַפֶּסֶא; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא גֶרֶף שְׁלָרְעִי. וְאִם הֵיוּ בְּחֶצֶר אַחֲרֵת-כּוֹפִין עָלֶיהוֹ כְּלִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא הַקֶּטֶן וְיִתְלַכְּלַךְ בָּהֶן. רַק שֶׁעַל הַקְּרָקַע-דוֹרְסוֹ לְפִי תַמּוֹ, וְהוֹלֵךְ. וּמְטַלְטְלִין כְּנוֹנָא, מִפְּנֵי אֶפְרוֹ, אֶף עַל פִּי שֵׁישׁ עָלָיו שְׁבָרֵי עֵצִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּגֶרֶף שְׁלָרְעִי. וְאֵין עוֹשִׂין גֶּרֶף שְׁלָרְעִי לְכַתְחֻלָּה, בַּשַּׁבַּת; אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה מֵאֲלִיו, אוֹ שֶׁעֶבֶר וְעֲשֶׂה-וּ מוֹצִיאִין אוֹתוֹ.

כו, יד שֶׁמֶן שֶׁיּוּצָא מִתַּחַת הַקּוֹרֶה שֶׁלְּבַיִת הַבַּד בַּשַּׁבַּת, וְכֵן תְּמָרִים וְשִׁקְדִים הַמוֹכְנִים לְסַחֲרוּהָ-מִתֵּר לְאֶכְלֵם בַּשַּׁבַּת; וְאֶפְלוֹ אוּצֵר שֶׁלְּתַבּוּאָה, אוֹ

כו, א כָּל כְּלֵי הָאוּרְג, וְחֲבָלִים וְקִנִּים שְׁלוּ-מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאֶסוּר: חוּץ מִכְּבַד הָעֲלִיוֹן וְכְבַד הַתַּחְתּוֹן-לְפִי שֶׁאֵינֶן נֶטְלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תְּקוּעִין. וְכֵן הַעֲמוּדִים שֶׁלְּאוּרְג-אֶסוּר לְטַלְטְלוֹ, שֶׁמָּא יִתְקַן הַגְּמוּת שֶׁלָּהֶן. וְשֶׁאֵר כְּלֵי הָאוּרְג, מִתִּירִין.

כו, ב מְכַבְּדוֹת שֶׁלְּתַמְרָה, וְכִיוּצָא בָּהֶן שֶׁמְכַבְּדִין בָּהֶן הַקְּרָקַע-הָרִי הֵן כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהַתֵּר, שֶׁהָרִי מִתֵּר לְכַבֵּד בַּשַּׁבַּת. לְבָנִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִן הַבְּנִין-הָרִי הֵן כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהַתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁרְאוּיִין לְהַסִּב עָלֵיהֶן, שֶׁהָרִי שֶׁפִּין אוֹתוֹ, וּמִתְקַנֵּין אוֹתוֹ; וְאִם צָבַר אוֹתוֹ-הָרִי הַקָּצֵם, וְאֶסוּר לְטַלְטְלוֹ.

כו, ג חָרֶס קֶטְנָה-מִתֵּר לְטַלְטְלָהּ אֶפְלוֹ בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, הוֹאִיל וְרְאוּיָהּ הִיא בְּחֶצֶר לְכִסּוֹת בָּהּ פִּי כְּלֵי קֶטֶן. מְגוּפַת חֲבִית שֶׁנִּתְכַּתְּתָה-הִיא וְשֶׁבְּרִיהָ, מִתֵּר לְטַלְטְלָהּ; וְאִם זְרָקָה לְאֶשְׁפָּה מִבְּעוֹד יוֹם, אֶסוּר לְטַלְטְלָהּ. כְּלֵי שֶׁנִּתְרַעַע-לֹא יִתְלַשׁ מִמֶּנּוּ חָרֶס לְכִסּוֹת בּוֹ, אוֹ לְסַמֵּךְ בּוֹ.

כו, ד מִתֵּר לְהַכְנִיס לְבַיִת הַפֶּסֶא, שְׁלוֹשׁ אַבְנִים מְקַרְזְלוֹת לְקַנַּח בָּהֶן; וְכַמָּה שְׁעוֹרוֹ, כְּמֵלֹא הַיָּד. אֲבָל אֲדָמָה שֶׁהִיא קְרוּבָה לְהַתְּפָרֵךְ, אֶסוּר לְטַלְטְלָהּ לְקַנַּח בָּהּ. וּמִתֵּר לְהַעֲלוֹת הָאַבְנִים לְגַג, לְקַנַּח בָּהֶן; יִרְדּוּ עָלֵיהֶן גִּשְׁמִים, וְנִשְׁתַּקְּעוּ בְּטִיט-אִם רְשׁוּמֵן נֶפֶר, מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ. אֲבָן שֵׁישׁ עָלֶיהָ טְנוּף, שׁוּדָאֵי לְקַנּוּחַ הִיא-מִתֵּר לְטַלְטְלָהּ, וְאֶפְלוֹ הִיא גְּדוּלָּה.

כו, ה הִיא לְפָנָיו צְרוּר וְחָרֶס, מְקַנַּח בְּצְרוּר; וְאִם הִיא הַחָרֶס מֵאֲגָנֵי כְּלִים, מְקַנַּח בְּחָרֶס. הֵיוּ לְפָנָיו צְרוּר וְעֵשְׂבִים-אִם הֵיוּ עֵשְׂבִים רַבִּים, מְקַנַּח בָּהֶן; וְאִם לֹא, מְקַנַּח בְּצְרוּר.

כו, ו שִׁירֵי מַחְצֵלָאוֹת שְׁבָלוֹ-הָרִי הֵן כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהַתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁרְאוּיִין לְכִסּוֹת בָּהֶן הַטְּנוּף; אֲבָל שִׁירֵי בְּגָדִים שֶׁאֵין בָּהֶן שְׁלוֹשׁ עַל שְׁלוֹשׁ-אֶסוּר לְטַלְטְלוֹ, שֶׁאֵינֶן רְאוּיִין לֹא לְעַנִּיִּים וְלֹא לְעֹשִׂירִים. שְׁבָרֵי תַנּוּר-מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ, וְהָרִי הֵן כְּכִלֵי הַפְּלִים שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהַתֵּר. כִּירָה שֶׁנִּשְׁמָטָה אַחַת מִירְכוּתֶיהָ-אֶסוּר לְטַלְטְלָהּ, שֶׁמָּא יִתְקַע.

כו, ז סֵלֶם שֶׁלְּעֲלִיָּה-אֶסוּר לְטַלְטְלוֹ, שֶׁאֵין עָלָיו תּוֹרֶת כְּלִי. וְשֶׁלְּשׁוּבָךְ, מִתֵּר לְהַטּוֹתוֹ; אֲבָל לֹא יוֹלִיכוֹ מְשׁוּבָךְ לְשׁוּבָךְ-שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדָרֵךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַחֲל, וְיָבוֹא לְצוּד. קִנָּה שֶׁמוֹסְקִין בּוֹ הַזִּיתִים-אִם יֵשׁ עָלָיו תּוֹרֶת כְּלִי, הָרִי הוּא כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאֶסוּר; קִנָּה שֶׁהִתְקִינוּ בְּעַל הַבַּיִת לְהִיּוֹת פּוֹתַח וְנוֹעֵל בּוֹ-אִם יֵשׁ תּוֹרֶת כְּלִי עָלָיו, הָרִי הוּא כְּכִלֵי שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהַתֵּר.

כו, ח דָּלֶת שֶׁהִיא לָהּ צִיר, אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ עֲתָה

תבואה צבורה-מתחיל להסתפק ממנה בשבת: שאין שם אכל שהוא מקצה בשבת כלל, אלא הכל מוכן הוא. חוץ מגרורות וצמוקין שבמקצה, בזמן שמיבשים אותם; הואיל ומסריחות בנתיים, ואינם ראויין לאכילה-הרי הן אסורין בשבת, משום מקצה. חבית שנתגלתה, ואבטיח שנשברה-אף על פי שאינן ראויין לאכילה, נוטלן ומניחן במקום המצנע. פיוצא בו, קמיע שאינו ממחה-אף על פי שאין יוצאין בו, מטלטלין אותו. מותר השמן שבנר, ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת-אסור להסתפק ממנו באותה שבת, מפני שהוא מקצה מחמת אסור.

כו, טו אוצר שלתבואה או שלכדי יין-אף על פי שמתר להסתפק ממנו, אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה, כגון שפנהו להכנסת אורחין, או לקבע בו בית המדרש. וכיצד מפנין אותו: כל אחד ואחד ממלא ארבע או חמש קפות, עד שגומרין; ולא יכבדו קרקעיתו שלאוצר, כמו שבארנו, אלא נכנס ויוצא בו, ועושה שביל ברגלו בכניסתו וביציאתו.

כו, טז כל שהוא ראוי למאכל בהמה וחייה ועוף המצויין, מטלטלין אותו בשבת. פיצד: מטלטלין את התרמוס היבש, מפני שהוא מאכל לעזים-אבל לא את הלח; את החצב, מפני שהוא מאכל לצבאים; את החרדל, מפני שהוא מאכל ליונים; את העצמות, מפני שהן מאכל לכלבים. וכן כל הקלפין והגרענין הראויין למאכל בהמה, מטלטלין אותן. ושאין ראויין-אוכל את האכל, וזורקן לאחוריו; ואסור לטלטלן. ומטלטלין בשר תפוח, מפני שהוא מאכל לחיה. ומטלטלין בשר חי, בין תפל בין מליח, מפני שראוי לאדם. וכן, דג מליח; אבל התפל, אסור לטלטלו.

כו, יז אין מטלטלין שברי זכוכית, אף על פי שהן מאכל לנעמיות, ולא חבלי זמורות, אף על פי שהן מאכל לפילים, ולא את הלויף, אף על פי שהוא מאכל לעורבים-מפני שאין אלו וכיוצא בהן מצויין, אצל רב בני אדם.

כו, יח חבלי קש וחבלי עצים וחבלי זרדין-אם התקינן למאכל בהמה, מטלטלין אותן; ואם לאו, אין מטלטלין אותן. חבלי סיאה ואזוב וקרנית-הכניסן לעצים, אין מסתפק מהם בשבת; למאכל בהמה, מסתפק מהן. וכן באמיתא, וכן בפייגס; וכן בשאר מיני תבלין.

כו, יט אין גורפין מאכל מלפני הפסס, בין באבוס שלכלי בין באבוס שלקרקע; ואין מסלקין לצדדין, מפני הרה: גזרה, שפא ישוה גמות. ונוטלין מלפני החמור, ומניחין לפני השור; אבל אין נוטלין מלפני השור, ומניחין לפני החמור-מפני שהמאכל שלפני השור מטנף ברירו, ואין ראוי למאכל בהמה אחרת. וכן עלים שריחם רע ומאוס, ואין הבהמה אוכלתן-אסור לטלטלן. לפיכך תלי שלדגים, אסור לטלטלו; ושלבשר, מתר. וכן כל פיוצא בזה.

כו, כ אף על פי שאסור לטלטל את המת בשבת, סכין אותו ומדיחין אותו-ובלבד, שלא יזיזו בו אבר. ושומטין את הפר מתחתיו, כדי שיהיה מטל על החול, בשביל שימתין. ומביאין פלי מקר וכלי מתכות, ומניחין לו על פרסו, כדי שלא תפוח; ופוקקין את נקביו, שלא יפנס בהן הרוח. וקושרין את הלחי-לא שיעלה, אלא שלא יוסיף; ואין מאמצין את עיניו בשבת.

כו, כא מת המטל בחמה-מניח עליו כפר או תינוק, ומטלטלו. וכן אם נפלה דלקה בחצר שיש בה מת, מניח עליו כפר או תינוק; ואם אין שם כפר ולא תינוק, מצילין אותו מן הדלקה מפל מקום-שפא יבוא לכבות, מפני שהוא בהול על מתו שלא ישרף. ולא התירו לטלטל בכפר או תינוק, אלא למת בלבד, מפני שאדם בהול על מתו.

כו, כב היה מטל בחמה, ואין להם מקום לטלטלו, או שלא רצו להזיזו ממקומו-באין שני בני אדם, ויושבים משני צדדין; חם להם מלמטה, זה מביא מטתו ויושב עליה, וזה מביא מטתו ויושב עליה; חם להם מלמעלה, זה מביא מחצלת ופורס על גביו, וזה מביא מחצלת ופורס על גביו; זה זוקף מטתו והולך לו, וזה זוקף מטתו והולך לו: ונמצאת מחצה עשויה מאליה-שהרי מחצלת זה ומחצלת זה, גגיהן סמוכות זו לזו; ושני קצותיהם על הקרקע, משני צדי המת.

כו, כג מת שהסריח בבית, ונמצא מתבזה בין החיים, והם מתבזים ממנו-מתר להוציאו לכרמלית: גדול כבוד הבריות, שדוחה את לא תעשה שבתורה, שהוא "לא תסור, מן-הדבר אשר-יגידו לך". ואם היה להן מקום אחר לצאת לו, אין מוציאין אותו-אלא מניחין אותו במקומו, ויוצאין הם.

הלכות שבת פרק כז

מקום זה, הוא תחום העיר. ולא נתנה תורה, שעור לתחום זה; אבל חכמים העתיקו שתחום זה, הוא

כו, א היוצא חוץ לתחום המדינה בשבת-לוקה, שנאמר "אל-יצא איש ממקומו-ביום השביעי":

חוץ לשניים עשר מיל כנגד מחנה ישראל, ופך אמר להם משה רבנו, לא תצאו חוץ למחנה. ומדברי סופרים, שלא יצא אדם חוץ לעיר, אלא עד אלפים אמה; אבל חוץ לאלפים, אסור-שאלפים, הוא מגרש העיר.

כז, ב נמצאת למד, שמתר לאדם בשבת להלך את כל העיר כלה, אפלו היתה כנינוה, בין שהיתה מקפת חומה, בין שלא היתה מקפת. וכן מתר לו להלך חוץ לעיר אלפים אמה לכל רוח מרבעות כטבלה מרבעת, כדי שיהיה נשכר את הזויות. ואם יצא חוץ לאלפים, מפין אותו מפת מרדות-עד שנים עשר מיל; אבל אם יצא והרחיק מן העיר יתר על שנים עשר מיל, אפלו אמה אחת-לוקה מן התורה.

כז, ג המהלך חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהין עשרה ואין בכל אחד מהן ארבעה על ארבעה-הרי זה ספק, אם יש תחומין למעלה מעשרה; אבל אם הלך על מקום שיש בו ארבעה על ארבעה-הרי זה כמהלך על הארץ, ויש אסור תחומין שם.

כז, ד מי ששבת בדיר שבמדבר, או בסהר, או במערה, וכיוצא בהן מרשות היחיד-מהלך את כלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח ברבוע; וכן השובת בבקעה. אפלו היה ישן בשעה שנכנס השבת, שלא קנה שביתה-יש לו להלך ממקומו אלפים אמה לכל רוח ברבוע. היה מהלך בבקעה, ואינו יודע תחום השבת-מהלך אלפים פסיעות בינוניות, וזה הוא תחום השבת.

כז, ה המהלך אלפים אמה שיש לו להלך, ושלמה מדתו בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה-אינו מהלך אלא עד סוף מדתו; ואין אומרין הואיל וכלתה מדתו בתוך רשות היחיד, מהלך את כלה. במה דברים אמורים, בשפלתה מדתו במקצת העיר, או במקצת המערה; אבל אם היתה אותה רשות היחיד מבלעת בתוך אלפים אמה שלו-תחשב לו כל אותה הרשות כארבע אמות, ומשלימין לו את השאר.

כז, ו פיצד: הרי שהיה אלה מקום שביתתו, או מחוץ לעיר, עד מדינה או מערה שיש בארבה אלה אמה, או פחות מאלף-מהלך את כל המדינה או המערה שפגע בה, ומהלך חוצה לה אלה אמה פחות ארבע אמות. אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בה בתוך מדתו, אלה אמה ואמה-אינו מהלך בה אלא אלה אמה בלבד, שהוא תשלום אלפים שיש לו.

כז, ז מי שפלתה מדתו בחצי העיר-אף על פי שאינו

מהלך אלא עד סוף מדתו, מתר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה. וכן מי ששבת בבקעה, והקיפוהו גויים מחצה בשבת-אינו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל רוח, אף על פי שהוא בתוך המחצה; ומתר לו לטלטל בכל המחצה על ידי זריקה, אם הקיפוהו לשם דירה.

כז, ח מי שהיה בא בדרך לפני למדינה, בין שהיה בא בים בין שהיה בא בחרבה-אם נכנס בתוך אלפים אמה קרוב לעיר, קדם שיכנס השבת-אף על פי שלא הגיע למדינה אלא בשבת, הרי זה יכנס ויהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.

כז, ט היה בא למדינה וישן בדרך, ולא נעור אלא בשבת, וכשנעור, מצא עצמו בתוך התחום-הרי זה יכנס לה, ויהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח: מפני שדעתו היתה להלך למדינה זו, ולפיכך קנה שביתה עם בני המדינה כמותן-שהרי נכנס עמהן בתחום.

כז, י מי שיצא חוץ לתחום, אפלו אמה אחת-לא יכנס: שהארבע אמות שיש לו לאדם, תחלתן ממקום שהוא עומד בו; לפיכך פיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יתר, ישב במקומו, ואין לו להלך אלא בתוך ארבע אמות, מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיך חוץ לתחום המדינה, אפלו אמה אחת-הרי זה לא יכנס לה: אלא יהלך ממקום שנכנס עליו השבת והוא עומד בו, אלפים אמה בלבד. ואם כלתה מדתו במקצת העיר, מהלך עד סוף מדתו כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום-הרי זה יכנס.

כז, יא מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו-כגון שהוציאוהו גויים או רוח רעה, או ששגג ויצא-אין לו אלא ארבע אמות. חזר לדעת, אין לו אלא ארבע אמות; החזירוהו, כאלו לא יצא. ואם נתנוהו ברשות היחיד-כגון שנתנוהו גויים בדיר וסהר ומערה, או בעיר אחרת-יש לו להלך את כלה; וכן אם יצא לאחד מאלו בשגגה, ונזכר והוא בתוכן-מהלך את כלה.

כז, יב יצא חוץ לתחום לדעת-אף על פי שחזר שלא לדעת, כגון שהחזירוהו גויים או רוח רעה-אין לו אלא ארבע אמות; וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת-אף על פי שהוא בתוך רשות היחיד, כגון דיר וסהר-אין לו אלא ארבע אמות. המפרש בים הגדול-אף על פי שהוא חוץ לתחום ששבת בו, מהלך את כל הספינה כלה, ומטלטל בכלה.

כז, יג מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, והקף במחצה בשבת-יש לו להלך את כלה ותחום המחצה:

והוא, שלא תהיה יתר על אלפים אמה. ואם היה תחום שיצא ממנו מבלע מקצתו בתוך המחצה שנעשת שלא לדעתו-הואיל ויש לו להלך את כל המחצה, הרי זה נכנס לתחומו; וכיון שיפנס, הרי הוא כאלו לא יצא.

כז, יד כל מי שאין לו לזוז ממקומו, אלא בתוך ארבע אמות-אם נצרך לנקביו, הרי זה יוצא ומרחיק ונפנה וחוזר למקומו. ואם נכנס למקצת תחום שיצא ממנו, בעת שירחיק להפנות-הואיל ונכנס יפנס, וכאלו לא יצא: והוא, שלא יצא בתחלה לדעת; אבל אם יצא לדעת-אף על פי שנכנס, אין לו אלא ארבע אמות.

כז, טו כל מי שיצא ברשות בית דין-כגון העדים שבאין להעיד על ראית הלבנה, וכיוצא בהן ממי

הלכות שבת פרק כח

כח, א כל בית דירה שהוא יוצא מן המדינה-אם היה בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה, שהוא צלע בית סאתים המרבעת, או פחות מזה-הרי זה מצטרף למדינה, ונחשב ממנה; וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח, מודדין חוץ מבית דירה זה.

כח, ב היה בית זה קרוב למדינה בשבעים אמה, ובית שני קרוב לבית ראשון בשבעים אמה, ובית שלישי קרוב לשני בשבעים אמה, וכן עד מהלך כמה ימים-הרי הכל כמדינה אחת; וכשמודדין מודדין מחוץ לבית האחרון: והוא שיהיה בית דירה זה, ארבע אמות על ארבע אמות או יתר.

כח, ג וכן בית הפנסת שיש בו בית דירה לחזניו, ובית עבודה זרה שיש בו בית דירה לפומרין, והאוצרות שיש בהן בית דירה, והגשר והקבר שיש בהן בית דירה, ושלוש מחצות שאין עליהן תקרה ויש בהן ארבע אמות על ארבע אמות, והברגנין, והבית הפנוי בים, ושתי מחצות שיש עליהן תקרה, והמערה שיש בגין על פיה ויש בה בית דירה-כל אלו מצטרפין עמה, אם היו בתוך שבעים אמה ושירים; ומאותו הבית היוצא, רואין כאלו חוט מתוח על פני כל המדינה, ומודדין חוץ לאותו החוט, אלפים אמה.

כח, ד ואלו, שאין מצטרפין עמה-שתי מחצות שאין עליהן תקרה, אף על פי שדרין ביניהן; והגשר והקבר ובית הפנסת ובית עבודה זרה והאוצרות, שאין בהן בית דירה; והבור והשיח והמערה והשובר, ובית שבספינה: כל אלו וכיוצא בהן, אין מצטרפין עמה.

שמותר לו לצאת לדבר מצוה-יש לו אלפים אמה לכל רוח, באותו מקום שהגיע לו; ואם הגיע למדינה-הרי הוא כאנשי העיר, ויש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ למדינה.

כז, טז היה יוצא ברשות, ואמרו לו והוא הולך בדרך כבר נעשת המצוה שיצאת לעשותה-יש לו ממקומו, אלפים אמה לכל רוח; ואם היה מקצת תחום שיצא ממנו ברשות, מבלע בתוך אלפים שיש לו ממקומו-הרי זה חוזר למקומו, וכאלו לא יצא. וכל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד גויים, או מן הנחר, או מן המפלת-יש להם אלפים אמה לכל רוח, ממקום שהצילו; ואם היתה יד הגויים תקיפה, והיו מפחדים לשבת במקום שהצילו-הרי אלו חוזרין בשבת למקומן, ובכלי זינן.

כח, ה היו שתי עירות זו סמוכה לזו-אם יש ביניהן מאה וארבעים ואחת ושליש, כדי שיהיה שבעים אמה ושירים לזו ושבעים אמה ושירים לזו-חושבין שתייהן פעיר אחת; ונמצאת כל עיר מהן, מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה. היו שלושה כפרים משלשין-אם יש בין האמצעי ובין כל אחד מן החיצונים, אלפים אמה או פחות מכאן, ובין השנים החיצונים, מאתיים שלוש ושמונים פחות שלישי, כדי שיהיה בין כל אחד מהן ובין האמצעי כשתראה אותו כאלו הוא ביניהן, מאה אמה וארבעים ואחת ושליש-הרי שלשתן כמדינה אחת, ומודדין להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן. עיר שהקפה ולבסוף ישבה, מודדין לה מישיבתה; ישבה ולבסוף הקפה, מודדין לה מחומותיה.

כח, ו עיר שהיתה ארוכה או מרבעת, הואיל ויש לה ארבע זויות שוות, מניחין אותה כמות שהיא, ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה; היתה עגולה, עושין לה זויות, ורואין אותה כאלו היא בתוך מרבע, ומודדין חוץ מצלעות אותו מרבע אלפים אמה לכל רוח-שנמצא משתכר הזויות.

כח, ז וכן אם היתה משלשת, או שיש לה צלעות רבות-מרבעין אותה, ואחר כך מודדין חוץ למרבע אלפים אמה לכל רוח; וכשהוא מרבעה, מרבעה כרובע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם, ומכוננת כנגדה. היתה רחבה מצד אחד, וקצרה מצד אחד-רואין אותה כאלו היא כלה רחבה. היתה עשויה כמין גם, או שהיתה עשויה כקשת-אם יש בין שני ראשיה, פחות מארבעת אלפים אמה-מודדין לה מן היתר,

ורואין את כל הרחב שבין היתר והקשט פאלו הוא מלא בתים; ואם היה בין שני ראשיה, ארבעת אלפים-אין מודדין לה, אלא מן הקשט.

כח, ח עיר שיושבת על שפת הנחל-אם יש לפניה רקח רחב ארבע אמות על שפת הנחל, כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל-נמצא הנחל בכלל העיר, ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה, ויעשה הנחל פלו בכלל המדינה, מפני הרקה הבנויה מצדו. ואם אין שם רקח, אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן; ונמצא הנחל, נמדד מן האלפים שלהם.

כח, ט יושבי צריפין, אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן; ואם יש שם שלוש חצרות שלשני שני בתים, הקבעו פלם, ומרבעין אותה ונותנין להם אלפים אמה לכל רוח, כשאר העירות.

כח, י אין מודדין אלא בחבל שלחמשים אמה, לא פחות ולא יתר; ובחבל שלפשתו, כדי שלא ימשך יותר. הגיע לגיא-אם היה רחבו חמשים אמה, שיכול להבליעו בחבל המדה-מבליעו: והוא שיהיה בעמקו, פחות מארבעת אלפים.

כח, יא במה דברים אמורים, שהיה חוט המשקלת יורד כנגדו, שאי אפשר להשתמש בו; אבל אם אין חוט המשקלת יורד כנגדו, אינו מבליעו, אלא אם כן היה עמקו אלפים, או פחות מכאן.

כח, יב היה גיא מעקם-מקדד ועולה, מקדד ויורד; היה גיא רחב מחמשים, שאינו יכול להבליעו-הולך למקום שהוא יכול להבליעו, ומבליעו, וצופה כנגד מדתו, וחוזר.

כח, יג הגיע לפותל, אין אמורים יקב את הכותל; אלא אומד רחבו, והולך לו. ואם אפשר להשתמש בו, מודדו מדידה יפה; ואם היה חוט המשקלת יורד כנגדו, מודד רחבו מדידה יפה.

כח, יד הגיע להר-אם היה הר המתלקט ממנו גבה עשרה טפחים בארץ חמש אמות, מבליעו וחוזר

הלכות שבת פרק כט

למדתו; ואם היה גבוה הרבה, עד שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות, אומדו, והולך לו. אם אינו יכול להבליעו, כגון שהיה רחבו יתר מחמשים-מקדדו מעט מעט: וזה הוא שאמרו, מקדדין בהרים.

כח, טו כיצד מקדדין בהרים או בגיאות שאינו יכול להבליעו: אוחזין שנים חבל שלארבע אמות, העליון אויחז קצתו כנגד מרגלותיו, והתחתון אויחז בקצה השני כנגד לבו; וחוזר העליון לעמד במקום התחתון, והתחתון יורד ומרחיק ממנו מדת החבל; וכן מתגלגלים והולכין, עד שמודדין את פלו. וכשילך המודד להבליע את ההר או הגיא, לא יצא חוץ לתחום-שלא יראו אותו העוברים, ויאמרו מדת תחומין באה לכאן.

כח, טז אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה, שהוא יודע מדת הקרקע. היו לנו תחומי שבת מחזקין, ובא ממחה ומדד, רבה בתחום מהן, ומעט בתחום-שומעין לו בתחום שרבה; וכן אם באו שנים ממחין, ומדדו התחום, אחד רבה, ואחד מעט-שומעין למרבה: ובלבד שלא ירבה יתר ממדת אלכסונה שלעיר.

כח, יז כיצד: בעת שירבה זה-נאמר שמה הראשון מקרן אלכסון שלעיר מדד האלפים, ולפיכך מעט מדתו, ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה, פחות מאלפים; וזה האחרון, מדד אלפים מצלע המדינה: ואין מחזיקין על הראשון, שטעה ביתר על זה. לפיכך אם רבה זה האחרון יתר על הראשון, אפלו בחמש מאות ושמונים בקרוב-שומעין לו; ביתר על זה, אין שומעין לו.

כח, יח אפלו עבד, אפלו שפחה-נאמנין לומר עד כאן תחום השבת; ונאמן הגדול לומר, זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן, וסומכין על עדותו בדבר זה: שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל, מפני ששעור אלפים מדבריהם.

ליציאת מצרים: כי בנו בחרת ואותנו קדשית מפל העמים, ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו. ברוך אתה ה', מקדש השבת.

כט, ג וזה הוא נסח ההבדלה: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחשך, ובין ישראל לגויים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה', המבדיל בין קדש לחל.

כט, א מצות עשה מן התורה, לקדש יום השבת בדברים-שנאמר "זכור את-יום השבת, לקדשו", כלומר זכרהו זכירת שבת וקדוש; וצריך לזכרהו בכניסתו, וביציאתו-בכניסתו בקדוש היום, וביציאתו בהבדלה.

כט, ב וזה הוא נסח קדוש היום: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו; ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו-זכרון למעשה בראשית, תחלה למקראי קדש, זכר

כט, ד עיקר הקדוש, בלילה; אם לא קדש בלילה, בין בשוגג בין במזיד-מקדש והולך, כל היום פלו. ואם לא הבדיל בלילה-מבדיל למחר, ומבדיל והולך עד סוף יום רביעי; אבל אינו מברך על האור, אלא בלילי מוצאי שבת בלבד.

כט, ה אסור לאדם לאכול או לשנות יין, משיקדש היום-עד שיקדש. וכן משיצא היום, אסור לו להתחיל לאכול ולשנות, ולעשות מלאכה, או לטעם פלום-עד שיבדיל; ולשנות המים, מתר. שכח או עבר, ואכל ושנה קדם שיקדש או קדם שיבדיל-הרי זה מקדש ומבדיל, אחר שאכל.

כט, ו מדברי סופרים לקדש על היין, ולהבדיל על היין. ואף על פי שהבדיל בתפלה, צריך להבדיל על הפוס; ומאחר שיבדיל ויאמר בין קדש לחל, מתר לו לעשות מלאכה, אף על פי שלא הבדיל על הפוס. ומברך על היין תחלה, ואחר כך מקדש; ואינו נוטל את ידיו, עד שיקדש.

כט, ז פיצד הוא עושה: לוקח פוס שהוא מחזיק רביעית או יתר, ומדיחו מבפנים ושוטפו מבחוץ, וממלאהו יין, ואוחזו בימינו, ומגביהו מן הקרקע טפח או יתר, ולא יסיע בשמאל. ומברך על הגפן, ואחר כך מקדש; ומנהג פשוט בכל ישראל, לקרות בתחלה פרשת "ויכלו", ואחר כך מברך על היין, ואחר כך מקדש. ושונה מלוא לגמיו, ומשקה כל בני חבורה; ואחר כך נוטל ידיו, ומברך המוציא ואוכל.

כט, ח אין קדוש, אלא במקום סעודה. פיצד: לא יקדש בבית זה, ויאכל בבית אחר; אבל אם קדש בזוית זו, אוכל בזוית שניה. ולמה מקדשין בבית הכנסת, מפני האורחין שאוכלין ושותין שם.

כט, ט היה מתאוה לפת יותר מן היין, או שלא היה לו יין-הרי זה נוטל ידיו תחלה, ומברך המוציא, ומקדש, ואחר כך בוצע ואוכל. ואין מבדילין על הפת, אלא על הפוס.

כט, י מי שנתפון לקדש על היין בלילי שבת, ושכח ונטל ידיו קדם שיקדש-הרי זה מקדש על הפת, ואינו מקדש על היין אחר שנטל ידיו לסעודה. ומצוה לברך על היין ביום השבת, קדם שישעוד סעודה שניה; וזה הוא הנקרא קדושא רבא. מברך בורא פרי הגפן בלבד, ושונה, ואחר כך יטל ידיו, וישעוד; ואסור לו לאדם שיטעם פלום, קדם שיקדש. וגם קדוש זה, לא יהיה אלא במקום סעודה.

כט, יא יש לו לאדם לקדש על הפוס ערב שבת מבעוד יום, אף על פי שלא נכנסה השבת; וכן

מבדיל על הפוס מבעוד יום, אף על פי שעדין היא שבת: שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו, בין קדם לשעה זו במעט.

כט, יב מי שהיה אוכל בערב שבת, וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה-פורס מפה על השלחן, ומקדש; וגומר סעודתו, ואחר כך מברך ברכת המזון. היה אוכל בשבת, ויצא השבת והוא בתוך סעודתו-גומר סעודתו, ונוטל ידיו, ומברך ברכת המזון על הפוס, ואחר כך מבדיל עליו; ואם היה בתוך השתיה-פוסק ומבדיל, ואחר כך חוזר לשתייתו.

כט, יג היה אוכל וגמר אכילתו עם הכנסת שבת, מברך ברכת המזון תחלה; ואחר כך מקדש על פוס שני, ולא יברך ויקדש על פוס אחד-שאין עושין שתי מצוות בכוס אחד: שמצות קדוש היום ומצות ברכת המזון, שתי מצוות שלתורה הן.

כט, יד אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח; לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור, אפלו כטפת חרדל בחבית גדולה-אין מקדשין עליו: כך אנו מורין, בכל המערב; ויש מי שמתיר לקדש עליו, ואומר לא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא יין שריחו רע, או מגלה, או מבשל-שאין מקדשין על אחד מהן.

כט, טו יין שטעמו טעם חמץ-אף על פי שריחו ריח יין, אין מקדשין עליו. וכן שמרים שנתן עליהן מים-אף על פי שיש בהן טעם יין, אין מקדשין עליהן: במה דברים אמורים, בשנתן על השמרים שלושה מים, והוציא פחות מארבעה; אבל אם הוציא ארבעה-הרי זה יין מזוג, ומקדשין עליו.

כט, טז פלי שהיה מלא יין, אפלו מחזיק כמה רביעיות-אם שתה ממנו מעט, הרי זה פגמו, ונפסל, ואין מקדשין על השאר: מפני שהוא פשירי פוסות.

כט, יז יין שריחו ריח חמץ, וטעמו טעם יין-מקדשין עליו; וכן יין מזוג. ויין צמוקים, מקדשין עליו-והוא שיהיו צמוקים שיש בהן לחלוחית, שאם ידרך אותן יצא מהן דבש. וכן יין חדש מגתו, מקדשין עליו; וסוחט אדם אשכול שלענבים, ומקדש עליו בשעתו. מדינה שרב יינה שכר-אף על פי שהוא פסול לקדוש-מתר להבדיל עליו, הואיל והוא חמר המדינה.

כט, יח פשם שמקדשין בלילי שבת, ומבדילין במוצאי שבת; כך מקדשין בלילי ימים טובים, ומבדילין במוצאייהו ובמוצאי יום הכפורים-שפלים שבתות ה' הן. ומבדילין במוצאי ימים טובים לחלו

שְׁלֹמוּעַד, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת לְיוֹם טוֹב; אֲבָל אֵין מְבַדִּילִים בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב, לַשַּׁבַּת.

כט, יט נסח קדוש יום טוב: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ מִכָּל עַם, וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לְשׁוֹן, בַּחֵר בָּנוּ וַיְגַדְּלֵנוּ, רָצָה בָּנוּ וַיַּפְּאֲרֵנוּ; וַתֵּתֵן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה, מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׁשׁוֹן, אֶת יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה, אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה-אוֹ חַג הַשְּׁבוּעוֹת, אוֹ חַג הַסֻּכּוֹת-, זְמַן חֲרוּתֵנוּ-אוֹ זְמַן מִתֵּן תּוֹרַתְנוּ, אוֹ זְמַן שִׂמְחַתְנוּ-, בְּאַהֲבָה, זְכוֹר לִיציאת מצרים: כִּי בָנוּ בַּחֲרַת וְאוֹתָנוּ קִדְּשַׁת מִכָּל הָעַמִּים, וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים. וְאִם חָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבַּת-מִזְכִּיר הַשַּׁבַּת וְחוֹתֶם כְּדָרְךְ שְׁחוֹתֶם בַּתְּפִלָּה, מִקְדָּשׁ הַשַּׁבַּת וַיִּשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים.

כט, כ בראש השנה אומר: וַתֵּתֵן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה, אֶת יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה, אֶת יוֹם הַזְּכָרוֹן הַזֶּה, זְכָרוֹן תְּרוּעָה בְּאַהֲבָה, זְכוֹר לִיציאת מצרים: כִּי בָנוּ בַּחֲרַת וְאוֹתָנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וַדְּבַרְךְ אָמֵת וְקִיָּם לְעַד. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִלְּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְּכָרוֹן. וְאִם חָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבַּת-חוֹתֶם מִקְדָּשׁ הַשַּׁבַּת וַיִּשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְּכָרוֹן, כְּדָרְךְ שְׁחוֹתֶם בַּתְּפִלָּה.

כט, כא בלילי יום טוב, מִקְדָּשׁ עַל הַיַּיִן כַּשַּׁבַּת; וְאִם אֵין לוֹ יַיִן, אוֹ שֶׁהִיא מִתְאוּה לַפֶּת-מִקְדָּשׁ עַל הַפֶּת. וְכֵן בְּיוֹם טוֹב מִקְדָּשׁ קְדוּשָׁא רַבָּא, כְּדָרְךְ שְׁמִקְדָּשׁ בַּשַּׁבַּת.

כט, כב פיצד מְבַרְכִין בְּלִילֵי יוֹם טוֹב שְׁחַל לִהְיוֹת בְּאַחַד בַּשַּׁבַּת: בַּתְּחִלָּה מְבַרְךְ עַל הַגָּפֹן, וְאַחַר כֶּךָ מִקְדָּשׁ קְדוּשַׁת יוֹם טוֹב, וְאַחַר כֶּךָ מְבַרְךְ עַל הַנֵּר, וְאַחַר כֶּךָ מְבַדִּיל-וְחוֹתֶם בַּהֲבַדְלָה, הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ; וְאַחַר כֶּךָ מְבַרְךְ שֶׁהַחֲיָנוּ.

כט, כג כָּל לִילֵי יוֹם טוֹב, וּבְלִיל יוֹם הַכַּפּוּרִים-אוֹמְרִים שֶׁהַחֲיָנוּ; וּבְשִׁבְעֵי שְׁלֹפְסַח, אֵין מְבַרְכִין שֶׁהַחֲיָנוּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ רְגֵל בְּפָנֵי עַצְמוֹ, וּכְבָר בְּרַךְ עַל הַזְּמַן בַּתְּחִלַּת הַפִּסַּח.

כט, כד סדר הַבְּדִלָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-שֶׁיְבַרְךְ עַל הַיַּיִן,

הַלְכוֹת שַׁבַּת פֶּרֶק ל

ל, א ארבעה דברים נאמרו בשַׁבַּת-שְׁנַיִם בַּתּוֹרָה, וּשְׁנַיִם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים וְהֵן מִפְּרָשִׁין עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים: שַׁבַּתוֹרָה "זְכוֹר", וְ"שְׁמוֹר"; וּשְׁנֵת־פְּרָשׁוֹ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים, כַּבּוֹד וְעֲנוּג, שֶׁנֶּאֱמַר "וְקִרְאתָ לַשַּׁבַּת עֲנוּג, לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד".

ל, ב אֵיזָה הוּא כַּבּוֹד-זֶה שֶׁאֱמָרוּ חֲכָמִים שֶׁמִּצְוָה עַל

וְאַחַר כֶּךָ עַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחַר כֶּךָ עַל הַנֵּר. וְכִיצַד מְבַרְךְ עַל הַנֵּר, בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ. וְאַחַר כֶּךָ מְבַדִּיל.

כט, כה אֵין מְבַרְכִין עַל הַנֵּר, עַד שֶׁיֵּאֲדָרְנוּ לְאוּרוֹ, כִּדִּי שֶׁיִּכְפִּיר בֵּין מִטְבֵּעַ מְדִינָה זוֹ, לְמִטְבֵּעַ מְדִינָה אַחֲרָת; וְאֵין מְבַרְכִין עַל הַנֵּר שְׁלֹגוּיִים, שֶׁשֶּׁתֶּם מְסַבְּתֵן לְעִבּוּדָה זָרָה, וְאֵין מְבַרְכִין לֹא עַל הַנֵּר שֶׁלְעִבּוּדָה זָרָה, וְלֹא עַל הַנֵּר שֶׁלְמִתִּים.

כט, כו יִשְׂרָאֵל שֶׁהַדְּלִיק מְגוּי, אוֹ גוּי מִיִּשְׂרָאֵל-מְבַרְכִין עָלָיו; גוּי מְגוּי, אֵין מְבַרְכִין עָלָיו. הִנֵּה מִהֲלַךְ חוּץ לְכַרְךְ, וְרָאָה אוֹר-אִם רַב אֲנָשֵׁי הַכַּרְךְ גּוּיִים, אֵינוּ מְבַרְךְ; וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל, מְבַרְךְ. אוֹר שֶׁלְכַבְּשׁוֹן וְשֶׁלְתַנּוּר, וְשֶׁלְכִירִים-לְכַתְּחִלָּה לֹא יְבַרְךְ עָלָיו; הַגְּחָלִים-אִם כִּשְׂכִינִיס קִיסָם בִּינֵיהֶן דּוֹלֵק מֵאֲלָיו, מְבַרְכִין עָלֵיהֶן. אוֹר שֶׁלְבֵית הַמְדַרְשׁ-אִם יֵשׁ שָׁם אָדָם חָשׁוּב שֶׁמְדַלִּיקִים בְּשִׁבִילוֹ, מְבַרְךְ עָלָיו; שֶׁלְבֵית הַכְּנֶסֶת-אִם יֵשׁ שָׁם חֲזָן שֶׁהוּא דָר שָׁם, מְבַרְכִין עָלָיו. וְאַבּוּקָה לְהַבְדִּילָהּ, מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר. וְאֵין מְחַזְרִין עַל הָאוּר, כְּדָרְךְ שֶׁמְחַזְרִין עַל כָּל הַמִּצְוּוֹת; אֲלֹא אִם בָּא לוֹ, מְבַרְכִין עָלָיו.

כט, כז אוֹר שֶׁהַדְּלֵק בַּשַּׁבַּת לְחוּלָה וּלְחִיָּה, מְבַרְכִין עָלָיו בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת. אוֹר שֶׁהַקִּדָּח מִן הָעֲצִים וּמִן הָאֲבָנִים, מְבַרְכִין עָלָיו בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-שֶׁהִיא הַיְתָה תְּחִלַּת בְּרִיתוֹ בֵּינֵי אָדָם. אֲבָל אֵין מְבַרְכִין עָלָיו בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁאֵין מְבַרְכִין בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים אֲלֹא עַל אוֹר שַׁשַּׁבַּת; אֵף עַל פִּי שֶׁהַדְּלֵק לְחוּלָה אוֹ לְחִיָּה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, מְבַרְכִין עָלָיו-שֶׁהִרִי שַׁבַּת מְעַבּוּדָה.

כט, כח יוֹם טוֹב שְׁחַל לִהְיוֹת בְּאַמְצַע שַׁבַּת, אוֹמֵר בַּהֲבַדְלָה, הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְגוּיִים וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לַשַּׁשַּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה, כְּדָרְךְ שֶׁאוֹמֵר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-שֶׁסֹּדֵר הַבְּדִלּוֹת הוּא מוֹנֵה. וְאֵינוּ צָרִיךְ לְבָרַךְ לֹא עַל הַבְּשָׂמִים, וְלֹא עַל הַנֵּר; וְכֵן אֵינוּ צָרִיךְ לְבָרַךְ עַל הַבְּשָׂמִים, בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים.

כט, כט וְלָמָּה מְבַרְכִים עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, מִפְּנֵי שֶׁהַנֶּפֶשׁ דּוֹאֶבֶת לִיציאת השַׁבַּת, מִשְׁמַחִין אוֹתָהּ וּמִיִּשְׁבִּין אוֹתָהּ, בְּרִיחַ טוֹב.

אָדָם לְרַחֵץ פָּנָיו וְרַגְלָיו בְּחַמִּין בְּעֶרֶב שַׁבַּת, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבַּת. וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וְיוֹשֵׁב בְּכַבֵּד רֹאשׁ, מִיִּחַל לְהַקְבִּילַת פָּנָיו הַשַּׁבַּת, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא לְקִרְאת הַמִּלָּךְ. וְחֲכָמִים הָרַאשׁוֹנִים הָיוּ מְקַבְּצִין תְּלַמִּידֵיהֶן בְּעֶרֶב שַׁבַּת, וּמִתְעַטְפִים; וְאוֹמְרִים, בּוֹאוּ וְנִצֵּא לְקִרְאת שַׁבַּת הַמִּלָּךְ.

בַּיָּמִים טוֹבִים.

ל,י אֲכִילת בָּשָׂר וּשְׂתִית יַיִן בַּשַּׁבָּת, עֲנוּג הוּא לָהּ-
וְהוּא, שְׁהִיתָה יָדוֹ מְשֻׁגָת. וְאֶסוּר לְקַבֵּעַ סְעוּדָה עַל
הַיַּיִן בַּשַּׁבָּת וּבַיָּמִים טוֹבִים, בְּשַׁעַת בֵּית הַמְדָרָשׁ;
אֲלָא כִּךָ הוּא מְנַהֵג הַצְּדִיקִים-יִתְפַּלֵּל אָדָם בַּשַּׁבָּת
שְׁחָרִית וּמוֹסָף בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַיָּבֹא לְבֵיתוֹ וַיִּסְעַד
סְעוּדָה שְׁנִיָּה, וַיִּלְךְ לְבֵית הַמְדָרָשׁ יִקְרָא וַיִּשְׁמַע עַד
הַמְנַחָה, וַיִּתְפַּלֵּל מְנַחָה; וְאַחֵר כִּךָ יִקְבַּע סְעוּדָה
שְׁלִישִׁית עַל הַיַּיִן, וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת.

ל,יא אֶסוּר לוֹ לֶאֱדָם שִׁיהְלֵךְ בְּעָרְבֵי שַׁבָּתוֹת, יוֹתֵר
מִשְׁלוֹשׁ פְּרָסָאוֹת מִתְחַלֵּת הַיּוֹם: כִּדִּי שְׁיִגִיעַ לְבֵיתוֹ
וְעוֹד הַיּוֹם רַב, וַיְכִיֵּן סְעוּדָה לַשַּׁבָּת-שְׁהָרִי אֵין אֲנָשִׁי
בֵּיתוֹ יוֹדְעִין שְׁהַיּוֹם יָבֹא, כִּדִּי לְהַכִּין לוֹ. וְאֵין צָרִיךְ
לוֹמַר, אִם הִיא מִתְאַרַח אֶצֶל אַחֵרִים-שְׁהָרִי מְבִישֵׁן,
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הַכִּינוּ לָהֶן דָּבָר הָרְאוּי לְאוֹרְחֵינָן.

ל,יב אֶסוּר לְהִתְעַנּוֹת, וּלְזַעַק וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ
רַחֲמִים בַּשַּׁבָּת; וְאִפְלוּ בְּצָרָה מִן הַצְּרוּת, שֶׁהַצְּבוּר
מִתְעַנֵּן וּמִתְרַיעֵן עֲלֵיהֶן-אֵין מִתְעַנֵּן וְלֹא מִתְרַיעֵן
בַּשַּׁבָּת, וְלֹא בַּיָּמִים טוֹבִים: חוּץ מֵעִיר שֶׁהַקִּיפּוּהָ
גוֹיִים אוֹ נֶהָר, אוֹ סְפִינָה הַמְטָרְפֶת בַּיָּם-שֶׁמִּתְרַיעֵן
עֲלֵיהֶן בַּשַּׁבָּת לְעֶזֶר אוֹתָן, וּמִתְחַנְּנִין וּמְבַקְשִׁין עֲלֵיהֶן
רַחֲמִים.

ל,יג אֵין צָרִין עַל עִירוֹת שֶׁלְּגוֹיִים, פְּחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה
יָמִים קִדְּם הַשַּׁבָּת, כִּדִּי שִׁתְּיִשֵּׁב דַּעַת אֲנָשִׁי
הַמְלַחֵמָה עֲלֵיהֶן, וְלֹא יִהְיוּ מְבַהֲלִים וּטְרוּדִים
בַּשַּׁבָּת. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין מְפַלִּיגִין בְּסְפִינָה, פְּחוֹת
מִשְׁלוֹשָׁה יָמִים קִדְּם הַשַּׁבָּת, כִּדִּי שִׁתְּיִשֵּׁב דַּעַתוֹ
עָלָיו קִדְּם הַשַּׁבָּת, וְלֹא יִצְטַעַר יוֹתֵר מִדִּי; וּלְדָבָר
מִצְוָה, מְפַלִּיג בַּיָּם אִפְלוּ בְּעָרְבַת שַׁבָּת, וּפּוֹסֵק עִמּוֹ
לַשַּׁבָּת, וְאֵינוֹ שׁוֹבֵת. וּמִצַּר לְצִידוֹן, וְכִיּוֹצֵא בְּהֶן-אִפְלוּ
לְדָבָר הַרְשׁוֹת, מִתֵּר לְהַפְלִיג בְּעָרְבַת שַׁבָּת; וּמִקּוֹם
שְׁנֵהֲגוֹ שֶׁלֹּא יִפְלִיגוּ בְּעָרְבַת שַׁבָּת כָּלֵל, אֵין מְפַלִּיגִין.

ל,יד תִּשְׁמִישׁ הַמָּטָה, מֵעַנְג שַׁבָּת הוּא; לְפִיכָךְ עוֹנֵת
תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַבְּרִיאִים, מְלִילֵי שַׁבָּת לְלִילֵי שַׁבָּת.
וּמִתֵּר לְבַעַל בְּתוּלָה לְכַתְּחֵלָה בַּשַּׁבָּת, וְאֵין בְּזָה מְשׁוּם
חוֹבֵל וְלֹא מְשׁוּם צָעֵר לָהּ.

ל,טו הַשַּׁבָּת וְעִבּוּדָה זָרָה-כָּל אַחַת מִשְׁתִּיחֶן, שְׁקוּלָה
כְּנֶגֶד שְׂאָר כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה; וְהַשַּׁבָּת הִיא הָאוֹת
שֶׁבִין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבִינֵינוּ, לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ כָּל
הָעוֹבֵר עַל שְׂאָר הַמִּצְוֹת, הָרִי הוּא בְּכָלֵל רִשְׁעִי
יִשְׂרָאֵל; אֲבָל מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפִרְהָסִיָּה, הָרִי הוּא
כְּעוֹבֵד עִבּוּדָה זָרָה-וּשְׁנִיָּהֶם כְּגוֹיִים, לְכָל דְּבָרֵיהֶם.

ל,טז לְפִיכָךְ מְשַׁבַּח הַנְּבִיא וְאוֹמֵר, "אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ
יַעֲשֶׂה-זֹאת, וּבֶן-אָדָם יַחְזִיק בָּהּ-שְׁמֵר שַׁבָּת
מִחֻלְלוֹ..." וְכָל הַמְשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת כֹּהֲלֶפְתָּה,

ל,ג וּמְכַבֵּד הַשַּׁבָּת, שְׁיִלְבֹּשׁ כְּסוּת נְקִיָּה. וְלֹא יִהְיֶה
מְלַבּוֹשׁ הַחַל, כְּמְלַבּוֹשׁ הַשַּׁבָּת; וְאִם אֵין לוֹ לְהַחֲלִיף,
מִשְׁלֵטֵל טְלִיתוֹ כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְלַבּוֹשׁוֹ כְּמְלַבּוֹשׁ
הַחַל. וְעִזָּרָא תִקּוֹן שְׁיִהוּ הָעָם מְכַבְּסִים בְּחֻמִּישֵׁי,
מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת.

ל,ד אֶסוּר לְקַבֵּעַ סְעוּדָה וּמִשְׁתֶּה בְּעָרְבַת שַׁבָּת, מִפְּנֵי
כְבוֹד הַשַּׁבָּת. וּמִתֵּר לֶאֱכֹל וּלְשַׁתּוֹת, עַד שִׁתְּחַשֵּׁךְ;
וְאִף עַל פִּי כֵן מְכַבֵּד הַשַּׁבָּת שְׁיִמְנַע אָדָם מִן הַמְנַחָה
וּמֵעֵלָה מִלְקַבֵּעַ סְעוּדָה, כִּדִּי שְׁיִכְנֹס לַשַּׁבָּת כִּשֶׁהוּא
מִתְאוּהָ לֶאֱכֹל.

ל,ה מְסוּדָר אָדָם שֶׁלְּחָנוּ בְּעָרְבַת הַשַּׁבָּת, וְאִף עַל פִּי
שְׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֲלָא לְכֹזֵית, וְכֵן מְסוּדָר שֶׁלְּחָנוּ בְּמוֹצָאֵי
שַׁבָּת, וְאִף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֲלָא לְכֹזֵית-כִּדִּי
לְכַבְּדוֹ בְּכִנְיֻסָתוֹ, וּבִיצִיאָתוֹ. וְצָרִיךְ לְתַקֵּן בֵּיתוֹ
מִבְּעוֹד יוֹם, לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת; וַיִּהְיֶה נֵר דְּלוּק, וּשְׁלַחַן
עָרוּךְ, וּמִטָּה מְצַעֵת-שֶׁכַּל אֵלּוֹ לְכַבֵּד שַׁבָּת הֵן.

ל,ו אִף עַל פִּי שְׁיִהְיֶה אָדָם חָשׁוּב בְּיוֹתֵר, וְאֵין דָּרְכּוֹ
לְקַח דְּבָרִים מִן הַשּׁוּק, וְלֹא לְהִתְעַסֵּק בְּמַלְאכּוֹת
שְׁבִיבִית-חֵיב לְעִשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵן לְצָרְךָ הַשַּׁבָּת
בְּגוּפוֹ, שְׂזָה הוּא כְבוֹדוֹ. חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים-מֵהֶם
מִי שְׁהָיָה מְפַצֵּל הָעֵצִים, לְבַשֵּׁל בְּהֶן; וּמֵהֶן מִי שְׁהָיָה
מְבַשֵּׁל, אוֹ מוֹלַח בָּשָׂר, אוֹ גוֹדֵל פְּתִילוֹת, אוֹ מְדַלִּיק
נְרוֹת; וּמֵהֶן מִי שְׁהָיָה יוֹצֵא וְקוֹנֶה דְּבָרִים שֶׁהוּא
צָרִיךְ לַשַּׁבָּת מִמֵּאֲכָל וּמִשְׁקָה, אִף עַל פִּי שְׁאֵין דָּרְכּוֹ
בְּכָךְ. וְכָל הַמְרַבֵּה בְּדָבָר זֶה, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח.

ל,ז אֵיזָה הוּא עֲנוּג: זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן
תְּבַשִּׁיל שְׁמֵן בְּיוֹתֵר, וּמִשְׁקָה מְבִשֵּׁם, הַכֵּל לַשַּׁבָּת-
הַכֵּל לְפִי מְמוֹנּוֹ שֶׁלְּאָדָם. וְכָל הַמְרַבֵּה בְּהוֹצָאת שַׁבָּת
וּבִתְקוֹן מֵאֲכָלִים רַבִּים וְטוֹבִים, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח. וְאִם
אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָת, אִפְלוּ עֲשֶׂה שֶׁלֵּק וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מְשׁוּם
כְבוֹד הַשַּׁבָּת-הָרִי זֶה עֲנֵג שַׁבָּת; וְאֵינוֹ חֵיב לְהַצִּיר
לְעַצְמוֹ, וְלִשְׂאֵל מֵאַחֵרִים כִּדִּי לְהַרְבוֹת בְּמֵאֲכָל שַׁבָּת:
אָמְרוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים, עֲשֶׂה שַׁבָּתְךָ כַּחַל, וְאֵל
תִּצְטַרֵּךְ לְבָרִיּוֹת.

ל,ח מִי שְׁהָיָה עֲנֵג וְעִשִּׂיר, וְהָרִי כָּל יָמָיו בַּשַּׁבָּת-
צָרִיךְ לְשַׁנּוֹת מֵאֲכָל שַׁבָּת, מִמֵּאֲכָל הַחַל. וְאִם אֵי
אִפְשָׁר לְשַׁנּוֹת, מְשַׁנֶּה זְמַן הָאֲכִילָה: אִם הִיא רְגִיל
לְהַקְדִּים, מֵאַחֵר; וְאִם הִיא רְגִיל לְאַחֵר, מְקַדִּים.

ל,ט חֵיב אָדָם לֶאֱכֹל שְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת בַּשַּׁבָּת-אַחַת
עָרְבִית, וְאַחַת שְׁחָרִית, וְאַחַת בְּמְנַחָה. וְצָרִיךְ לְהַזְהֵר
בְּשְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת אֵלּוֹ, שֶׁלֹּא יִפְחַת מֵהֶן כָּלֵל; וְאִפְלוּ
עֲנֵי הַמִּתְפָּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה, סוֹעֵד שְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת.
וְאִם הִיא חוֹלָה מְרַב הָאֲכִילָה, אוֹ שְׁהָיָה מִתְעַנֶּה-
פְּטוּר מִשְׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת. וְצָרִיךְ לְקַבֵּעַ כָּל סְעוּדָה
מִשְׁלֵטֵתָן עַל הַיַּיִן, וּלְבַצֵּעַ עַל שְׁתֵּי כְּפָרוֹת. וְכֵן,

ומכבדה ומעננה פפי פוחו-כבר מפרש בקבלה שָכְרוּ בעולם הזה, יתר על השָכָר הצפון לעולם הבא, שְנֵאמַר "אז, תתענג על-ה', והרפבתיך, על-

הלכות ערובין

מצות עשה אחת, והיא מדברי סופרים ואינה מן המנין. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

הלכות ערובין פרק א

מרשות שחלק לעצמו לרשות שיז כלם שווה בו, כמו שאין מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ישתמש כל אחד ברשות שחלק לעצמו בלבד עד שיערבו פלן, אף על פי שהכל רשות היחיד.

א, ומה הוא הערוב הזה: הוא שיתערבו במאכל אחד שפניחין אותו מערב שבת-כלומר שפלנו מערבין ואכל אחד לכלנו, ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחברו; אלא כשם שיז כלנו שווה במקום זה שנשאר לכלנו, כך יז כלנו שווה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו, והרי אנו פלנו, רשות אחת. ובמעשה הזה, לא יבואו לטעות ולדמות שמתר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

א, הערוב שעושים בני החצר זה עם זה, הוא הנקרא ערובי חצרות; ושעושים אנשי המבוי זה עם זה או כל בני המדינה, הוא הנקרא שתוף.

א, ח אין מערבין בחצרות, אלא בפת שלמה בלבד: אפלו כפר מאפה סאה, והיא פרוסה-אין מערבין בה; היתה שלמה, והיא פאיסר-מערבין בה. וכשם שמערבין בפת תבואה, כך מערבין בפת ארז ובפת עדשים; אבל לא בפת דחן. ושתוף, בין בפת בין בשאר אכלים: בכל אכל משתתפין-חוץ מן המים בפני עצמן, או מלח בפני עצמו; וכן כמהין ופטריות-אין משתתפין בהן, שאינן חשובין כאכלים. ערב מים עם מלח-נעשה כמרס, ומשתתפין בו.

א, ט וכמה שעור האכל שמשתתפין בו: כגרגרת לכל אחד ואחד מבני המבוי, או מבני המדינה-והוא שיהיו שמונה עשר, או פחות; אבל אם היו מרבים על זה, שעורו שתי סעודות-שהן פשמונה עשר גרגרות, שהן כששה ביצים בינוניות: אפלו היו המשתתפין אלפים ורבות, שתי סעודות לכלן.

א, י כל אכל שהוא נאכל כמות שהוא-כגון פת, ומיני דגן, ובשר חי-אם ישתתפו בו, שעורו מזון שתי סעודות; וכל שהוא לפתן, ודרך העם לאכל בו פתן-כגון יין מבשל, ובשר צלי, וחמץ, ומרס, וזיתים, ואמהות שלבצלים-שעורו כדי לאכל בו שתי סעודות.

א, א חצר שיש בה שכנים הרבה, כל אחד מהם בבית לעצמו-דין תורה הוא, שיהיו פלן מתרין לטלטל בכל החצר, ומבתים לחצר, ומהחצר לבתים: מפני שכל החצר רשות היחיד אחת, שמתר לטלטל בכלה. וכן הדין במבוי שיש לו לחי, או קורה-שיהיו כל בני המבוי מתרים לטלטל בכלו, ומחצרות למבוי, וממבוי לחצרות: שכל המבוי, רשות היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא מקפת חומה גבוהה עשרה טפחים, שיש לה דלתות ננעלות בלילה-שפלה, רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה.

א, ב אבל מדברי סופרים, אסור לשכנים לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדירורין, עד שיערבו כל השכנים פלן מערב שבת-אחד חצר, ואחד המבוי, ואחד המדינה; ודבר זה, תקנת שלמה ובית דינו הוא.

א, ג וכן יושבי אהלים, או סכות, או מחנה שהקיפוהו מחצה-אין מטלטלין מאהל לאהל, עד שיערבו פלן. אבל שירה שהקיפוה מחצה-אין צריכין לערב, אלא מוציאין מאהל לאהל בלא ערוב, לפי שהן פלן מערבין, ואין אותן אהלים קבועין להן.

א, ד מפני מה תקן שלמה דבר זה: כדי שלא יטעו ויאמרו, כשם שמתר להוציא מן החצרות לרחובות המדינה ושוקיה, ולהכניס מהם לחצרות-כך מתר להוציא מן המדינה לשדה, ולהכניס מן השדה למדינה; ויחשבו שהשוקים והרחובות, הואיל והן רשות לכל, הרי הן כשדות וכמדברות, ויאמרו שהחצרות בלבד, הן רשות היחיד; וידמו שאין ההוצאה מלאכה, ושמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

א, ה לפיכך תקן שכל רשות היחיד שתחלק בדירורין, ויאחז כל אחד ואחד בה רשות לעצמו, וישאר ממנה מקום ברשות פלן, ויז פלן שווה בו כגון החצר לבתים-שנחשב אותו המקום שיז פלן שווה בו, כאלו הוא רשות לרבים, ונחשב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השכנים וחלקו לעצמו, שהוא בלבד רשות היחיד; ויהיה אסור להוציא

א, יא נשתתפו ביין חי, שעורו שתי רביעיות לכלן; וכן בשכר, שתי רביעיות. ביצים, שתיים; ומשתתפין בהן, ואפלו הן חיות. רמונים, שתיים; אתרוג, אחד; חמשה אגוזים, חמשה אפרסקים. ליטרה ירק, בין חי בין שלוק; ואם היה בשל, ולא בשל-אין מערבין בו, לפי שאינו ראוי לאכילה. עכלא תבלין, קב תמרים, קב גרגרות, מנה דבלה, קב תפוחין. פישות, כמלוא היד; פולין לחין, כמלוא היד; חזין, ליטרה. והתרדין-הרי הן בכלל הירק, ומערבין בהן. עלי בצלים-אין מערבין בהן, אלא אם הבצילו ונעשה ארץ כל עליה מהן זרת; אבל פחות מפאן, אינו אכל. וכל אלו הדברים האמורין, כלפתן הן; ולפיכך נתנו בהן שעורין אלו. וכן כל פיוצא בהן; וכל האכלין, מצטרפין לשעור השתוף.

א, יב ליטרה האמורה בכל מקום, מלוא שתי רביעיות; ועכלא, חצי רביעית. ומנה האמור בכל מקום, מאה דינר; והדינר, שש מעין; והמעשה, משקל שש עשרה שעורות; והסלע, ארבעה דינרין. והרביעית, מחזקת מן המים או מן היין, משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר, בקרוב; נמצאת הליטרה, משקל חמשה ושלשים דינר, והעכלא, משקל תשעה דינרין פחות רביע.

א, יג סאה האמורה בכל מקום, ששת קבין; והקב, ארבעת לוגין; והלוג, ארבע רביעיות; וכבר בארנו מדת הרביעית, ומשקלה. ואלו השעורין שאדם צריך לזכור אותן, תמיד.

א, יד אכל שהוא מתר באכילה-אף על פי שהוא אסור לזה המערב-הרי זה מערב בו, ומשתתף בו. כיצד-משתתף הוא הנזיר ביין, וישראל בתרומה. וכן הנודר מאכל זה, או שנשבע שלא יאכלנו-מערב בו, ומשתתף בו: שאם אינו ראוי לזה, הרי הוא ראוי לאחר.

א, טו אבל דבר האסור לכל-כגון טבל, אפלו טבל שלדברי סופרים, וכן מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו כהגון, וכן מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכה-אין מערבין ומשתתפין בהן. ומערבין ומשתתפין בדמאי, מפני שראוי לעניינים; ובמעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי שלא נתן את החמש-שאינו החמש מעכב; ומערבין במעשר שני בירושלים, מפני שהוא שם ראוי לאכילה-אבל לא בגבולין.

א, טז כיצד מערבין בחצרות: גובין חלה אחת שלמה מכל בית ובית, ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד מבתי החצר, אפלו בבית התבן או בבית הבקר או בית האוצר; אבל אם נתנו בבית שער, אפלו בית

שער שליחיד, או באכסדרה, או במרפסת, או בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות-אינו ערוב. וכשמקבץ הערוב, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על מצות ערוב; ואומר, בערוב זה יהיה מתר לכל בני החצר להוציא ולהכניס מבית לבית בשבת. ויש לקטן, לגבות ערובי חצרות. ובית שמניחין בו ערוב, אינו צריך לתן את הפת; ואם היו רגילין להניח בו-אין משנין אותו, מפני דרכי שלום.

א, יז וכיצד משתתפין במבוי: גובה אכל כגרגרת מכל אחד ואחד, או פחות מכגרגרת אם היו מרבין, ומניח הכל בכלי אחד בחצר מחצרות המבוי, או בבית מן הבתים-אפלו בית קטן או אכסדרה או מרפסת-הרי זה שתוף; אבל אם הניחו באויר מבוי, אינו שתוף. ואם הניח הכלי בחצר-צריך להגביה הכלי מן הקרקע טפח, כדי שיהיה נפר. ומברך, על מצות ערוב; ואומר, בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי בשבת.

א, יח חלקו את הערוב, או את השתוף-אף על פי שהוא בבית אחד, אינו ערוב; אבל אם מלאו את הכלי מן הערוב, ונשארו ממנו מעט והניחוהו בכלי אחר-מתר.

א, יט המשתתפין במבוי, צריכים לערב בחצרות, כדי שלא לשכח התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות מפירין מה נעשה במבוי; לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו, ואין צריכין לערב בחצרות, שהרי התינוקות מפירין בפת. בני חבורה שהיו מסבין בבית, וקדש עליהן היום-פת שעל השלחן, סומכין עליה משום ערובי חצרות; ואם רצו לסמך עליה משום שתוף, סומכין-אף על פי שהן מסבין בחצר.

א, כ לקח אחד מבני החצר פת אחת, ואמר הרי זה לכל בני החצר, או אכל פשתי סעודות, ואמר הרי זה לכל בני המבוי-אינו צריך לגבות מכל אחד ואחד; אבל צריך לזפות להן בו, על ידי אחר. ויש לו לזפות להן על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי אשתו; אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הפנעניים-מפני שיזון פידו.

א, כא וכן יש לו לזפות להן על ידי שפחתו העברית, אף על פי שהיא קטנה-שהקטן זוכה לאחרים, בדבר שהוא מדברי סופרים. ואינו צריך להודיע לבני החצר, או לבני המבוי, שהרי זכה להן, וערב עליהן-שזכות היא להן, וזכין לאדם שלא בפניו.

א, כב אין מערבין ולא משתתפין בשבת, אלא מבעוד

יום; ומערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות, בין השמשות-אף על פי שהוא ספק מן היום, ספק מן הלילה. ולעולם צריך שיהא הערוב או השתוף מצוי ואפשר לאכלו, כל בין השמשות. לפיכך אם נפל עליו גל, או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמאת מבעוד יום-אינו ערוב; משחשכה, הרי זה ערוב; ואם ספק, הרי זה ערוב-שספק הערוב, פשר.

הלכות ערובין פרק ב

בטול רשות בחרבה, פדרך שהוא בחצר.

ב,ו מי שבטל רשותו, וחזר וטלטל ברשות שבטל-אם במזיד הוציא-הרי זה אוסר עליהן, שהרי לא עמד בבטולו; ואם בשוגג הוציא-אינו אוסר, שהרי הוא עומד בבטולו. במה דברים אמורים, שלא קדמו והחזיקו אלו שבטל להן; אבל אם קדמו והחזיקו והוציאו-אם חזר הוא והוציא בין שוגג בין מזיד, אינו אוסר עליהן.

ב,ז שני בתים בשני צדי רשות הרבים, והקיפום גויים מחצה בשבת-אין מבטלין זה לזה, הואיל ואי אפשר להם לערב מאמש. אחד מבני חצר שמת, והניח רשותו לאחד מן השוק-אם מת מבעוד יום, הרי היורש שאינו מבני החצר אוסר עליהם; ואם מת משחשכה, אינו אוסר עליהם. אחד מן השוק שמת, והניח רשותו לאחד מבני החצר-אם מבעוד יום מת-אינו אוסר, שהרי כלן מערבים; ואם מת משחשכה-אוסר עליהם, עד שיבטל להן רשות מורישו.

ב,ח ישראל וגר ששויים במערה אחת, ומת הגר מבעוד יום-אף על פי שלא החזיק ישראל אחר בנכסיו עד שחשכה-הרי זה המחזיק אוסר עד שיבטל, שהרי הוא פּיורש; ואם מת הגר משחשכה-אף על פי שהחזיק ישראל אחר בנכסיו-אינו אוסר עליו, אלא בהתרו הראשון הוא עומד.

ב,ט ישראל הדר עם הנכרי או עם גר תושב בחצר, אינו אוסר עליו, שדירת הגוי אינה דירה, אלא כבהמה הוא חשוב. ואם היו שני ישראלים או יתר, וגוי שוכן עמהן-הרי זה אוסר עליהם; ודבר זה, גזרה-כדי שלא ישפנו גוי עמהן, שלא ילמדו ממעשינו. ולמה לא גזרו בישראל אחד וגוי אחד: מפני שאינו דבר מצוי-שהרי יפחד שמא יתיחד עמו ויהרגנו, וכבר אסרו להתיחד עם הגוי.

ב,י שני ישראלים וגוי השוכנים בחצר אחת, וערבו הישראלים לעצמן-לא הועילו כלום; וכן אם בטלו

ב,א אנשי חצר שערבו כלן, חוץ מאחד מהן שלא ערב עמהן-בין מזיד, בין שוכח-הרי זה אוסר עליהן, ואסור לכלן להוציא מבתיהן לחצר או מחצר לבתיהן. בטל להן זה שלא ערב רשות חצרו בלבד, הרי אלו מתרין להוציא ולהכניס מבתיהן לחצר ומחצר לבתיהן; אבל לביתו, אסור. בטל להן רשות ביתו ורשות חצרו, הרי כלם מתרין: הן מתרין, מפני שערבו והרי בטל להן רשות ביתו וחצרו; וגם הוא מתר, מפני שלא נשאר לו רשות, והרי הוא כאורח אצלם, והאורח אינו אוסר.

ב,ב המבטל רשותו סתם-רשות חצרו, בטל; רשות ביתו, לא בטל. והמבטל רשותו לבני חצר, צריך לבטל לכל אחד ואחד בפרוש, ואומר רשותי מבטלת לך, ולך ולך; והיורש מבטל רשות, אף על פי שמת מורישו בשבת, שהיורש תחת מורישו הוקם לכל דבר, ובטול רשות בשבת מתר לכתחלה.

ב,ג בטלו אלו המערבין רשותו לזה שלא ערב-הוא מתר, שהרי נשאר לבדו; והם אסורין, שלא נשאר להן רשות, ואין אומרים יהיו כאורחים אצלו, שאין רבים אורחין אצל אחד.

ב,ד היו אלו שלא ערבו שנים או יתר-אם בטלו רשותם למערבין-המערבין מתרין, ואלו שלא ערבו אסורין. ואין המערבין יכולים לבטל רשותם לשנים שלא ערבו, שכל אחד מהן אוסר על חברו; ואפלו חזר האחד שלא ערב, ובטל רשותו לשני שלא ערב-הרי זה אסור, שבשעה שבטלו לו המערבין, אסור היה. אחד שערב, אינו מבטל רשותו לאחד שלא ערב; אבל האחד שלא ערב, מבטל רשותו לאחד שערב.

ב,ה כשם שבעל בית זה מבטל לבעל בית זה רשותו בחצר אחת, כך מבטלין מחצר לחצר; ומבטלין, וחוזרין ומבטלין. פיצד: שנים ששויים בחצר ולא ערבו-אחד מהן מבטל רשותו לשני, ונמצא השני מטלטל ברשותו שבטל לו חברו, עד שיעשה צרכיו; וחזר השני ומבטל רשותו לראשון, ומטלטל הראשון ברשותו שבטל לו; וכן כמה פעמים. ויש

לגוי, או בטל להן, או בטלו הישראלים זה לזה ונעשו כפחית עם הגוי-לא הועילו כלום: שאין ערוב מועיל במקום גוי, ואין בטול רשות מועיל במקום גוי; ואין להן תקנה-אלא שישפכו ממנו רשותו, ויעשה הגוי כאלו הוא אורח עמהן. וכן אם היו גוים רבים-משפירין רשותם לישראלים, והישראלים מערבין ומתריין. וישראל אחד ששכר מן הגוי-מערב עם שאר הישראלים, ויתרו כלם; ואין כל אחד ואחד, צריך לשכר מן הגוי.

ביא שתי חצרות זו לפני זו, וישראל אחד וגוי דרים בפנימית וישראל אחד בחיצונה, או שהיה ישראל וגוי בחיצונה וישראל אחד בפנימית-הרי זה אוסר על החיצונה עד שישכר ממנו, שהרי רגלי שני ישראלים וגוי מצויים שם; והפנימי מתר בפנימית.

ביב שוכרין מן הגוי אפלו בשבת, שהשכירות כבטול רשות היא, שאינה שכירות ודאית, אלא הפר בלבד; לפיכך שוכרין מן הגוי אפלו בפחות משווה פרוטה, ואשתו שלגוי משפרת שלא מדעתו. וכן שכירו או שמשו, משפירין שלא מדעתו; ואפלו היה שכירו או שמשו ישראלי, הרי זה משכיר שלא מדעתו. שאל מן הגוי מקום להניח בו חפציו, והשאלו-הרי נשתתף עמו ברשותו, ומשכיר שלא מדעתו. היו לגוי שני שכירים או שמשים או נשים רבות-אם השכיר אחד מהן, דיו.

ביג שני ישראלים וגוי הדרים בחצר אחת, ושכרו

מן הגוי בשבת-חוזר האחד ומבטל רשותו לשני, ומתיר; וכן אם מת הגוי בשבת-מבטל הישראלי לישראלי האחר, ויהיה מתיר לטלטל.

ביד גוי שהשפיר מגוי-אם אין הראשון יכול להוציא הגוי השני עד שישלים זמן שכירותו-שוכרין מזה הגוי השני, שהרי נכנס תחת הבעלים; ואם יש רשות לראשון להוציא את הגוי השוכר ממנו בכל עת שירצה-אם לא היה השני עומד ושכרו הישראלים מן הראשון, הרי אלו מתריין.

בטו חצר שישפירין וגוי שרויין בה, והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה, ועשו ערוב דרך חלונות-אף על פי שהן מתריין להוציא מבית לבית דרך חלונות, הרי הן אסורין להוציא מבית לבית דרך פתחים, מפני הגוי, עד שישפיר; שאין רבים נעשים בערוב כפחית, במקום הגוי.

בטז ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסייה, או שהוא עובד עבודה זרה-הרי הוא פגוי לכל דבריו; ואין מערבין עמו, ואינו מבטל-אלא שוכרין ממנו פגוי. אבל אם היה מן המינים שאין עובדין עבודה זרה, ואין מחללין שבת, כגון צדוקיין וביתוסייין, וכל הפופרים בתורה שבעל פה-כללו שלדבר, כל מי שאינו מודה במצות ערוב-אין מערבין עמו, לפי שאינו מודה בערוב, ואין שוכרין ממנו, לפי שאינו פגוי; אבל מבטל הוא רשותו לישראל הכשר, וזו היא תקנתו. וכן אם היה ישראל אחד פשר, וזה הצדוקי בחצר-הרי זה אוסר עליו, עד שיבטל לו.

<p>3</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>יז</p> <p>17</p>	<p>6:25 נץ החמה 9:39 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:37 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כא • ירושלמי: מעשרות כ • תוספתא: מקואות ד נ"ך: ישעיה מו-מג • רמב"ם: שבת כו</p>	<p>6:25 נץ החמה 9:39 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:37 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כא • ירושלמי: מעשרות כ • תוספתא: מקואות ד נ"ך: ישעיה מו-מג • רמב"ם: שבת כו</p>
<p>4</p> <p>שני Monday</p>	<p>יח</p> <p>18</p>	<p>6:26 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:36 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כב • ירושלמי: מעשרות כא • תוספתא: מקואות ה נ"ך: ישעיה מז-מח • רמב"ם: שבת כז</p>	<p>6:26 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:36 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כב • ירושלמי: מעשרות כא • תוספתא: מקואות ה נ"ך: ישעיה מז-מח • רמב"ם: שבת כז</p>
<p>5</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>יט</p> <p>19</p>	<p>6:27 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:34 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כג • ירושלמי: מעשרות כב • תוספתא: מקואות ו נ"ך: ישעיה מו-מז • רמב"ם: שבת כח</p>	<p>6:27 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:44 סו"ז תפלה - גר"א 8:34 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כג • ירושלמי: מעשרות כב • תוספתא: מקואות ו נ"ך: ישעיה מו-מז • רמב"ם: שבת כח</p>
<p>6</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>כ</p> <p>20</p>	<p>6:28 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:33 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כד • ירושלמי: מעשרות כג • תוספתא: מקואות ז נ"ך: ישעיה מח-מט • רמב"ם: שבת כט</p>	<p>6:28 נץ החמה 9:40 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:33 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כד • ירושלמי: מעשרות כג • תוספתא: מקואות ז נ"ך: ישעיה מח-מט • רמב"ם: שבת כט</p>
<p>7</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>כא</p> <p>21</p>	<p>6:29 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:31 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כה • ירושלמי: מעשרות כד • תוספתא: מקואות ח נ"ך: ישעיה נ-נא • רמב"ם: שבת ל</p>	<p>6:29 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:31 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כה • ירושלמי: מעשרות כד • תוספתא: מקואות ח נ"ך: ישעיה נ-נא • רמב"ם: שבת ל</p>
<p>8</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 6:58 הדלקת הנרות</p>	<p>כב</p> <p>22</p>	<p>6:30 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:29 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כו • ירושלמי: מעשרות כה • תוספתא: נדה א נ"ך: ישעיה נב-נג • רמב"ם: ערובין א</p>	<p>6:30 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:29 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כו • ירושלמי: מעשרות כה • תוספתא: נדה א נ"ך: ישעיה נב-נג • רמב"ם: ערובין א</p>
<p>9</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 8:28 זמן מוצש"ק</p>	<p>כג</p> <p>23</p>	<p>Selichos Shabbos Night</p> <p>6:31 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - גר"א 10:45 סו"ז תפלה - גר"א 8:28 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כז • ירושלמי: מעשרות כז • תוספתא: נדה ב נ"ך: ישעיה נד-נה • רמב"ם: ערובין ב</p>	<p>נצבים - וילך, פרק ה-ו</p> <p>6:31 נץ החמה 9:41 סו"ז קר"ש - מג"א 10:21 סו"ז תפלה - מג"א 7:16 שקיעה צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: קידושין כז • ירושלמי: מעשרות כז • תוספתא: נדה ב נ"ך: ישעיה נד-נה • רמב"ם: ערובין ב</p>

וְזָעַר עִם אִיזוּ זֹכְרָה צוֹ זַיִן בֵּי אֵן אִמְתָּן צְדִיק אֵיף רֵאשׁ הַשָּׁנָה, דְּעִמָּאֵלְט וּזְאוּ
 דְּעַר מְעַנְטֵשׁ קוֹקֵט וּוְעָרְט דִּי לֹפֶט דָּאָרְט אַזוּי וְזִי דִי לֹפֶט פּוֹן אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל.
 (ספֵר הַמִּדּוֹת אוֹת אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל חֶלֶק ב' סִימָן ו')